

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.2 «Вступне тестування»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.2. Вступне тестування

I. Мета

Практична: перевірка рівня мовленнєвої компетенції слухачів ад'юнктури.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Вступне тестування.

V. Підбиття підсумків.

VI. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 1–2 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Проведення вступного тестування за зразками міжнародного тесту IELTS (Academic).

Викладач пропонує виконати по одному із завдань усіх частин іспиту IELTS на вибір, користуючись інтернет-ресурсом онлайн-тестування: <http://ieltsionlinetests.com>.

Після виконання завдань група має можливість здійснити самоперевірку відповідей до завдань частин Reading та Listening, тоді як перевірку завдань частин Writing і Speaking здійснює викладач.

V. Підбиття підсумків.

VI. Домашнє завдання.

Урок 1 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 7-8 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.3 «Аналітичне читання наукових текстів англійською мовою»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.3. Аналітичне читання наукових текстів англійською мовою

I. Мета

Практична: ознайомлення з міжнародними методиками аналітичного читання наукових текстів.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 3–4 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Самостійне ознайомлення й подальше обговорення з викладачем теоретичних відомостей із теми 2 (с. 46-58) за посібником: *Ken Hyland. English for Academic Purposes. An advanced resource book. Routledge. 340 p.*

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання завдань із уроку B6 (с. 153-157) за посібником: *Ken Hyland. English for Academic Purposes. An advanced resource book. Routledge. 340 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчити теоретичні відомості за посібником: *Ken Hyland. English for Academic Purposes. An advanced resource book. Routledge. 340 p.*

Урок 1 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 9-10 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.4 «Методика реферування іншомовних наукових джерел»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.4. Методика реферування іншомовних наукових джерел

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з провідними методиками реферування іншомовних наукових джерел.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 5–6 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Знайомство та подальше обговорення з викладачем теоретичного матеріалу з уроку 15 за посібником: *R. R. Jordan. Academic Writing Course. Study Skills in English. 3rd Edition. Longman. 2003. 160 p.*

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання завдань уроку 1.7 за посібником: *Ken Hyland. English for Academic Purposes. An advanced resource book. Routledge. 2006. 340 p.*

Перевірка виконаних завдань викладачем, обговорення.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 1 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 11-12 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.5 «Лінгвістичні особливості реферування англomовного тексту»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.5. Лінгвістичні особливості реферування англомовного тексту

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з лінгвістичними особливостями реферування англомовного тексту.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 7–8 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Обговорення теоретичних відомостей теми “References” (с. 116-121) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.*

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання вправ уроків 1-5 за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Повторення теоретичного матеріалу.

Урок 1 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 13-14 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.6 «Основні типи комунікативних ситуацій у науковій сфері»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.6. Основні типи комунікативних ситуацій у науковій сфері

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з основними типами комунікативних ситуацій у науковій сфері.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 9–10 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Читання й обговорення з викладачем відомостей уроку A5 із теми 2 за посібником: *Ken Hyland. English for Academic Purposes. An advanced resource book. Routledge. 2006. 340 p.*

Колективне повторення лексики для різних типів комунікативних ситуацій у науковій сфері.

V. Закріплення навчального матеріалу.

Викладач дає групі завдання підготувати діалоги, які б відображали різні комунікативні ситуації, можливі в академічному середовищі, потім вислуховує й коментує відповіді.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 2 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 15-16 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.7 **«Стратегії й тактики спілкування в академічному середовищі.
Прийоми реалізації сугестивного впливу на співрозмовника»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.7. Стратегії й тактики спілкування в академічному середовищі. Прийоми реалізації сугестивного впливу на співрозмовника

I. Мета

Практична: ознайомлення групи зі стратегіями й тактиками спілкування в академічному середовищі, провідними прийомами сугестії під час академічного спілкування.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 11–12 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням у групі.

Прийоми реалізації сугестивного впливу на співрозмовника

Механізми впливу на психіку людини та її свідомість лежать в основі технологій маніпулювання свідомістю, але ці механізми відповідають маніпулюванню тільки в тому випадку, якщо воно майстерно приводить до прихованого збудження в людини намірів, якими вона до цього не володіла.

Суб'єкт маніпулювання прагне, щоб об'єкт впливу сам визнав той чи інший вчинок, що йому навіюється, єдино правильним для себе. Для досягнення цього маніпулятор вдається не до засобів примушення, а до засобів переконання, які ґрунтуються на умисному обмані або навіюванні (сугестії).

У практиці масової комунікації досить часто використовується навіювання як вид психологічного впливу. При цьому під навіюванням розуміють такий словесний або образний вплив, який викликає некритичне сприйняття та засвоєння певної інформації.

Є багато визначень навіювання. Ще більше їх було в кінці XIX - на початку XX століття — у пік інтересу до цього явища. Велика кількість однобоких визначень і зловживання навіюванням як науковим терміном призводили, зі слів видатного російського психолога та психотерапевта В. Бехтерева, до "...значної плутанини у висвітленні тих психологічних явищ, які відносять до царини навіювання". Бехтерев, належачи до когорти найавторитетніших знавців навіювання, залишив кілька визначень цього явища, які не втратили своєї актуальності до сьогодні, зокрема "...навіювання є одним із способів впливу

одних осіб на інших, проводиться навмисно чи ненавмисно особою, яка навіює, і може відбуватися або непомітно для об'єкта навіювання, або ж із його відома та згоди"; "...навіювання зводиться до безпосередньої індукції тих або інших психічних станів від однієї особи до іншої; індукції, що відбувається без участі волі сприймаючої особи і нерідко навіть без ясного з її боку усвідомлення".

У сучасній інтерпретації "сугестія - це процес впливу на психічну сферу людини, пов'язаний із зниженням критичності при сприйнятті та реалізації змісту, що навіюється". Уважається, що інформація, засвоєна за допомогою навіювання, важко піддається осмисленню та корекції.

Засоби сугестії поділяють на текстові (зміст та форма подання тексту, графіка, шрифти) та мовленнєві, які натомість бувають:

- о вербальні (фрази, слова, наголоси та інтонації);

- о паралінгвістичні (висота, тон, тембр голосу);

- о невербальні (міміка, жести, проксемика, особливості поведінки учасників відеоряду).

У європейських мовах *suggestion* походить від латинського *suggestio - gestus* - жест. Це свідчить про важливість "мови тіла" для посилення дії сугестії в деяких європейських культурах. Позаяк в основі російського відповідника лежить староруська лексема "внушити" (вносити до вух). На Київщині досі існує синонімічний фразеологізм - "вносити у вуха". Отже, традиційно для східних слов'ян найважливішу роль в сугестії відіграє вербальний компонент.

Ю. Шерковін вважає, що навіювання - основний спосіб організації громадської думки та маніпулювання свідомістю, пряме вторгнення в психічне життя людей. При цьому інформаційний вплив організовується так, щоб думка, уявлення, образ безпосередньо входили у сферу свідомості й закріплювалися в ній як щось дане, безперечне та вже доведене. Це стає можливим при підміні активного відношення психіки до предмета комунікації навмисно створеною пасивністю сприйняття, що так властиво релігійним виданням, через розсіювання уваги великою кількістю інформації, активну форму її піднесення, штучне перебільшення престижу джерел.

Навіюваність (сугестивність) визначається як схильність підкорятися і змінювати поведінку не на підставі розумних, логічних аргументів або мотивів, а на одну лише вимогу або пропозицію іншої особи, причому сам суб'єкт, підданий гіпносугестивному впливу, не розуміє такого підкорення, продовжуючи уважати свої дії наслідком власної ініціативи чи самостійного вибору.

Використовують різні класифікації сугестії: зовнішня (гетеросугестія) й самонавіювання (аутосугестія); навіювання пряме чи відкрите, опосередковане чи закрите; навіювання контактне й дистантне тощо. У стані зміненої свідомості в самостійні підгрупи виокремлюють аутотренінг і гетеротренінг, аутогіпноз і гетерогіпноз.

Психологи стверджують, що навіюваність залежить від низки чинників, до яких належать: невпевненість, боязкість, низька самооцінка, вразливість, слабкість логічною аналізу.

Прагнення навчитися впливати на людину безпосередньо, через її підсвідомість спостерігається в розробленні найрізноманітніших методів, починаючи від шаманства й закінчуючи сучасними витонченими інформаційними технологіями. Серед останніх особливе місце посідають Інформаційно-психологічні впливи прихованого типу. Вони реалізуються із застосуванням прихованих психотехнологій, коли суб'єкт впливу не усвідомлює ні мети, ні навіть факту самого впливу. Це досягається або попереднім уведенням суб'єкта впливу в змінений стан свідомості, або упровадженням маніпулятивної інформації на тлі відволікаючих повідомлень прямо в підсвідомість, оминаючи етап критичного сприйняття її свідомістю людини.

Сьогодні можливе розроблення нових методів пред'явлення неусвідомлюваної інформації на основі наукових даних про нейрофізіологічні механізми роботи мозку, фактів експериментальної психології; за допомогою сучасних інформаційних технологій, комп'ютерної техніки та алгоритмів аналізу сигналів.

Є кілька сугестивних підходів у здійсненні психологічного впливу з метою маніпулювання свідомістю людей:

1. Психоаналітично орієнтований підхід, який використовує "підсвідомість" із метою маніпулювання свідомістю.

Із середини ХХ століття масове застосування психоаналізу в рекламі стало основою діяльності торгових компаній; слово "підсвідомість" - девізом і змістом нового напрямку в рекламі. Широко проводяться експерименти з підпороговими ефектами. Так, в одному з кінотеатрів під час демонстрації фільму на екрані з'явилася реклама морозива. Спалахи були дуже короткими, але достатніми для того, щоб їх помітили. Результатом стало різке збільшення продажу морозива.

Дослідження показують, що реклама, яка використовує технології впливу на підсвідомість, не створює нових потреб, але вона ефективна у сфері прийняття рішень.

Психологам відомо, що бездумне прагнення досягнення мети не завжди допомагає досягти її. Так, реклама, що заснована на прямому заклик: "Купуйте! Це хороший товар", - звучить не дуже переконливо, навіть якщо товар справді хороший. Наше мислення, як правило, відторгає Я. Люди частіше починають вірити рекламі, коли дізнаються про якість товару ніби ненавмисно, коли це розуміється само собою. Такі якості вже не мета нашого аналізу, ми не оцінюємо й не досліджуємо їх - ми приймаємо їх як належне.

Цей механізм широко застосовується в практиці як ідеологічного, так і рекламного впливу й називається механізмом латерального (непрямого) програмування психіки. Стійке відображення в пам'яті "очевидних речей" становить суть латерального програмування психіки. Коли людині переконливо говорять те, що виглядає як факт, який не потребує доказування, вона часто втрачає здатність критично оцінювати ситуацію. Латеральне програмування впливає на поведінку людини безпосередньо, тобто поза її свідомістю, а отже, і волею.

2. Гіпнотичний підхід використовує трансний стан.

У гіпнотичних підходах широко застосовуються результати досліджень, сплеск яких спостерігався в США після Другої світової війни, коли чітко намітився інтерес до маніпулювання свідомістю, особливо у сфері реклами.

Таким чином, реклама повинна провокувати:

- о трансну індукцію при виді товару;
- о здійснення імпульсивних покупок.

Сугестія або навіювання - це процес впливу на психіку людини, пов'язаний зі зниженням свідомості й критичності при сприйнятті навіяного змісту, який не вимагає ні розгорнутого особистого аналізу, ні оцінки спонукань до психічних дій. Суть навіювання полягає у впливі на відчуття людини, а через них - на її волю та розум.

Психологи стверджують, що навіюваність залежить від низки чинників, до яких належать: невпевненість, боязкість, низька самооцінка, вразливість, слабкість логічного аналізу.

Існують численні техніки наведення трансного стану, використовувани в рекламній справі, зокрема:

о застосування вікової регресії - обіграються стосунки бабусі та внуків і т. ін.;

о використання природних трансових станів;

о перевантаження свідомості в сюжетах фільмів через показ двох персонажів, які одночасно говорять, швидке й хаотичне чергування картинок у кадрі з поєднанням прискореного мовлення тощо;

о використання повної невизначеності, непередбаченості;

о звернення до авторитету та інші.

Подібної поведінки людини можна досягти не лише шляхом гіпнозу, але й за допомогою інформаційних сигналів малої енергетики, які тісно корелюють із підпороговим сприйняттям - із суб'єктивно не усвідомлюваними, але такими, що впливають на поведінку людини, процесами сприйняття, що відбуваються немов "під порогом" свідомості. У роботах як зарубіжних, так і вітчизняних фізіологів експериментально доведено існування в людини су-бсенсорного рівня чутливості, коли відбувається вироблення умовних рефлексів на неусвідомлювані подразники, які нижчі порогу відчуттів. Тут вплив на свідомість людини здійснюється за наявності логіки, тобто у звичайному стані свідомості (при "повному розумі"). Дія сугестії проходить приховано, шляхом нав'язування об'єкту "потрібної*" інформації на фоні потоку інших повідомлень (аудіо- та відеосугестія).

Так, найбільш відпрацьованим прийомом акустичної сугестії є пред'явлення стимул-реакцій нижче порогу чутливості на тлі гучнішої маскуючої інформації. Серед найперспективніших методів аудіосугестії називають спектральне маскування та використання музичної інформації. Відомим методом візуальної сугестії є "вклеювання" 25-го кадру сугестії в потік зорової інформації, суть якого полягає в тому, що під час демонстрації фільмів людське око бачить лише 24 кадри в секунду, а відображене на 25 кадрі сприймається на рівні підсвідомості. Розробляються складніші методи, засновані на "диспарантному" пред'явленні, коли кожен кадр відеоінформації містить лише частину образу сугестії, що не розкривається технічними прийомами. Складання всіх частин відеозображення сугестії відбувається на підсвідомому рівні суб'єкта впливу.

4. Підхід нейролінгвістичного програмування.

Основним методом сугестивного впливу за наявності логіки та найскладнішою формою сугестії є нейролінгвістичне програмування (НЛП), що

досягається шляхом довгого й клопіткого підбору "ключа" до підсвідомості людини. Таким "ключем" виступає спеціально підібраний нейросемантичний гіпертекст, що містить найбільш важливі слова та фрази для особи чи групи осіб, котрі зазнають сугестії.

Мовне маніпулювання - це використання особливостей мови і принципів її вживання з метою прихованого впливу на адресата в потрібному для маніпулятора напрямі (прихованого - отже, неусвідомлюваного адресатом). Маніпулятивні можливості мови надзвичайно багаті. Це і мовна метафора, і помилкова аналогія, і багатозначність, і непрямі мовні акти, і пресупозиції та багато Інших.

Термін "сугестивний вплив" у сучасній літературі став уживатися в більш широкому розумінні. Під ним деякі автори убачають не лише вербальну (словесну, усну) взаємодію людей, але й інші невербальні методи впливу однієї людини на іншу, коли інформація навіюється людині не за допомогою слів, а передаванням зображень, музики, символів надслабкими енергоінформаційними сигналами.

За матеріалами інтернет-ресурсу:

http://pidruchniki.com/1356061536963/politologiya/ponyattya_pro_sugestivni_tehnologiyi#359

V. Закріплення навчального матеріалу.

Викладач просить групу за допомогою комп'ютера підготувати англійською мовою пам'ятку «10 правил ефективної комунікації в академічному середовищі».

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Колективно підготуватися до ділової гри «Наукова дискусія» (група має спільно обрати тему, розподілити «ролі» й підготувати необхідні матеріали до наступного заняття).

Урок 2 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 17-18 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.8 «Ділова гра „Наукова дискусія”»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.8. Ділова гра «Наукова дискусія»

I. Мета

Практична: закріплення теоретичних відомостей, здобутих на попередніх заняттях, під час моделювання наукової дискусії.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

- I. Організаційний момент.
- II. Мотивація навчальної діяльності.
- III. Завдання на повторення граматики.
- IV. Проведення ділової гри.
- V. Підбиття підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.
2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.
3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.
4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.
5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.
6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.
7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 13–14 за посібником: Martin Hewings. *Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition.* Cambridge University Press, 2005. 295 p.

IV. Проведення ділової гри.

Ділова гра — це метод навчання професійної діяльності шляхом її моделювання, близького до реальних умов, обов'язково з динамічним розвитком ситуації, завдання чи проблеми, що вирішується, у процесі ділової гри відбувається діалог на професійному рівні, зіткнення думок і позицій, взаємна критика гіпотез і пропозицій, їх обґрунтування і зміцнення, що зумовлює появу нових знань, сприяє набуттю досвіду вирішення професійних завдань і психолого-педагогічних ситуацій.

Процес організації і проведення ділових ігор можна умовно поділити на чотири етапи:

Перший етап — це вступна теоретична частина, у ході якої учасники гри ознайомлюються з особливостями цієї форми роботи, а також із загальними вимогами до організації її проведення.

Другий етап — конструювання гри, визначення назви та змісту проблеми, яку розв'язуватимуть, обсягу теоретичної інформації та практичних умінь, які належить освоїти. Для цього треба чітко сформулювати загальну дидактичну мету гри й окрему мету для її учасників, подати конкретну проблемну ситуацію.

Третій етап — це організаційна підготовка й проведення гри, у ході якої реалізується дидактична мета. Керівник пояснює учасникам її зміст, ознайомлює їх із загальною програмою та правилами, оголошує конкретні завдання. Доцільно створювати умови, наближені до реалій життя закладу.

Четвертий етап — підбиття підсумків гри, докладний аналіз та оцінка її ролі в системі підвищення підготовки слухачів.

Ділова гра сприяє виявленню ініціативи, сміливості в прийнятті рішення, творчої спрямованості ад'юнктів, сприяє розвитку їхньої іншомовної компетенції.

За матеріалами сайту:

<http://www.tpal.com.ua/spase/osnnapr/metrob/doc/formzmist/form.pdf>

V. Підбиття підсумків.

VI. Домашнє завдання.

Урок 2 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 19-20 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.9 **«Особливості представлення наукової інформації за міжнародними вимогами»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.9. Особливості представлення наукової інформації за міжнародними вимогами

I. Мета

Практична: ознайомлення групи зі специфікою представлення наукової інформації за міжнародними вимогами.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 15–16 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Самостійне ознайомлення з теоретичними відомостями розділу 1.1 (с. 3-9) за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.* Обговорення отриманих відомостей із викладачем, проблемні запитання.

V. Закріплення навчального матеріалу.

Уроки 23-25 за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.*

5. *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 2 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 21-22 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.10 «**Основні різновиди презентацій**»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.10. Основні різновиди презентацій

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з основними різновидами презентацій.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 17–18 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Види презентацій

Уміння представляти проекти (презентації), звітувати, переконувати, якісно інформувати аудиторію є досить важливою складовою професіограми майбутнього фахівця. **Презентація** - спеціально організоване спілкування з аудиторією, мета якого переконати або спонукати її до певних дій. Презентацію здійснюють через три канали: вербальний - те, що я говорю; вокальний - те, як я говорю; невербальний - вираз очей, жести, рухи. Вплив на аудиторію суттєво посилюється завдяки володінню вокальним і невербальним засобами.

Презентація може бути успішною й неуспішною. Успішна - це презентація, під час якої досягнуто поставлену мету; неуспішна - аудиторію не вдалося переконати, підсумком стало розчарування як аудиторії, так і презентатора.

Основними причинами неуспішної презентації є:

- ^ нездатність подолати хвилювання перед великою аудиторією;
- ^ недоліки у плануванні й підготовці презентації;
- ^ погано організований, неструктурований зміст;
- ^ недостатній контакт з аудиторією;
- ^ неуважність до деталей;
- ^ відсутність відчуття часу;
- ^ неефективне використання наочних засобів;
- ^ перевантаження інформацією.

Важливим для успіху презентації є її планування.

План презентації

1. Мета і завдання презентації.
2. Тема і предмет презентації.
3. Аудиторія, на яку спрямована презентація.
4. Початок і тривалість виступу.
5. Місце проведення презентації.

Сучасному фахівцеві часто доводиться готувати і виголошувати публічні виступи як у межах своєї установи, так і поза нею. Ефективній підготовці сприяють засоби PowerPoint, що

є складовою пакета Microsoft Office. Вони дають змогу за допомоги комп'ютера досить швидко підготувати набір слайдів, що супроводжує виступ. Цей набір називається презентацією.

Слайди можна подати як у чорно-білій гамі, так із використанням різних кольорових схем і видів оформлень, створених як професійними дизайнерами, так і автором презентації. Слайди можуть містити: текст, таблиці, діаграми, рисунки, відеокліпи, звуковий супровід тощо.

Розрізняють такі **види презентацій**:

Презентація за сценарієм - це традиційна презентація зі слайдами, доповнена засобами показу кольорової графіки й анімації з виведенням відеоматеріалу на великий екран або монітор.

Використання анімаційного тексту в поєднанні з діаграмами, графіками та ілюстраціями дає змогу зосередити увагу слухачів на основних твердженнях і сприяє кращому запам'ятовуванню інформації. Озвучує матеріал зазвичай сам ведучий.

Інтерактивна презентація - це діалог користувача з комп'ютером. Користувач приймає рішення, який матеріал для нього важливий, і вибирає на екрані потрібний об'єкт за допомоги миші або натисненням на клавіші. У цьому випадку видається інформація, на яку є запит.

Інтерактивна презентація дає змогу здійснювати пошук інформації, заглиблюючись в неї настільки, наскільки це було передбачено розробником презентації. Така презентація захоплює користувача і утримує його увагу.

Автоматична презентація - це закінчений інформаційний продукт, перенесений на відеоплівку, дискету, компакт-диск і розісланий потенційним споживачам з метою виявлення їхньої зацікавленості.

Навчальна презентація призначена допомогти викладачеві забезпечити зручне і наочне викладання теоретичного і практичного матеріалу.

Навчальні презентації переділяються на такі види:

- презентації-семінари;
- презентації для самоосвіти;
- презентації-порадники.

У навчальних можуть використовувати всі інші види презентацій. Успіх будь-якої презентації, незалежно від її мети, типу, теми, складу аудиторії, визначається умінням доповідача презентувати свій задум.

Структурні компоненти презентації

о *Експозиція* - це встановлення миттєвого контакту з аудиторією, створення атмосфери доброзичливості, утримування уваги та спонукання інтересу до теми презентації. Вона повинна бути короткою, захопливою, оригінальною.

о *Вступ*, якому відводиться 5-10% від перебігу всієї презентації, можна умовно переділити на 2 блоки: початок і вступ. Завдання - встановлення (якщо не вдалося під час експозиції) чи закріплення контакту з аудиторією, виклад лаконічних зауважень стосовно теми презентації.

Вступна частина презентації передбачає такі етапи: 1) привітання, вступні зауваження; 2) пояснення мети презентації; 3) огляд основних етапів презентації, використання допоміжних засобів; 4) пропозиція ставити запитання після або під час презентації.

Вступ повинен допомогти аудиторії знайти відповіді на такі запитання, як: Що я почую, побачу?, У якій послідовності я це почую?, Чому це мені буде цікаво?.

о *Основна частина* - це серцевина виступу, плануючи яку доцільно виокремити ключові положення, переходи-зв'язки. Будь-яке велике повідомлення для того, щоб бути засвоєним, повинно містити один, іноді два і зрідка три пункти (ключових тез). Це дозволяє логічно структурувати матеріал, аби він був зручним для сприймання.

Основна частина становить 70-85 % презентації. Завдання її - схарактеризувати ситуацію, подати можливі засоби для її покращання й обов'язково запропонувати власний варіант її реалізації - кульмінація презентації. При цьому варто спонукати аудиторію до прийняття рішень і дій, вказавши на переваги своєї пропозиції.

Залежно від типу презентації за цільовим критерієм (інформаційна, спонукальна, переконлива), різняться і методи розгортання презентації: інформаційна презентація послуговується хронологічним, географічним чи просторовим, індуктивним, причинно-наслідковим, дефініційним викладом; спонукальна та переконлива - методами індукції, дедукції, аналогії, причинно-наслідкового зв'язку чи за певною схемою (теорія і практика, обов'язок і вигода, факт і його практичне значення). Здебільшого використовують змішаний тип композиції, за якого презентатор комбінує різні методи викладу матеріалу, що дозволяє зробити структуру основної частини більш оригінальною.

Для роботи на цій стадії доповідачеві необхідно уміти аналізувати ситуацію та поведінку аудиторії, пояснювати матеріал і аргументувати викладену думку.

о *Резюме* підсумовує сказане, ущільнює зміст і свідчить про те, що презентація наближається до завершення.

о *Висновок* - вихід з контакту, завершення спілкування. Це не тільки висловлення подяки за увагу, а ще одна фінальна спроба переконати аудиторію, тобто досягти мети презентації. Висновок має бути виразним, коротким й обов'язково оптимістично-мажорним.

Відомо, що промовця слухають більш уважно на початку й наприкінці презентації, це називають "законом краю". Продумуючи експозицію та висновок, важливо виявити почуття міри, бо занадто яскравий, образний початок зобов'язує витримати цю тональність упродовж усієї презентації.

Способи завершення презентації: неочікуване завершення, резюме, жарт, оптимістичний або спонукальний заклик, заклик до дії, комплімент на прощання, висловлення вдячності.

Презентація не закінчується тоді, коли все викладено, а коли сказали про її завершення.

Шевчук С. В., «Українська мова за професійним спрямуванням», режим доступу: http://pidruchniki.com/1566021240623/dokumentoznavstvo/prezentatsiya_riznovid_publichnoho_movlennya

V. Закріплення навчального матеріалу.

Уроки 38-40 за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 3 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 23-24 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.11 **«Практикум зі створення й представлення презентацій за темою
дисертаційного дослідження»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.11. Практикум зі створення й представлення презентацій за темою дисертаційного дослідження

I. Мета

Практична: формування вміння створювати й представляти презентації за темою дисертаційного дослідження.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

- I. Організаційний момент.
- II. Мотивація навчальної діяльності.
- III. Завдання на повторення граматики.
- IV. Робота над презентаціями та їх представлення.
- V. Підбиття підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.
2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.
3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.
4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.
5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.
6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.
7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 19–20 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Робота над презентаціями та їх представлення.

Працюючи за комп'ютерами, ад'юнкти під керівництвом викладача створюють презентації, які відображають їх напрацювання за темою дисертаційного дослідження.

V. Підбиття підсумків.

VI. Домашнє завдання.

Урок 3 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 25-26 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.12 **«Міжнародні вимоги до основних жанрів наукового стилю»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.12. Міжнародні вимоги до основних жанрів наукового стилю

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з міжнародними вимогами до основних жанрів наукового стилю.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 21–22 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Засновником сучасної теорії мовленнєвих жанрів вважається М.М. Бахтін, який ще у 50-х роках ХХ ст. у своїй праці «Проблема мовленнєвих жанрів» написав: «У кожній сфері існують і застосовуються свої жанри, що відповідають специфічним умовам даної сфери... Певна функція (наукова, технічна, ділова, побутова) і певні, специфічні для кожної сфери умови мовленнєвого спілкування породжують певні жанри, тобто певні відносно стійкі тематичні, композиційні та стилістичні типи висловлювань». Як зазначає учений, кожна сфера людської діяльності, виробляє свій, надзвичайно різномірний, репертуар мовленнєвих жанрів. До мовленнєвих жанрів він відносить усі типи усних або письмових висловлювань, наприклад, бесіда, роман, військова команда, наказ, протокол, ділові документи.

В англomовному науковому стилі виокремлюють такі підстили з жанрами:

· *власне науковий*: монографія, стаття, дисертація, реферат, анотація, тези, курсова та дипломна роботи.

· *науково-популярний*: статті у неспеціальних журналах, виклад наукових даних для нефахівців, книжки, призначені для широкого кола читачів.

· *науково-навчальний*: підручники, посібники, лекції, словники.

Власне науковий стиль об'єктивує наукові відомості і кінцеві результати аналітико-синтетичного перероблення даних. У межах власне наукового підстилю виділяють науково-інформативний різновид з жанрами (реферат, анотація, конспект, тези) та науково-довідковий (довідники, словники, каталоги). Жанри наукових текстів науково-інформативного підрозділу об'єднані загальними властивостями: є вторинними жанрами мовлення (складаються на основі вже наявних опорних текстів, найчастіше оригінальних, первинних, хоча тези можуть бути й оригінальним науковим твором) і певним чином співвідносяться з навчально-науковим різновидом наукового стилю мови.

Монографія – це наукова праця (книга), в якій зібрано, систематизовано й узагальнено матеріал та результати великого наукового дослідження. Автор монографії пропонує власну наукову гіпотезу чи концепцію розв'язання важливої наукової проблеми.

Стаття – це невеличкої розміру наукова робота, що присвячена певній проблемі і розрахована на фахівців, які спеціалізуються на розв’язанні цієї проблеми. Статті бувають повідомлювальні (про нові результати), оглядові (підсумки), дискусійні (про спірні питання).

Реферат – це невеличкий за обсягом виклад наукового дослідження або кількох праць з якоїсь наукової проблеми. Зазвичай він будується на основі одного чи кількох опрацьованих джерел і містить найцікавіші положення і найяскравіші приклади.

Дисертація – власне науково завершене дослідження, яким відкрито новий напрям у науці, започатковано досі невідомий підхід чи вирішено складну проблему, досліджено ще невідоме або розв’язано низку завдань, що забезпечить наступний поступ у цій проблемі чи галузі.

Тези – це положення, що коротко і чітко формулюють основну ідею чого-небудь або провідне завдання, що стоїть перед кимсь. Відповідно до мети тези бувають вторинні та оригінальні. Оригінальні тези створюють як первинний текст і вони можуть бути стислою формою презентації результатів наукових досліджень під час виступу на науковій конференції або ключовими елементами майбутньої наукової розвідки. Вторинні тези слугують для виділення основної інформації в тому чи іншому джерелі (наприклад, монографії, статті) під час читання та реферування.

Анотація – це коротка характеристика документа з точки зору його змісту, виду, форми, призначення та інших характеристик. Укладач анотації зазначає в ній особливості книги чи статті, які привертають читача.

Науково-популярний підстиль наукового стилю застосовують для дохідливого, доступного викладу інформації про наслідки складних наукових досліджень для нефаківців. Як уже зазначалося, він реалізується в таких жанрах, як статті науково-популярних часописів, книжки, призначені для широкого кола читачів.

Науково-навчальний підстиль наукового стилю – це мова навчання в усіх типах закладів освіти та мережі просвітницьких установ, товариств. Основними жанрами цього підстилю є підручники та посібники.

Підручник – книга, в якій систематично викладаються основи знань з певної області на сучасному рівні досягнень науки і культури.

Навчальний посібник – видання, яке частково доповнює або замінює підручник у викладі навчального матеріалу з певного предмету, курсу, дисципліни або окремого його розділу.

Варто зазначити, що підручник подає весь обов’язковий зміст навчального курсу, тоді як навчальний посібник може розглядати не всі розділи, теми, проблеми, а ті, що на думку автора, потребують особливої уваги, або подавати матеріал ширше. Часто навчальний посібник є першою спробою підручника і в наступних виданнях переростає в нього.

Отже, мовленнєвий жанр – це тематично і композиційно оформлена одиниця мовлення, що характеризується певним змістом та інтенційно-прагматичними особливостями. Науковий стиль у межах своїх підстилів формує власні мовленнєві жанри, кожен з яких має свої специфічні ознаки та структуру.

За матеріалами статті І. Г. Козубської

«Мовленнєві жанри наукового стилю в англійській мові», режим доступу:
<http://interconf.fl.kpi.ua/ru/node/1265>

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання завдань уроку 14 за посібником: *R. R. Jordan. Academic Writing Course. Study Skills in English. 3rd Edition. Longman. 2003. 160 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 3 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 27-28 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.13 **«Лексико-граматичні та стилістичні засоби відтворення
комунікативних намірів на письмі»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.13. Лексико-граматичні та стилістичні засоби відтворення комунікативних намірів на письмі

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з основними лексико-граматичними та стилістичними засобами відтворення комунікативних намірів на письмі.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 23–24 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Самостійне ознайомлення з теоретичними відомостями уроків 4, 8, 12 за посібником: *R. R. Jordan. Academic Writing Course. Study Skills in English. 3rd Edition. Longman. 2003. 160 p.* Обговорення нової інформації з викладачем.

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання вправ до уроків 4, 8, 12 за посібником: *R. R. Jordan. Academic Writing Course. Study Skills in English. 3rd Edition. Longman. 2003. 160 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 3 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 29-30 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.14 **«Практикум із написання розгорнутих анотацій і тез за темою
дисертаційного дослідження»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.14. Практикум із написання розгорнутих анотацій і тез за темою дисертаційного дослідження

I. Мета

Практична: виробити навички створення розгорнутих анотацій і тез за темою дисертаційного дослідження.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету, презентація.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 25–26 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача, супроводжувана презентацією (див. *Додаток*).

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі створюють анотації та тези до своїх статей англійською мовою.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми, підготовка до контрольної роботи.

Урок 4 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 31-32 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

How to Write an Abstract **Як написати анотацію** Рекомендації

Де використовують анотації?

- ❖ У бібліотечній справі.
- ❖ Під час написання дипломів і наукових робіт.
- ❖ Для виступів на конференціях.
- ❖ Під час публікації статей у журналах.
- ❖ Під час подання заявок на гранти й стипендії зарубіжних організацій.
- ❖ У сучасних професіях, пов'язаних з Інтернетом (копірайтер, блогер).

Що таке анотація?

Анотація (*abstract*) (від лат. *annotatio* – зауваження) – коротка характеристика змісту художнього твору, статті, монографії тощо.

В анотації вказують лише суттєві ознаки змісту документа, тобто ті, які дозволяють з'ясувати його наукове й практичне значення й новизну, відрізнити його від інших, близьких за тематикою та цільовим призначенням.

Загальні вимоги до анотації

- **1.** Враховувати призначення анотації.
- **2.** Дотримуватися мовних особливостей анотації:
  - виклад основних ідей оригіналу просто, зрозуміло, коротко;
  - уникнення повторів, зокрема назви тексту;
  - дотримання єдності термінів і скорочень;
  - використання загальноновживаних скорочень;
  - уникнення використання прикметників, прислівників, вставних слів, які не впливають на зміст;
  - використання узагальнювальних слів та слів-зв'язок, які забезпечують логічні зв'язки між окремими частинами анотації.
- **3.** Обсяг – **50–400 слів** (залежно від складності матеріалу й вимог конкретного видавництва).

Parts of an Abstract

- **Motivation:**
Why do we care about the problem and the results?
- **Problem statement:**
What problem are you trying to solve? What is the scope of your work (a generalized approach, or for a specific situation)?
- **Approach:**
How did you go about solving or making progress on the problem?
- **Results:**
What's the answer?
- **Conclusions:**
What are the implications of your answer? Are your results general or specific to a particular case?

Зразок анотації

- **Electric-Shock Therapy**, by **Rhonda Neitzel**, Jennifer Carlile, Scott Noe, and James Taylor
- **The purpose of this research** was designed to help understand the therapeutic effects that electrical stimulation has on body tissue. **Specifically**, the research explored alternating and direct currents and how these currents move through the body to produce beneficial effects. The documented research **proves** that the body acts like a parallel and series circuit to effectively use electrical stimulation to help assist with decreasing swelling, controlling pain, facilitating muscle contractions as well as various other therapeutic benefits.

Зразки виразу для анотаційних епітафій

- The article deals with...
- As the title implies the article describes...
- The paper is concerned with...
- It is known that...
- It should be noted about...
- The fact that ... is stressed.
- A mention should be made about ...
- It is spoken in detail about...
- It is reported that ...
- The text gives valuable information on...
- Much attention is given to...
- It is shown that...
- The following conclusions are drawn...
- The paper looks at recent research dealing with...
- The main idea of the article is...
- It gives a detailed analysis of...
- It draws our attention to...
- It is stressed that...
- The article is of great help to ...
- The article is of interest to ...
- ..... is/are noted, examined, discussed in detail, stressed, reported, considered.

Поширені помилки анотування

- 1) Згадування про загальновідомі факти.
- 2) Цитати з тексту.
- 3) Суб'єктивна оцінка фактів.
- 4) Складна мова, незрозуміла широкому колу читачів.
- 5) Наявність зайвих деталей.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.15 «Контрольна робота»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.15. Контрольна робота

I. Мета

Практична: перевірка здобутих знань.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виконання контрольної роботи.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виконання контрольної роботи.

Викладач роздає завдання контрольної роботи¹ і стежить за її виконанням (див. *Додаток*).

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

Повторення вивченого теоретичного матеріалу.

---

¹ Для контрольної роботи використані завдання з посібника *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

Контрольна робота

These exercises are included to allow students to assess their progress in academic writing. The first, Describing a process, is a test of accuracy, the second, Summarising a report, tests summary writing, while the third, Problems and solutions, tests the ability to write a problem-solution paragraph.

1 Describing a process: writing an essay

- Study the flow chart opposite, which explains the process of writing an essay. Then complete the description of the process by adding one word to each gap in the text below.

The first (a) _____ of essay writing is to read and understand (b) _____ title, and then to prepare a schedule of work (c) _____ the available time. (d) _____ the topic should be brainstormed (e) _____ a draft outline prepared. Next, possible sources have to be evaluated (f) _____ and the most relevant selected, after (g) _____ you can

2 Summarising a report

- Read the following report and write a summary in about 80 words, using the grid below (one word per space).

2.1 CLEVER CROWS

A group of scientists working at Oxford University have been researching the behaviour of crows. Their work, recently reported in the journal *Science*, shows that the birds appear to be able to make simple tools, a skill which was thought to be unique to man and other primates.

In the experiment a piece of meat was placed in a glass tube that was too long for the crow to reach with its beak. The bird was given a length of garden wire, nine cms long and 0.8 mm thick, to extract the meat, but it soon discovered that this was not possible if the wire was straight. The bird then held one end of the wire with its feet while it used its beak to bend the other end, making a kind of hook. This could then be used for pulling the meat out of the tube, which in most cases was done within two minutes.

It has been known for some time that chimpanzees use simple tools like sticks to reach food, but it was never thought that crows could show similar levels of intelligence. Eight years ago, however, biologists in the forests of New Caledonia watched crows using sticks to reach insects inside trees. The Oxford experiment was designed to see if the same kind of bird could modify this ability to make a tool out of a material not found in their native forests, i.e. wire.

According to Professor Kacelnik, one of the scientists involved, the research demonstrates that crows have an understanding of the physical properties of materials and the ability to adapt them for their own uses.

3 Problems and solutions

You have to discuss the issue of whether it is better to assess students by course work or examination.

- Study the points below, showing the advantages and drawbacks of each alternative. Then combine them into one paragraph using the framework given, providing your own conclusion.

	Advantages	Disadvantages
A Coursework	<ul style="list-style-type: none"> • all student work during semester is assessed • encourages students to work consistently during the course • students have some choice of topics 	<ul style="list-style-type: none"> • work can be plagiarised • requires time-management skills • more difficult for teachers to assess all work fairly
B Examinations	<ul style="list-style-type: none"> • all students compete on equal terms • encourages students to revise all their work • reduces risk of plagiarism 	<ul style="list-style-type: none"> • some students become nervous • only limited number of topics are assessed • time limits are unfair to non-native speakers

Problem	
Benefits of A	
Drawbacks of A	
Benefits of B	
Drawbacks of B	
Conclusion	

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.16 **«Композиційні та стильові особливості наукових статей для
англомовних видань»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.16. Композиційні та стильові особливості наукових статей для англомовних видань

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з композиційними та стильовими особливостями наукових статей для англомовних видань.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

- I. Організаційний момент.
- II. Мотивація навчальної діяльності.
- III. Завдання на повторення граматики.
- IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.
- V. Закріплення навчального матеріалу.
- VI. Підбиття підсумків.
- VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.
2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.
3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.
4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.
5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.
6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.
7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 27–28 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Ознайомлення з теоретичними відомостями за темою заняття з теми 2 (с. 12-23) за посібником: *Jennifer Peat. Scientific Writing. Easy When You Know How. BMJ Books 2002. 292 p.*

V. Закріплення навчального матеріалу.

Вправи з теми 1.4 за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 4 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 33-34 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.17 **«Специфіка лексичного оформлення текстів наукового стилю
англійською мовою»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.17. Специфіка лексичного оформлення текстів наукового стилю англійською мовою

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з особливостями лексичного оформлення текстів наукового стилю англійською мовою.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 29–30 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Ознайомлення й подальше обговорення з викладачем теоретичних відомостей теми 2.10 за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання вправ із теми 3.2 за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 4 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 35-36 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.18 **«Загальнонаукова й вузькоспеціальна термінологія»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.18. Загальнонаукова й вузькоспеціальна термінологія

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з поняттям «термін» в англійській мові, класифікацією та способами творення термінів.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 31–32 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

В останні десятиліття різко зріс інтерес лінгвістів і фахівців різних галузей науки і техніки до проблем галузевих терміносистем, що пояснюється зростанням обсягів наукової та технічної інформації, процесами інтеграції наук, посиленням процесів термінотворення. Часто обговорюють проблеми термінології й у зв'язку з посиленням автоматизації інформаційних процесів, застосуванням комп'ютерів для створення банків термінологічних даних, автоматизованих словників. Створення таких словників і банків даних неможливе без стандартизації й уніфікації термінологічної лексики, вивчення лінгвістичних проблем термінології, виявлення особливостей термінотворення в кожній конкретній галузі знання. Це обумовлює необхідність поглибленого вивчення й подальшої розробки *теоретичних* аспектів побудови термінології.

Маючи складну внутрішню семантичну будову термін є єдиною, самостійною одиницею найменування. **Термін** — це одиниця будь-якої конкретної природної або штучної мови (слово, словосполучення, аббревіатура, символ, поєднання слова й букв-символів, слова й цифр-символів), що має в результаті стихійної чи особливої свідомої колективної домовленості спеціальне термінологічне значення, яке може бути виражене або в словесній формі, або в тому чи тому формалізованому вигляді й досить точно та повно відображає основні, суттєві на певному рівні розвитку науки й техніки ознаки відповідного поняття.

Яка ж лінгвістична природа терміна? По-перше, термін — це невід'ємна складова лексичної системи літературної мови. По-друге, терміни відрізняються від інших розрядів слів своєю значною інформаційною насиченістю. У науковому та технічному терміні подано найбільш точно, концентроване й економне визначення наукового або технічного поняття.

Основна вимога, яку висувають до терміна, — його однозначність у межах певної терміносистеми.

Термінологія — це система наукових термінів усередині загальної лексичної системи мови. Якщо в мові загалом (поза певною термінологією) слово може бути багатозначним, то, потрапляючи в терміносистему окремої науки, воно набуває однозначності. Специфіка термінів як особливого лексичного розряду слів полягає в тому, що вони створюються в

процесі наукової діяльності, тому функціонують лише в мовленні людей, що володіють відповідними науковими реаліями, тобто макроконтекстом. Тому, на відміну від звичайних слів, однозначність яких у мовленнєвій комунікації забезпечується ситуацією чи лінгвістичним контекстом, однозначність терміна регламентується екстралінгвістичним макроконтекстом або лінгвістичним мікроконтекстом.

У межах лексичної системи мови терміни проявляють ті самі властивості, що й інші слова, тобто їм властива і антонімія, і ідіоматика. Наприклад, термін «*valve*» у машинобудуванні означає «клапан», у радіотехніці — «електронна лампа», у гідравліці — «затвор»; термін «*power*» у фізиці означає «потужність», «енергія», у математиці — «ступінь», в оптиці — «сила збільшення лінзи».

Той самий термін може входити в різні терміносистеми мови, що спричиняє явище міжнаукової термінологічної омонімії, наприклад, термін *reaction* побутує в хімії, філіології, політиці; *reduction* — у філософії, юриспруденції, фонетиці; *assimilation* — в етнографії, фонетиці.

2. Структурні особливості термінів

Терміни-словосполучення, що виражають цілісні поняття, мають різний ступінь смислової розкладності; у цілому вони більш стійкі порівняно з вільними словосполученнями загальнолітературної мови за своєю лексико-семантичною організацією. Їх можна віднести до лексичних словосполучень, характерною особливістю яких є те, що місце одного з компонентів заповнюється не будь-яким словом відповідної категорії, а лише деякими, що утворюють певну семантичну групу.

В англійській науково-технічній термінології є велика кількість термінів, що складаються з кількох компонентів. Наприклад: *read-write head for magnetic tape unit* (універсальна голівка запам'ятовувального пристрою обчислювальної машини на магнітній стрічці); *dynamic pulse storage unit* (пам'ять обчислювальної машини на динамічних тригерах).

Такі багатокомпонентні терміни, за твердженням лінгвістів, належать до двох типів:

- 1) нерозкладні термінологічні словосполучення;
- 2) розкладні термінологічні словосполучення.

Стійкі термінологічні словосполучення набагато легше піддаються перекладу, ніж складні слова-терміни, тому що в них усі компоненти граматично оформлені, що полегшує розкриття смислових зв'язків між ними.

У термінах-словосполученнях граматичне оформлення може виражатися:

- суфіксами (*tailless plane, selective communication*);
- прийменниками (*system of axes, system of equations*);
- закінченнями (*threewheeled bicycle, controlled system*).

Тому зазвичай зміст термінологічних словосполучень не допускає ніяких неточностей у тлумаченні.

Велику увагу приділяють систематичності новостворюваних термінів. У багатьох галузях розроблені спеціальні правила утворення термінів для понять або об'єктів певного класу.

Терміни-словосполучення утворюються шляхом додавання до терміна, який позначає родові поняття, конкретизувальних ознак із метою отримати видові поняття, безпосередньо пов'язані з вихідним. Такі терміни фактично являють собою згорнуті визначення, що підводять подане поняття під більш загальне й водночас указують його специфічну ознаку. Таким чином утворюються своєрідні **термінологічні гнізда**, що охоплюють численні різновиди позначуваного явища. Наприклад, англійський термін *impedance*, що визначається як «повний опір у колі змінного струму» (імпеданс), використовуваний як основа для ряду термінів, що уточнюють характер опору або ділянку кола, у якому той існує:

- *blocked impedance*;
- *biasing impedance*;
- *vector impedance*.

Термінологічне словосполучення найчастіше являє собою поєднання двох або більше основ іменників, які збігаються з формами, наведеними в словниках: *piston pin* (поршневий ніпель), *pivot pin* (цапфа шарніра) тощо. Термінологічне стійке словосполучення зазвичай утворюється поєднанням прикметника з іменником, дієприкметника з іменником або кількох іменників, з'єднаних прийменниками: *driving pin* (поршневий ніпель), *end pin* (сполучний ніпель), *pitch of thread* (крок різьби).

Термінологічні словосполучення все більше проникають в англійську науково-технічну літературу, оскільки значення складного слова завжди більш точно спеціалізоване, ніж значення відповідного словосполучення. Наприклад, складний термін *allweather fighter* («всепогодний винищувач», тобто тип винищувача, призначеного як для денних, так і для нічних дій у будь-яку погоду) і *fighter for all weather* (винищувач, придатний для використання в будь-яку погоду).

3. Особливості перекладу термінологічних словосполучень

Переклад подібних термінів потребує уважності й слідування певному алгоритму. Передусім слід визначити, до якої лексико-семантичної категорії належать компоненти складного слова, тобто що саме вони позначають: предмети, дії, властивості тощо. Термінологічне словосполучення, обидва компоненти якого означають предмети (тобто машини, механізми, прилади тощо), перекладається по-різному залежно від того, у якому співвідношенні перебувають називані об'єкти.

Якщо другий предмет — частина першого, то український еквівалент має вигляд: *іменник в Н. в. одн.* + *іменник в Р. в. одн.* Наприклад: *wheat consumption* (споживання пшениці), *control system* (система контролю).

Якщо перший предмет — частина другого, то перший компонент перекладаємо за допомогою прикметника, оскільки він визначає якісну особливість другого, що відрізняє його від інших подібних предметів. Наприклад: *semiconductor device* (напівпровідниковий прилад), *laboratory research* (лабораторне дослідження), *gas turbine* (газова турбіна).

Якщо ж перший компонент термінологічного словосполучення позначає предмет, а другий — його властивість, тобто суттєву характеристику предмета (вагу, площу, товщину, швидкість, тиск тощо), то український еквівалент другого компонента отримує форму

називного відмінка, а еквівалент першого компонента — родового відмінка. Наприклад: *engine weight* (вага двигуна), *plate thickness* (товщина листа).

Особливі труднощі під час перекладу спричиняють **багатокомпонентні терміни**. Перш за все потрібно розкрити значення основного компонента. Велику роль при цьому, природно, відіграє контекст. Потім у складі багатокомпонентного терміна слід знайти внутрішні терміни, якщо вони є, і залежні від них слова. У наведених нижче прикладах проілюстровано послідовність перекладу багатокомпонентних термінів:

1) control-surface cable adjustment access:

access — люк;

adjustment access — люк для регулювання;

control-surface cable — трос керма управління.

Значення всього терміна — «люк для регулювання тросами керма управління».

2) cockpit canopy manual operating handle:

handle — рукоятка

operating handle — рукоятка управління;

manual operating handle — рукоятка ручного управління;

cockpit canopy — ліхтар кабіни (льотчика).

Значення всього терміна — «рукоятка ручного управління ліхтарем кабіни льотчика».

3) radio wave speed measurement:

measurement — вимірювання;

speed measurement — вимірювання швидкості;

radio wave — радіохвиля.

Значення всього терміна — «вимірювання швидкості радіохвилі».

4. Способи творення однокомпонентних термінів

Суфікси й префікси в системі англійського термінотворення в основному запозичені із загальних, звичайних словотвірних засобів англійської мови. Для утворення термінів за допомогою суфіксів і префіксів характерний вибір із числа словотвірних елементів тих, які виявляються прийнятними для побудови термінів. Специфічним для спеціальної термінології є прагнення до закріплення за деякими суфіксами певних термінологічних значень. Це особливо характерно для хімічної термінології, де найбільш повно вивчена спеціалізація суфіксів. В англійській мові утворюються:

- назви основних органічних сполук і галогенів — за допомогою суфікса **-ine** (*amine*, *fluorine*);

- назви неосновних органічних сполук — за допомогою суфікса **-in** (*salicin*);

- назви вуглеводнів ацетиленового ряду — за допомогою суфікса **-yne** (*propyne*).

Більш-менш чітка спеціалізація афіксів наявна в біологічній і медичній термінології, тобто там, де терміни походять в основному з латинських і грецьких коренів:

- суфікс **-us** для іменників в однині і суфікс **-i** — для іменників у множині: *alveolus* — *alveoli* (альвеола — альвеоли);

- суфікс **-um** для іменників в однині й суфікс **-a** — для іменників у множині: *cranium* — *crania* (череп — черепи).

Англійські префікси *dis-*, *en-* широко застосовують для утворення біологічних термінів. Наприклад:

- *disafforest* (вирубувати ліси);
- *disbranch* (обрізати гілки);
- *dislodge* (виганяти звіра з барлоги);
- *enfeeble* (послаблювати);
- *engraft* (робити щеплення).
- *enrich* (удобрювати ґрунт) тощо.

У термінології інших галузей систематичної спеціалізації значень суфіксів майже зовсім немає. Тому тут суфікси мають більш широке значення, указуючи на категорію, до якої належить поняття, назване терміном.

Так, наприклад, за допомогою суфіксів *-er*, *-or*, *-ist* утворюються іменники, що позначають працівника-фахівця: *driver*, *designer*, *operator*, *physicist*, *philologist*, а також машини, верстати, інструменти, прилади: *drier*, *cutter*, *computer*.

Іменники з конкретним предметним значенням утворюються за допомогою поширених суфіксів *-ing*, *-ment*: *heating*, *leavings*, *mounting*, *movement*, *development*.

Іменники з абстрактним значенням утворюються за допомогою суфіксів, які виражають властивості і якості: *-ness* (*business*), *-ty* (*safety*), *-hood* (*likelihood*).

Суфікс *-ing* використовують для позначення технологічних процесів і дій узагалі: *turning*, *programming* *rotating*.

У системі термінотворення широко застосовується прикметниковий суфікс *-wise*, що надає основі значення «в напрямку, паралельно»: *streamwise*, *slantwise*.

Деякі малопродуктивні префікси широко використовують під час термінотворення: *non-corroding*, *non-dimensional*, *non-freezing*.

Отже, терміни, постаючи специфічними одиницями наукового стилю мови, досить точно й повно відображають основні, суттєві на певному етапі розвитку науки й техніки ознаки відповідного поняття й можуть являти собою за структурою різні типи:

1. Багатокомпонентні термінологічні словосполучення, що виражають єдині цілісні поняття й мають різний ступінь смислової розкладності. Такі терміни фактично являють собою згорнуті визначення, що підводять подане поняття під більш загальне й водночас вказують на його специфічну ознаку.

2. Терміни — складні слова — найчастіше поєднання двох або більше основ іменників.
3. Однослівні терміни, неоднорідні за кількістю словотворчих компонентів:
  - 1) з однокореневою основою;
  - 2) з одним або двома афіксами;
  - 3) утворені шляхом додавання основ слів і словоскладанням;
  - 4) утворені складанням основ та афіксацією.

За матеріалами статті: Гореликова С. Н. Природа терміна и некоторые особенности терминообразования в английском языке. — Режим доступа: http://vestnik.osu.ru/2002_6/27.pdf.

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання завдань теми 2.8 за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 4 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 37-38 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.19 **«Особливості використання пасивних конструкцій у науковому стилі»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.19. Особливості використання пасивних конструкцій у науковому стилі

I. Мета

Практична: ознайомлення групи зі специфікою використання пасивних конструкцій у науковому стилі.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 33–34 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Лінгвістична природа категорії стану в англійській мові

Грамматична категорія стану виражає різний напрям дії по відношенню до носія дії. Але носієм дії може бути особа (предмет), яка виконує дію (*I send*) і особа (предмет), на яку направлена дія (*I am sent*). Отже, в англійській мові дієслово має дві форми стану: активний (**The Active Voice**) і пасивний (**The Passive Voice**). Активний стан означає, що дія виконується особою — носієм дії. Пасивний стан означає, що дія направлена на носія дії. Щоб виразити дію, спрямовану на підмет (дію в пасивному стані), після підмета ставиться дієслово “to be” у відповідному часі й дієприкметник минулого часу (Past Participle) основного дієслова. Слід зазначити, що в реченнях пасивного стану виконувач дії невідомий, але там, де це необхідно, може уточнюватися часом і місцем виконання дії. У сучасній англійській мові виконувач дії зазначається приблизно у 20 % випадках вживання пасивних конструкцій. Зазначення виконувача дії дається у формі прийменникового звороту з прийменником *by*.

Речення з присудком, що виражений дієсловом активного стану, має назву «активний зворот», а речення з присудком, що виражений дієсловом пасивного стану, — «пасивний зворот». Після дієслова в пасивному стані вживається також додаток із прийменником *with* для визначення знаряддя, за допомогою якого відбувається дія. Присудку активного звороту, що виражений поєднанням одного з модальних дієслів *can, could, may, might, should, ought to, to have, to be* з інфінітивом активного стану, відповідає в пасивному звороті поєднання того ж модального дієслова з інфінітивом у пасивному стані.

Пасивні конструкції надзвичайно поширені в англійській мові. Вони використовуються на рівних умовах з активними як у письмовій мові, так і в усній. Пасивний стан не є звичайним відображенням активного, його віддзеркаленням, тобто до конструкцій у пасивному стані ні в якому разі не слід відноситися як до перевертнів активних конструкцій. Ці два типи

конструкцій не є паралельними у вживанні та слугують різним цілям. У більшості випадків ці конструкції не є такими, що взаємно заміщують одна одну. Існує багато так званих розмовних кліше, де прийнято використовувати лише пасивний стан: *The novel was published in 1929. Shakespeare was born in 1564.*

Можна виділити наступні два, мабуть, найважливіші принципи вживання пасивного стану. *По-перше*, як і в українській мові, пасивний стан, а не активний, вживається, коли в центрі уваги перебуває особа або предмет, що піддається дії, а не особа чи предмет, що діють. У пасивному стані назва особи чи предмета, що піддаються дії, є підметом і стоїть на першому місці, отримуючи тому більше уваги, ніж додаток в активному звороті. *По-друге*, відповідно й до української мови, пасивні звороти вживаються в тих випадках, коли особа, що діє, є невідомою, чи коли вважається за непотрібне її згадувати.

За матеріалами статті Л. Чижової, режим доступу :
<http://oldconf.neasmo.org.ua/node/584>.

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання вправ із теми 3.13 за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 5 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 39-40 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.20 «**Специфіка використання різних часових форм в
англомовному науковому тексті**»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.20. Специфіка використання різних часових форм в англомовному науковому тексті

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з особливостями використання різних часових форм в англомовному науковому тексті.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 35–36 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Самостійне опанування групою теоретичних відомостей із теми 3.15 за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання вправ із теми 3.15 за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p;* а також із уроку 3 за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 5 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 41-42 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.21 **«Вставні й сполучні слова як засоби структурованого викладу
інформації»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.21. Вставні й сполучні слова як засоби структурованого викладу інформації

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 37–38 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Самостійний розгляд групою й подальше обговорення з викладачем роздаткового матеріалу (див. *Додаток*), інформації з теми 1.10 за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*; а також уроку 43 за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.*

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання вправ на закріплення з теми 1.10 за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*; а також уроку 43 за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 5 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 43-44 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

Додаток

Слова-зв'язки в англійській мові / Linking words or linkers in English

Усі слова-зв'язки можна розділити на декілька груп, залежно від того, яку функцію в пропозиції вони виконують:

1. Слова, що дозволяють навести приклади, які підтверджують вашу точку зору (linkers for giving example)

- **For example** — наприклад.
- **For instance** — наприклад.
- **Namely** — а саме.

There are two problems in process of buying new equipment: namely, the expense and the time.

2. Слова, що дозволяють доповнити висловлювання необхідною інформацією (linkers for adding more information)

- **And** — і.
- **In addition** — до того ж.
- **As well as** — так само як.
- **Also** — також.
- **Too** — теж (*пишеться, на відміну від усіх інших, у самому кінці речення*).
- **Besides** — крім того.
- **Furthermore** — до того ж.
- **Moreover** — більше того.
- **Apart from** — крім того.
- **In addition to** — на додачу до.

And використовують для об'єднання схожих ідей або понять. Під час перерахування необхідно ставити кому після кожного об'єкта перерахування, але не перед сполучником **and**. Якщо сполучник **and** використовують більше одного разу, то перед ним теж ставитиметься кома.

We discussed training of the staff and the budget of the company.

We discussed training of the staff, and the budget, and the ways of delivery.

Also використовують у тому випадку, якщо хочуть висловити допоміжну думку або ж зробити наголос на тій новій думці, яку збираються озвучити.

We are concerned not only about the costs, but also about the quality of the products.

Also не використовують на початку речення. Якщо ви хочете розпочати висловлювання зі слова з таким самим значенням, то краще вдається до використання зв'язок **in addition / in addition to this**.

In addition to the costs, we are concerned by the quality of the products.

Зв'язка **as well as** ставиться або на початку, або в середині речення. А ось зв'язка **too** пишеться зазвичай у кінці.

We are interested in the costs as well as the quality of the products.

We are concerned by the insurance package too.

Apart from і **besides** використовують із тим же значенням, що й **in addition to, as well as**. А **moreover /furthermore** дозволяють нам внести додаткові роз'яснення до вже завершеного висловлювання.

Apart from (besides) Ferrari, our company is the largest sports car manufacturer.

Marketing plans of your company give us a view of a new potential market. Moreover (furthermore), they inform us about possible ways of future negotiations.

3. Слова, що дозволяють підбити підсумок усього висловлювання (linkers for summarising information)

- **In short** — коротко.
- **In brief** — коротше кажучи.
- **In summary** — у результаті.
- **To summarise** — підбиваючи підсумок.
- **In conclusion** — на завершення.
- **In a nutshell** — двома словами.
- **To conclude** — роблячи висновки.

Ми зазвичай використовуємо ці слова на початку речення, щоб дати короткий огляд того, що ми вже сказали або написали.

In brief (in a nutshell / in short) the negotiations of two companies didn't reach the final point.

4. Слова, що дозволяють розставити ідеї в потрібній послідовності (linkers for sequencing ideas)

- **The former, the latter** — перший, останній.
- **Firstly, secondly** — по-перше, по-друге.
- **Finally** — врешті-решт.
- **The first point is** — по-перше.
- **Lastly** — нарешті.
- **The following** — наступний.

Firstly, secondly, finally, lastly є найкращим способом перерахування ідей. Але слова **fourthly, fifthly** використовують у край рідко. Замість цього спробуйте застосувати **the first point, the second point... the seventh point** і так далі. **The following** є найкращим словом-зв'язкою, яким можна почати перерахування.

The following people have been chosen by the administration of the company to go on the training course: Mr. Johnson, Mrs. Jones and Mrs. Hardy.

5. Слова, використовувані для висловлювання причини того, що відбувається (linkers for giving a reason)

- **Due to / due to the fact that** — згідно / згідно з тим фактом, що...
- **Owing to / owing to the fact that** — завдяки / завдяки тому, що...
- **Because** — тому що...
- **Because of** — через те, що...
- **Since** — відколи...
- **As** — оскільки...

Після зв'язок **due to / owing to** обов'язковим є використання іменника.

Due to the rise in oil prices, the state inflation rate rose by 1.41%.

Owing to the demand, we are able to supply your company all items within 2 weeks.

Якщо ви хочете продовжити речення іншими частинами мови, то краще використати зв'язки **due to the fact / owing to the fact**.

Because / because of також вимагає після себе іменника.

Because of bad weather the supplement of the products was stopped till the next day.

Since / as несуть у собі те саме смислове навантаження, що й **because**.

Since our company is expanding, we need to hire more employees.

As our company is expanding, we need to hire more employees.

6. Слова, використовувані для окреслювання результату висловлювання (linkers for showing the result)

- **Therefore** — тому.
- **So** — таким чином.
- **Consequently** — отже.
- **This means that** — це означає, що.
- **As a result** — у результаті.

Therefore, so, consequently та **as a result** використовують з тим самим смисловим навантаженням, тож вони є абсолютно взаємозамінними.

Our company is expanding. Therefore / So / Consequently / As a result, we are taking on extra staff.

So використовують здебільшого в неформальному спілкуванні.

7. Слова, що допомагають протиставити ідеї одна одній (linkers which help to contrast ideas)

- **But** — але.
- **However** — проте.
- **Although / even though** — хоча / навіть якщо...
- **Despite / despite the fact that** — незважаючи на / незважаючи на той факт, що...

- **In spite of / in spite of the fact that** — незважаючи на / незважаючи на той факт, що...
- **Nevertheless** — незважаючи на це, усе-таки.
- **Nonetheless** — проте.
- **While** — в той час, як / попри те, що.
- **Whereas** — оскільки / незважаючи на.
- **Unlike** — на відміну від.
- **In theory... in practice.** — за теорією... на практиці ж...

But є більш неформальним, ніж **however**, але обидва слово-зв'язки використовують на початку смислової фрази.
She works hard, but she doesn't earn much money.

She works hard. However, she doesn't earn much money.

Although, despite and in spite of використовують для протиставлення двох точок зору, тому вони вимагають обов'язкової наявності двох частин речення.

Although it wasn't warm, she went out in a light dress.

In spite of the cold, she went out in a light dress.

Nevertheless і **nonetheless** передають сенс, схожий з **in spite of (anyway)**.

The weather was cold, but she went swimming nevertheless. (In spite of the fact that it was cold.)

This company is doing great. Nonetheless, they aren't going to expand.

While, whereas і **unlike** показують наскільки ті або ті ідеї або предмети відмінні один від одного.

While my mother has blue eyes, mine are green.

Taxes have gone up, whereas social security contributions have gone down.

Unlike in Europe, Asia has cheap petrol.

In theory. in practice. вказує на несподіваний результат висловлювання.

In theory, students should prepare for lessons, in practice, they often don't do that.

Існують деякі інші слова-зв'язки, але вони набагато менш вживані, чим усі вищеперелічені і в цілому є або похідними від згаданих в цій статті, або синонімами.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.22 **«Оформлення огляду наукових праць із теми дослідження»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.22. Оформлення огляду наукових праць із теми дослідження

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 39–40 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Самостійне ознайомлення групи з теоретичними відомостями теми 1.2А за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.* Обговорення дискусійних моментів із викладачем.

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання вправ із теми 1.2А за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 5 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 45-46 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.23 **«Особливості опису таблиць, діаграм і статистичних даних
англійською мовою»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.23. Особливості опису таблиць, діаграм і статистичних даних англійською мовою

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 41–42 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Самостійне ознайомлення групи з теоретичними відомостями теми 2.8А за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*; уроку 11 за посібником: *R. R. Jordan. Academic Writing Course. Study Skills in English. 3rd Edition. Longman. 2003. 160 p.* Обговорення незрозумілих моментів із викладачем.

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання завдань із теми 2.8А за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*; а також із уроків 26-27 за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 6 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 47-48 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.24 **«Практикум із написання статей за темою дисертаційного дослідження англійською мовою»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.24. Практикум із написання статей за темою дисертаційного дослідження англійською мовою

I. Мета

Практична: закріплення на практиці вмінь і навичок із написання статей англійською мовою.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

- I. Організаційний момент.
- II. Мотивація навчальної діяльності.
- III. Завдання на повторення граматики.
- IV. Повторення теоретичних відомостей із теми.
- V. Практикум із написання статей.
- VI. Підбиття підсумків.
- VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.
2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.
3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.
4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.
5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.
6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.
7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 43–44 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Повторення теоретичних відомостей із теми.

Викладача у ході бесіди нагадує групі найважливіші аспекти планування й створення статті англійською мовою.

V. Практикум із написання статей.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Робота над статтями за темами дисертаційних досліджень англійською мовою.

Урок 6 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 49-50 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.25 **«Типові помилки під час створення наукового тексту
англійською мовою»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.25. Типові помилки під час створення наукового тексту англійською мовою

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 45–46 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Самостійне опрацювання й подальше обговорення з викладачем матеріалу Додатка 1 (с. 126-123) за посібником: *R. R. Jordan. Academic Writing Course. Study Skills in English. 3rd Edition. Longman. 2003. 160 p.*

V. Закріплення навчального матеріалу.

Коллективне обговорення труднощів, які виникли в групі в процесі роботи над власними статтями англійською мовою.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 6 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 51-52 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.26 **«Правила бібліографічного опису джерел за міжнародними стандартами»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.26. Правила бібліографічного опису джерел за міжнародними стандартами

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 47–48 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Самостійне опрацювання й подальше обговорення з викладачем матеріалу уроку 16 за посібником: *R. R. Jordan. Academic Writing Course. Study Skills in English. 3rd Edition. Longman. 2003. 160 p.*

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання вправ із теми 1.8 (с. 69-71) за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 6 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 53-54 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.27 **«Практикум з укладання списку літератури іноземною мовою»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.27. Практикум з укладання списку літератури іноземною мовою

I. Мета

Практична: навчити укладати список літератури англійською мовою.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Практикум з укладання списку літератури англійською мовою.

V. Підбиття підсумків.

VI. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 49–50 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Практикум з укладання списку літератури англійською мовою.

Працюючи за комп'ютерами з доступом до Інтернету, ад'юнкти добирають у мережі літературу англійською мовою за темою свого дисертаційного дослідження й укладають із неї список відповідно до чинних вимог (мінімум 10 позицій).

V. Підбиття підсумків.

VI. Домашнє завдання.

Урок 7 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 55-56 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.28 **«Міжнародні вимоги до оформлення посилань у науковій
праці»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 1.28. Міжнародні вимоги до оформлення посилань у науковій праці

I. Мета

Практична: навчити міжнародних вимог до оформлення посилань у науковій праці.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 51–52 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Самостійне опрацювання й подальше обговорення з викладачем матеріалу уроку 16 за посібником: *R. R. Jordan. Academic Writing Course. Study Skills in English. 3rd Edition. Longman. 2003. 160 p.*

У науковому світі існує понад 6 тисяч різних стилів (правил) цитування джерел в наукових роботах залежно від галузі, місця, в якому публікується робота, тощо.

Ці правила розроблялися фаховими науковими об'єднаннями (наприклад, стиль цитування Асоціації сучасної мови (MLA Citation Style), стиль цитування Американського хімічного товариства (ACS Citation Style) чи стиль цитування Інституту інженерів з електротехніки та електроніки (IEEE Citation Style)), університетами чи їх підрозділами (наприклад, Гарвардський стиль цитування (Harvard Citation Style) чи Стандарт Оксфордського університету для цитування юридичних документів (OSCOLA style)). Правила оформлення цитувань та посилань введено в систему міжнародних стандартів ISO17 та національного стандарту ДСТУ в Україні, який введено в дію з 1 липня 2016 року.

У червні 2016 року Міністерство освіти та науки України представило на обговорення проект Наказу від 30.06.2016 «Вимоги до оформлення дисертації», в якому сказано, що список використаних джерел у дисертації «може оформлятися здобувачем наукового ступеня за його вибором одним із стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій».

До цього рекомендованого переліку включено 9 міжнародних стилів, які відображають всі галузі наукових досліджень: MLA (Modern Language Association) style, APA (American Psychological Association) style, Chicago/Turabian style, Harvard style, ACS (American Chemical Society) style, AIP (American Institute of Physics) style, IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) style, Vancouver style, OSCOLA.

Незалежно від того, чи будуть в оформленні дисертацій використовуватися міжнародні стилі цитувань, чи ДСТУ 8302:2015, навички оформлення цитувань та посилань в наукових

роботах за міжнародними стилями є важливими для українських дослідників. Адже від того, як і наскільки відбудеться інтегрування української науки у світову систему наукової комунікації, Україна в світі або буде сприйматися як «наукова держава», або ні. На це не в останню чергу впливає публікування результатів досліджень українськими вченими в міжнародних наукових журналах та публікування в українських наукових журналах робіт зарубіжних науковців. Адже, щоб статтю прийняли до публікації в міжнародному виданні, вона має бути оформлена відповідним чином, із використанням того стилю цитування, який вимагається конкретним виданням. А публікуванню закордонними авторами своїх робіт в українських журналах сприятимуть прийняті в міжнародному науковому світі вимоги до оформлення публікацій цими виданнями. Саме тому знання міжнародних стилів цитування є важливим для українських дослідників та співробітників редакцій українських наукових журналів.

Цей посібник містить набір рекомендацій з оформлення посилань в наукових роботах за десятьма міжнародними стилями:

Vancouver style, сфера застосування якого – медицина та фізичні науки;

Harvard Referencing Style, сфера застосування якого – гуманітарні науки та суспільні науки;

AIP Style, сфера застосування якого – фізика;

ACS style, сфера застосування якого – хімія та інші природничі науки;

APA style, сфера застосування якого – суспільні науки (соціологія, право, психологія, історія тощо);

MLA Style, сфера застосування якого – гуманітарні науки (мистецтво, література, філософія, релігія тощо); IEEE style, сфера застосування якого – інженерія, електроніка, телекомунікації, інформатика та інформаційні технології;

OSCOLA style, сфера застосування якого – юриспруденція;

Chicago style: Author-Date), сфера застосування якого – фізичні, природничі та суспільні науки;

Chicago style: Notes and Bibliography, сфера застосування якого – гуманітарні науки (мистецтво, література, філософія, релігія тощо.)

За матеріалами сайту <http://aphd.ua/metodychni-rekomendatsi-z-oformlennia-mizhnarodnykh-styliv-tsytuvannia-ta-posylannia-v-naukovykh-robotakh/>

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання вправ із теми 1.8 (с. 62-38) за посібником: *Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.*

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Вивчення теоретичних відомостей із теми.

Урок 7 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 57-58 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.29 **«Практикум з оформлення посилань в англomовних статтях»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.29. Практикум з оформлення посилань в англомовних статтях

I. Мета

Практична: навчити оформляти посилання в статтях англійською мовою.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Практикум з оформлення посилань.

V. Підбиття підсумків.

VI. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.

5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 53–54 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Практикум з оформлення посилань.

V. Підбиття підсумків.

VI. Домашнє завдання.

Урок 7 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 59-60 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 1.30 «Модульна контрольна робота № 1»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 1.30. Модульна контрольна робота № 1

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

- I. Організаційний момент.
- II. Мотивація навчальної діяльності.
- III. Виконання контрольної роботи.
- IV. Підбиття підсумків.
- V. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.
2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.
3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.
4. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. Academic Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2008. 176 p.
5. Stephen Bailey. Academic Writing. A Handbook for International Students. 3rd Edition. Routledge. 2011. 293 p.
6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.
7. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виконання контрольної роботи.

Слухачі виконують контрольну роботу² (див. *Додаток*), а викладач стежить за дотриманням порядку та регламенту.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

---

² Під час підготовки контрольної роботи було використано матеріали посібника Cambridge English. IELTS 9 with Answers.

Модульна контрольна робота № 1

Варіант 1

WRITING TASK 1

You should spend about 20 minutes on this task.

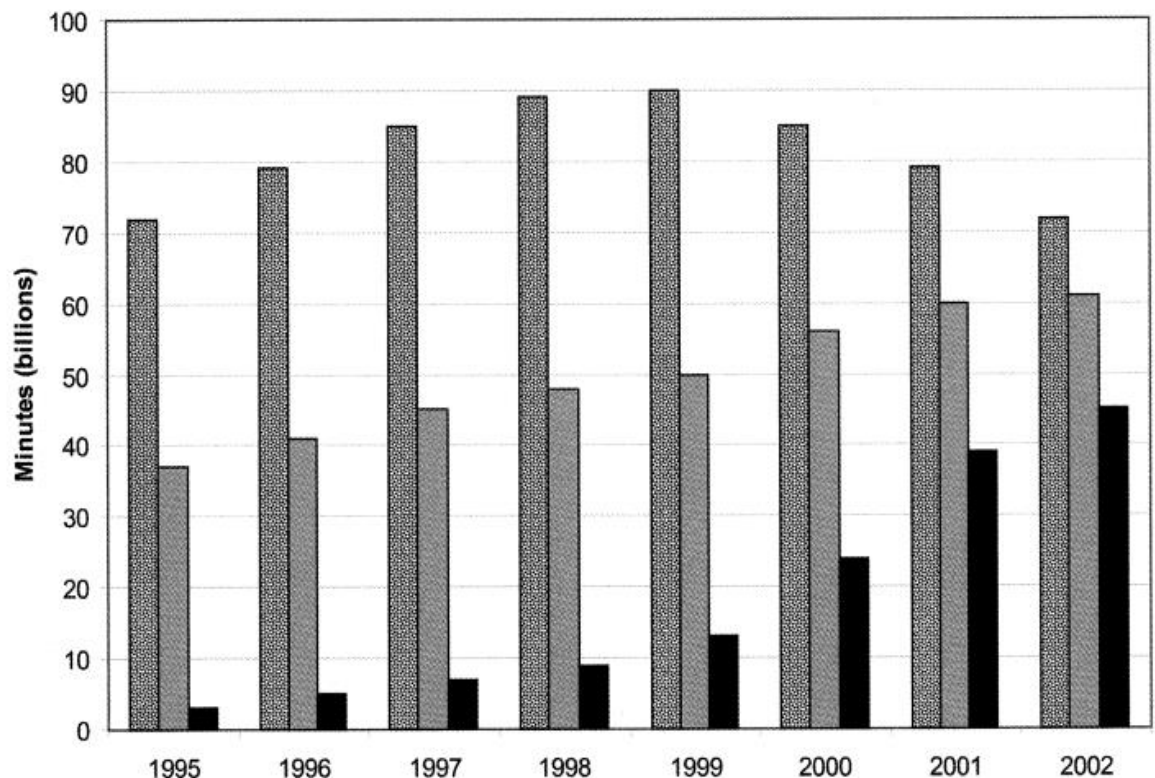
The chart below shows the total number of minutes (in billions) of telephone calls in the UK, divided into three categories, from 1995–2002.

Summarise the information by selecting and reporting the main features, and make comparisons where relevant.

Write at least 150 words.

UK telephone calls, by category, 1995–2002

Call type: Local – fixed line
 National and international – fixed line
 Mobiles (all calls)

WRITING TASK 2

You should spend about 40 minutes on this task.

Write about the following topic:

Some people believe that unpaid community service should be a compulsory part of high school programmes (for example working for a charity, improving the neighbourhood or teaching sports to younger children).

To what extent do you agree or disagree?

Give reasons for your answer and include any relevant examples from your own knowledge or experience.

Write at least 250 words.

Вариант 2

WRITING TASK 1

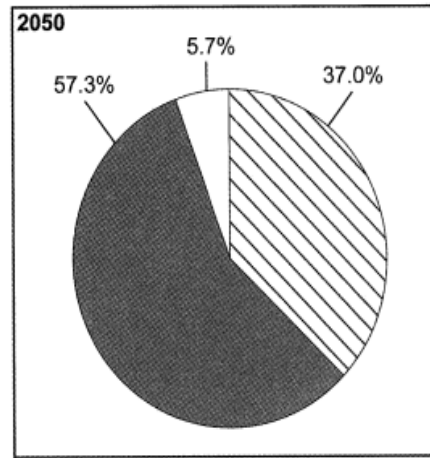
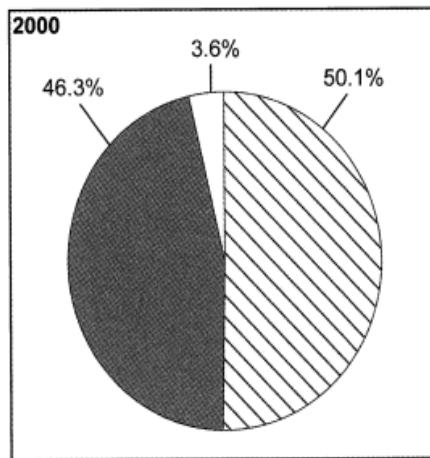
You should spend about 20 minutes on this task.

The charts below give information on the ages of the populations of Yemen and Italy in 2000 and projections for 2050.

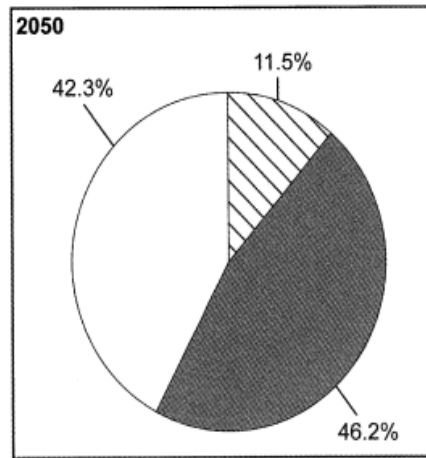
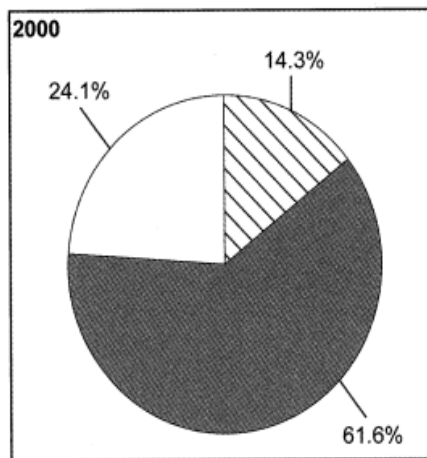
Summarise the information by selecting and reporting the main features, and make comparisons where relevant.

Write at least 150 words.

YEMEN

ITALY

 0-14 years

 15-59 years

 60+ years

WRITING TASK 2

You should spend about 40 minutes on this task.

Write about the following topic:

Some people say that the best way to improve public health is by increasing the number of sports facilities. Others, however, say that this would have little effect on public health and that other measures are required.

Discuss both these views and give your own opinion.

Give reasons for your answer and include any relevant examples from your own knowledge or experience.

Write at least 250 words.

Вариант 3

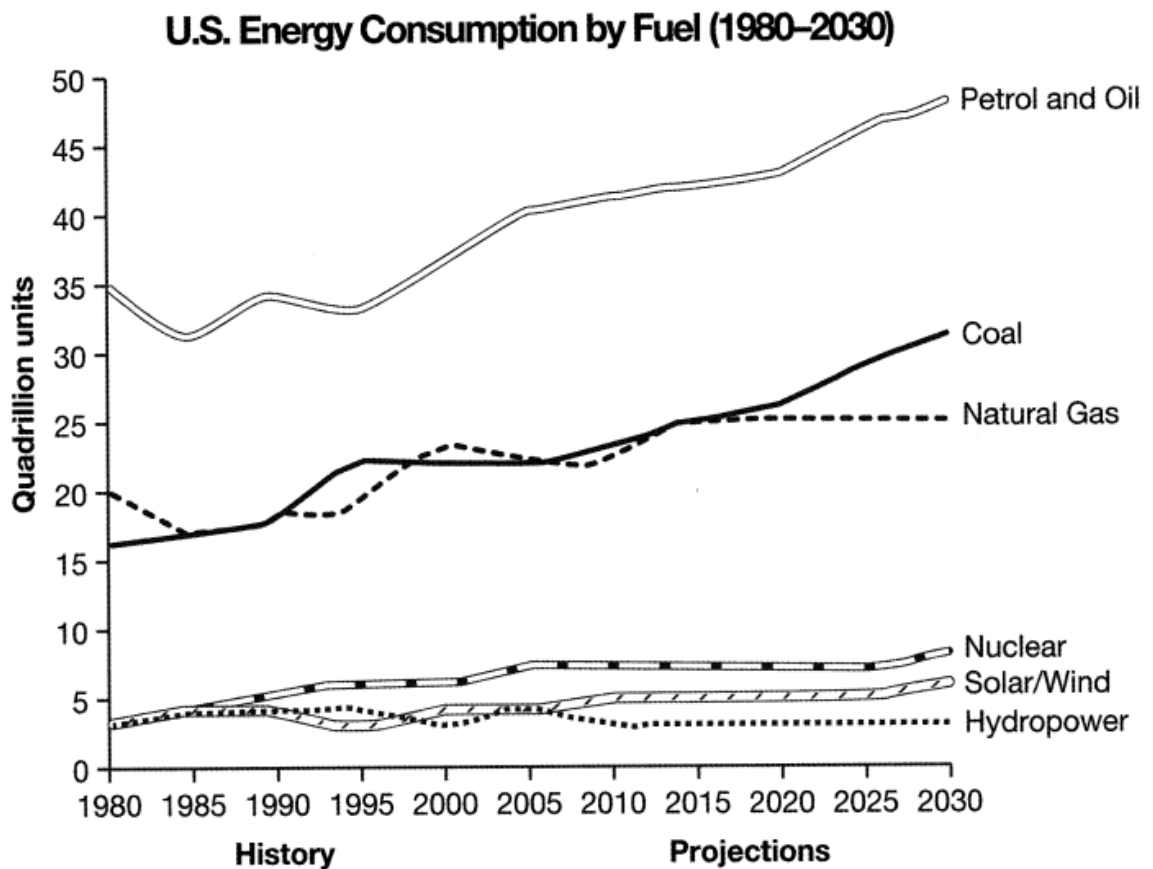
WRITING TASK 1

You should spend about 20 minutes on this task.

The graph below gives information from a 2008 report about consumption of energy in the USA since 1980 with projections until 2030.

Summarise the information by selecting and reporting the main features, and make comparisons where relevant.

Write at least 150 words.

WRITING TASK 2

You should spend about 40 minutes on this task.

Write about the following topic:

Every year several languages die out. Some people think that this is not important because life will be easier if there are fewer languages in the world.

To what extent do you agree or disagree with this opinion?

Give reasons for your answer and include any relevant examples from your own knowledge or experience.

Write at least 250 words.

Вариант 4

WRITING TASK 1

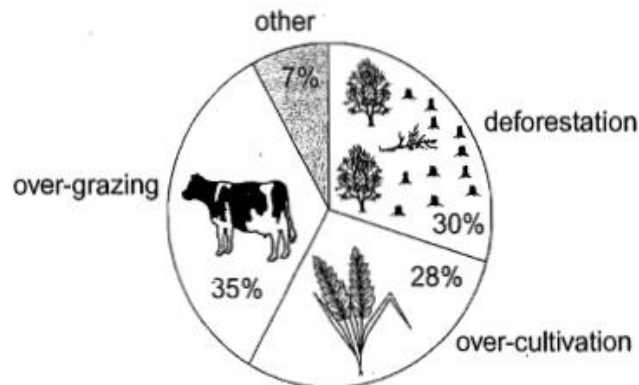
You should spend about 20 minutes on this task.

The pie chart below shows the main reasons why agricultural land becomes less productive. The table shows how these causes affected three regions of the world during the 1990s.

Summarise the information by selecting and reporting the main features, and make comparisons where relevant.

Write at least 150 words.

Causes of worldwide land degradation

Causes of land degradation by region

Region	% land degraded by...			
	deforestation	over-cultivation	over-grazing	Total land degraded
North America	0.2	3.3	1.5	5%
Europe	9.8	7.7	5.5	23%
Oceania*	1.7	0	11.3	13%

* A large group of islands in the South Pacific including Australia and New Zealand

WRITING TASK 2

You should spend about 40 minutes on this task.

Write about the following topic:

Some people think that parents should teach children how to be good members of society. Others, however, believe that school is the place to learn this.

Discuss both these views and give your own opinion.

Give reasons for your answer and include any relevant examples from your own knowledge or experience.

Write at least 250 words.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.1 «Способи й особливості перекладу наукової інформації»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 2.1. Способи й особливості перекладу наукової інформації

I. Мета

Практична: ознайомлення групи зі способами й особливостями перекладу наукової інформації.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 55–56 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Перекладання як вид мовленнєвої та психічної діяльності людини бере свій початок у глибокій давнині. Воно завжди відіграло суттєву роль у розвитку культури та науки окремих націй і цивілізації в цілому. У наш час — починаючи із середини ХХ століття — перекладацька діяльність у всіх своїх різновидах набула величезного розвитку завдяки інтенсифікації міжнародних контактів.

Практичне здійснення міжнародних зв'язків у різних галузях неможливе без посередництва перекладу. Важко уявити собі сучасну дипломатію, торгівлю, туризм, фінансові стосунки, а також науку без перекладу. Науковий прогрес неможливий без взаємного ознайомлення з досягненнями, тенденціями, напрямками розвитку різних наукових галузей як в окремих країнах, так і в усьому світі.

Отже, в умовах інформаційного суспільства розвиток науки і техніки тісно пов'язаний з обміном інформацією між фахівцями різних країн. Постійно зростають обсяги наукової інформації, які потребують негайного оброблення, бо вони швидко втрачають свою актуальність і цінність. Це вимагає інтенсифікації перекладацької діяльності, а також навчання засадам і правилам науково-технічного перекладу.

1. Поняття «переклад» і «перекладання»

Принципово важливо розмежовувати процес виконання перекладу і результат, який отримано після закінчення цього процесу. На позначення процесу в українській мові вживається слово «перекладання», а на позначення результату — слово «переклад». Ці два поняття взаємопов'язані: перше завжди передбачає друге, і навпаки, друге завжди є результатом першого.

Поняття «перекладання» та «переклад» потребують уточнення і термінологічного визначення. Отже, перекладання — це процес, під час якого текст або усне висловлювання, що виражені однією мовою (мовою оригіналу), відтворюються іншою мовою (мовою перекладу). А переклад — це результат цього процесу, тобто новий текст або усне висловлювання, відтворені мовою перекладу.

Мета перекладання — точно і повно висловити засобами однієї мови те, що вже було виражене засобами іншої мови. Мета перекладу — ознайомити читача або слухача, який не володіє мовою оригіналу, з певним текстом або усним висловлюванням, відтвореними цією мовою.

Процес перекладання, навіть якщо він здається легким, розкладається на два етапи:

- зрозуміти, з'ясувати для себе текст, який перекладатиметься;
- знайти, відібрати відповідні мовні засоби перекладу.

Головне завдання — точно відтворити оригінал. Це викликає необхідність відібрати відповідні мовні засоби для того, щоб якнайточніше передати зміст оригіналу мовою перекладу. Перекладаючи певні слова мови оригіналу, не можна відволікатися від того контексту, в якому вони знаходяться, бо саме контекст — речення, абзац або навіть глава — відіграє вирішальну роль під час перекладання значень іншомовних слів.

Процес перекладання — це не просте механічне відтворення сукупності елементів (слів, словосполучень, фраз) оригіналу, а складне свідоме відбирання кращих можливостей їх передання. Отже, вихідною точкою слід вважати оригінал у цілому, а не окремі його елементи.

Переклад, який є результатом перекладання, має бути адекватним, тобто точно передавати думки автора оригіналу.

Треба зазначити, що у літературі часто «перекладом» вважається як процес (перекладання), так і результат (власне переклад). Таким чином, слід звернути увагу на двозначність терміна «переклад».

2. Форми та види перекладання / перекладу

Перекладання і переклад мають спільні види та форми. Процес перекладання може здійснюватись:

- усно,
- письмово,
- за допомогою комп'ютера.

Усна та письмова форми перекладання виникли досить давно. Усне перекладання використовується для безпосереднього обміну інформацією під час розмови між представниками різних народів. Воно потребує активного володіння іноземною мовою, бо має здійснюватися негайно і не передбачає користування словниками.

Першими письмовими перекладами були переклади Біблії на грецьку та латинську мови, а також на мови народів середньовічної Європи. Обидві форми перекладання завжди слугували для передання та обміну різноманітною інформацією між людьми, розвитку культурних, суспільних та наукових зв'язків між країнами світу, а, отже, й розвитку цивілізації. Посередником у процесі письмового та усного перекладання є перекладач, який має володіти що-найменш двома мовами.

Машинне (комп'ютерне) перекладання виникло у середині 50-х років ХХ сторіччя і сьогодні набуло розповсюдження через швидкість виконання (перекладання однієї сторінки тексту здійснюється за 1-2 секунди). Переклад, виконаний комп'ютером, потребує корегування, бо майже завжди містить помилки лексичного, граматичного та стилістичного характеру. Наприклад, у тексті історичного змісту російське слово «лук» (старовинна зброя) комп'ютер переклав як «цибуля».

Розрізняють такі види перекладання та перекладу:

- художній,
- діловий,
- рекламний,
- науково-технічний.

Кожний із них має свою специфіку. Якщо під час художнього перекладання треба передати не лише зміст оригіналу, а й настрій, емоції, відчуття, особливості авторського стилю, то перекладання ділової, рекламної та науково-технічної літератури потребує, перш за все, найточнішого передання певних подій, фактів або опису приладів, устаткування тощо. Ділові, рекламні, науково-технічні переклади відносять до так званих інформативних перекладів. Під час роботи над інформативним перекладом слід не лише намагатися точно передавати інформацію, а й дотримуватися норм мови ділового або науково-технічного стилів.

Розгляньмо особливості науково-технічного перекладання.

Наука — це така сфера людської діяльності, яка продукує знання, необхідні для матеріального та духовного розвитку людськості, для збагачення творчих здібностей людини, для постійного поліпшення умов життя та розвитку цивілізації. Наукова інформація відображається у підручниках, монографіях, статтях, патентах, інструкціях з експлуатації, технічних довідниках, каталогах, науково-популярних журналах тощо. Усі ці носії наукової інформації можна узагальнено назвати науково-технічною літературою.

Науково-технічна література, яку відтворено іноземною мовою, потребує перекладання. Воно виконує дуже важливу функцію, бо завдяки йому наукові праці та дослідження стають загальнолюдським надбанням. Переклади науково-технічних видань використовуються не

лише для подальшого розвитку науки та обміну інформацією між фахівцями різних країн, а й у навчальному процесі.

3. Науково-технічне перекладання

Науково-технічне перекладання — це процес перетворення науково-технічного тексту, вираженого мовою оригіналу, на текст, виражений мовою перекладу.

Науково-технічне перекладання тісно пов'язане з науково-технічною інформацією та є не лише мовленнєвою діяльністю, а й специфічним процесом. Людина, яка виконує науково-технічне перекладання, має не лише знати іноземну мову, а й володіти певними знаннями у тій науковій галузі, якій належить текст, що перекладається.

Отже, науково-технічне перекладання можна також визначити як перекладання текстів, що містять певну інформацію про наукові та технічні досягнення.

Завдання науково-технічного перекладання полягає у тому, щоб якнайточніше передати зміст оригіналу. Це можна здійснювати в три етапи:

- 1) знайти загальну логіку викладення матеріалу оригінального тексту;
- 2) подумати, як і автор, над проблемою, намагаючись зрозуміти її сутність;
- 3) правильно передати зміст оригіналу, підбравши найбільш точні еквіваленти термінів і загальноновживаних слів.

Знайти загальну логіку викладення наукової думки досить важливо, бо саме розуміння структури тексту, його логічних зв'язків (які є визначною рисою наукового тексту) перешкоджатиме появі невідповідностей у перекладі.

Щоб зрозуміти сутність тексту оригіналу, слід спиратися на свій попередній досвід роботи з науково-технічною літературою, на сукупність знань і уявлень про світ. Якість науково-технічного перекладу залежить від рівня розуміння оригіналу, повноти й точності вилучення з нього інформації, а також підготовленості до сприйняття науково-технічного тексту.

Правильно передати зміст оригіналу — це означає виконати адекватний і повноцінний переклад, який точно відтворював би наукову інформацію, що міститься у оригіналі. У перекладі має вживатися нормативна загальновідома термінологія, а його стиль має відповідати нормам мови перекладу. Адекватним і повноцінним буде лише той переклад, у якому точно підібрані еквіваленти термінів і загальноновживаних слів.

4. Науково-технічний переклад

Переклад — це результат перекладання (тобто певний текст, що містить певну науково-технічну інформацію) або документ-носій науково-технічної інформації (наприклад, патент).

Науково-технічний переклад як результат процесу перекладання є засобом вивчення та використання закордонних досягнень, а також засобом інформування про вітчизняні науково-технічні досягнення.

До науково-технічного перекладу висуваються такі **вимоги**:

1. Переклад має бути точним, але не буквальним або дослівним, бо останні, як правило, найбільш неточні. Перекладаються не окремі слова оригіналу, а його зміст. Як вже зазначалося вище, слова набувають певного значення лише у контексті, і лише завдяки контексту можна точно з'ясувати зміст оригіналу. Адекватне передання змісту оригіналу є визначальною вимогою до науково-технічного перекладу.

2. Ясність і чіткість — це безумовна вимога до науково-технічного перекладу. Подвійний зміст у науково-технічному перекладі неприпустимий, його стиль має повністю відповідати формально-логічному стилю мови науково-технічної літератури. Реалізувати цю вимогу, тобто зробити ясний і чіткий переклад, можна лише тоді, коли буде повністю з'ясовано зміст оригіналу.

3. Науково-технічний переклад має бути стислим. Зайві слова перешкоджають опануванню змісту перекладу, а лаконічність робить його прозорим і зрозумілим.

4. Літературна грамотність перекладу — це відповідність нормам мови перекладу. Розкриваючи цю вимогу, слід зауважити, що літературно грамотним вважається той переклад, в якому відсутні форми і звороти, природні для мови оригіналу, але небажані для мови перекладу. Наявність таких помилок у тексті перекладу ускладнює його розуміння.

Ці вимоги є головними вимогами до науково-технічного перекладу. Лише той переклад, який відповідає ним, може вважатися повноцінним і адекватним.

Васенко Л. А. Фахова українська мова. — Режим доступу: http://p-for.com/book_350_glava_8_ROZD%D0%86L_5_OSOLIVOST%D0%86_NAUKOVO.html

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі здійснюють переклад англомовних матеріалів, дібраних за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 7 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 61-62 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.2 «Загальнолексичні питання перекладу»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 2.2. Загальнолексичні питання перекладу

I. Мета

Практична: ознайомлення групи із загальнолексичними труднощами перекладу.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 57–58 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

5. Лексичні труднощі перекладання

Як показує досвід науково-технічного перекладання, найбільші труднощі виникають під час передання лексичних одиниць (термінів, загальнонаукових і загальнонавчаних слів) тексту оригіналу. Велика кількість перекладацьких помилок припадає на сферу лексики (словникового складу мови), бо саме вона є найдинамічнішою складовою мови науки і техніки (постійний розвиток яких викликає появу нових термінів, а також нових значень наявних термінів або загальнонавчаних слів). До цих помилок відносять випадки неправильного перекладання як термінів, так і загальнонаукових слів, а також загальнонавчаних.

Аналіз лексики науково-технічної літератури (НТЛ) показує, що частка вузькогалузових термінів, тобто термінів, що вживаються лише в окремих галузях науки (наприклад, терміни з галузі комп'ютерної техніки: процесор, браузер) не перевищує 25 %. А 75% лексики НТЛ складають загальнонавчані та загальнонаукові слова, тобто слова, що обслуговують різні наукові галузі, наприклад: аналіз, баланс, програма, компонент.

Перекладання вузькогалузових термінів, загальнонавчаних та загальнонаукових слів має свою специфіку.

Перекладання вузькогалузових термінів

Пошук терміна-еквівалента (тобто відповідного за значенням терміна) у власній мові (мові перекладу) має починатися з аналізу нового поняття, яке виражає іншомовний термін. Цей аналіз може підказати, яке слово треба вжити на позначення певного поняття. Наприклад, у російській термінології одна з деталей ізолятора називається «юбка» — очевидно, назву підбирали за подібністю. Українська термінологія для цього поняття має термін «острішок» (від слова «стріха»). Тобто асоціації у творців обох термінів були різні. Тому перекладати російський електромеханічний термін «юбка» українським словом «спідниця» не можна — це нетермінологічний підхід. Правильним вважається такий шлях

перекладання термінів: «іншомовний термін —▶ поняття —▶ український термін», а не «іншомовний термін — український термін».

Так само помилково буде перекладати російський будівельний термін «грохот» як «гуркіт» чи «грюкіт», оскільки йдеться про назву пристрою для пересіювання піску або цементу, і в українській терміносистемі для цього існує слово «решето».

Якщо назва поняття ґрунтується на його найголовнішій властивості чи вдалому порівнянні, то й в інших мовах ці ознаки беруться за визначальні, наприклад, у комп'ютерній термінології: user — користувач, mouse — мишка. Перекладання таких термінів зазвичай не викликає проблем.

Під час перекладання термінів можуть виникнути такі дві ситуації:

- коли у мові перекладу існують еквіваленти іншомовного терміна, зафіксовані у словниках;
- коли такі еквіваленти відсутні.

У першому випадку може існувати один або кілька варіантів перекладу іншомовного терміна. Якщо є лише один еквівалент, то така ситуація не викликає особливих труднощів, необхідно лише перевірити адекватність заміни у певному контексті. За наявності кількох еквівалентів слід обрати найбільш адекватний у цьому випадку варіант перекладу.

У другому випадку, коли у мові немає еквівалента іншомовному терміну, переклад можна здійснити такими засобами:

- запозичити іншомовний термін з дотриманням певних правил його транскрибування і коротким тлумаченням у дужках, наприклад: scrubber — скруббер (апарат газоочищення);
- послівно перекласти (калькувати), наприклад: water supply — водопостачання;
- перекласти іншомовний термін за допомогою описового способу, наприклад, batch processing — пакетний режим оброблення даних.

Перекладаючи науково-технічний текст, треба мати досить чітке уявлення про українську та іншомовну термінологію даної галузі в цілому.

Васенко Л. А. Фахова українська мова. — Режим доступу: http://p-for.com/book_350_glava_8_ROZD%D0%86L_5_OSOBLIVOST%D0%86_NAUKOVO.html

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі:

1) добирають ілюстративний матеріал щодо обговорених лексичних труднощів перекладу;

2) здійснюють переклад англійських матеріалів, дібраних за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 8 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 63-64 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.3 **«Поняття лексичного варіанта в перекладі. Безеквівалентна лексика й псевдоеквіваленти»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 2.3. Поняття лексичного варіанта в перекладі. Безеквівалентна лексика й псевдоеквіваленти

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з поняттями лексичного варіанта в перекладі, безеквівалентної лексики й псевдоеквівалентами.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 59–60 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Безеквівалентні одиниці завжди сигналізують про наявність культурно-національного концепту. В. П. Нерознак зазначає, що про концепт національної культури можна говорити лише у тому випадку, якщо при перекладі на іншу мову потрібно дати не послівне, а описове тлумачення даного концепту: «Безеквівалентна лексика, або те, що зазвичай називають “неперекладне у перекладі”, і є той лексикон, на матеріалі якого слід складати списки фундаментальних національно-культурних концептів. Проте В. І. Карасик зазначає, що «повна відсутність концепту в тій чи іншій лінгвокультурі – явище досить рідкісне, рідкісніше, ніж відсутність однослівного вираження для певного концепту».

Лише мотивовані лексичні лакуни свідчать про відсутність у народу концепту, оскільки їх виникнення пояснюють відсутністю відповідного предмета чи явища в національній культурі (на відміну від немотивованих лакун, існування яких не може бути пояснено відсутністю явища чи предмета у певній лінгвокультурі). Немотивовані лексичні лакуни вказують лише на відсутність лексеми для вербалізації відповідного концепту за наявності самого концепту в концептосфері народу (напр., англ. *fortnight* є лакуною для української мови, проте в свідомості українців є концепт ПЕРІОД ЧАСУ ВПРОДОВЖ ДВОХ ТИЖНІВ).

Безеквівалентні мовні одиниці трапляються як у сфері назв феноменів природи, так і сфері матеріальних чи духовних артефактів конкретної культури (наприклад, у назвах предметів побуту: меблів, посуду, одягу тощо; назвах національних страв, свят; назвах тварин, рослин, споруд, позначень зброї й т. п.). Опанування такою лексикою стає неможливим для іноземців без докладного ознайомлення з природним і культурно-історичним середовищем етносу, мову й культуру якого вони вивчають. І. О. Голубовська наводить такі приклади безеквівалентних одиниць і, відповідно, концептів, які вони представляють: укр. галушки, вареники, куліш, товченка, спотикач, травняк, писанка, кошовий тощо; рос. *щи*, *пельмени*, *ушанка*, *лапти*, *матрешка*, *кокошник*, *косоворотка*, *балалайка* тощо; англ. *crumpet* ('здобна перепічка з дірочкою з одного боку, яку їдять гарячою, поливши маслом'), *topiary* ('мистецтво фігурного підстригання садових дерев'),

gingham ('смуґаста чи картата бавовняна або лляна тканина, вироблена з фарбованого прядива'), gochet ('стихар із вузькими рукавами, парадна мантія анґлійських перів'), tripos ('іспит на ступінь бакалавра з відзнакою в Кембриджі') тощо. З. Д. Попова і Й. А. Стернін наводять приклади безеквівалентних одиниць у російській, анґлійській та німецькій мовах: рос. авось, пошлость, смекалка; анґл. life quality ('якість життя'), self ('самостійність особистості'), tolerance ('толерантність'), challenge ('певна складна задача чи проблема, яка спонукає до того, щоб нею зайнялися, вимагає зусиль, мужності, сміливості і напруження сил для її розв'язання'), fair play ('чесна гра'); нім. Spaß ('все, що приносить радість, розвагу, задоволення'), Feierabend ('частина доби від закінчення робочого дня до засинання'), Berufsverbot ('заборона на професію') тощо.

В інших мовах безеквівалентним одиницям відповідають лакуни, які й свідчать про відсутність відповідних концептів у концептосферах тих народів. Тому для опису культурних, національно специфічних концептів іноді необхідні цілі тексти. Чим більша «культурологічна дистанція» між народами, тим більше коментарів потрібно при заповненні лакун і тим складніше передати безеквівалентні одиниці.

Типовими прийомами перекладу безеквівалентної лексики можна вважати транскрипцію та транслітерацію, створення нового слова, уподібнювальний, контекстуальний, гіпонімічний переклади. Назви українських автентичних музичних інструментів перекладають, передусім, використовуючи транслітерацію (транскрипцію), яка супроводжується ґрунтовним описом чи поясненнями. Більшість британських автентичних музичних інструментів не мають відповідників в українській мові. Їх перекладають за допомогою описового перекладу чи калькування, рідше використовують транслітерацію. Предметом наших подальших розвідок будуть фразеологізми, до складу яких входять безеквівалентні одиниці.

Сприймаючи текст, реципієнт інтерпретує його в образах і поняттях своєї культури, що, зрештою, зумовлює той чи інший рівень розуміння/нерозуміння явищ іншої. Зазвичай, при читанні й інтерпретації тексту студент усе ж таки (усвідомлює він це сам чи ні) передусім виходить із традицій власної культури, розглядаючи інші культури й важливі для них аспекти крізь призму своєї. І в цьому сенсі набагато простіше помітити й аналізувати значні відмінності (наприклад, мову і культуру Японії, африканських або північних народів), аніж схопити нюанси близькоспоріднених культур.

Задля адекватного сприйняття вкрай потрібно збагнути якими є реалії, що стоять за словами, тобто вийти за межі кожної з порівнюваних мов.

Шляхи подолання труднощів сприйняття окремих фрагментів тексту, спричинених національно-специфічними відмінностями культур, докладно висвітлені в етнолінгводидактиці, їх корекція має досить широку практику, тому на цій проблемі ми окремо не зупинятимемося, відзначимо лише, що в практиці міжкультурної інтеракції найбільше зарекомендували себе такі відомі засоби з подолання міжкультурних бар'єрів, як **заповнення** – репрезентація потрібного поняття через тлумачення, дослівний переклад або докладне коментування у вигляді відступів, посилань, приміток та **компенсація** – заміна фрагменту національно маркованого шару лексики культури-етимона на більш загальне найменування культури-реципієнта. У зв'язку з цим принагідно

нагадаємо про мето дичний принцип, висунутий Робертом Ладо й означений ним як «ставлення до культури країни виучуваної мови», зміст якого приблизно полягає в наступному: слід виховувати в собі намагання ототожнювати себе з людьми, для яких ця мова є рідною. Інакше кажучи, на думку американського психолога Сьюзен Ервін-Тріпп, «аби стати носієм мови (...) слід вивчити правила (...). Тобто слід навчитися поводитися таким чином, ніби ти знаєш ці правила».

Отже, основні перешкоди, які ускладнюють сприйняття автентичного тексту, полягають не стільки в особливостях сполучуваності лексичних одиниць між собою, скільки в тому, що навіть так звана «еквівалентна лексика» (тобто семантично ідентична) насправді є еквівалентною лише в незначній кількості випадків. Послугуючись термінологією Є. М. Верещагіна та В. Г. Костомарова, така «псевдоеквівалентна лексика» ілюструє випадки збігання понятійних семантичних часток слів різних мов при незбіганні їхніх лексичних фонів. Як слушно зазначає Н. Н. Трошина, «у процесі міжкультурної комунікації поширеними є випадки такої парадоксальної ситуації: перебої відбуваються тим імовірніше, чим ближчими є культури одна до іншої (в т. ч. в суто мовному відношенні), тобто при значній (але не повній) спільності культурем (соціокультурних правил мовленнєвої поведінки) й біхвіорем (реалізації культурем)».

На нашу думку, імовірно, «еквівалентна лексика» у прямому розумінні цього слова взагалі відсутня, а якась, можливо, уявлювана еквівалентність лексичних одиниць, за С. Г. Тер-Мінасовою, «становить значно більші труднощі при вивченні іноземної мови, ніж безеквівалентна або не повністю еквівалентна частина словника, оскільки реальне використання слів визначається відмінним вербальним мисленням і різним мовленнєвим функціонуванням, які, у свою чергу, зумовлені різними культурами».

За матеріалами статті Тетяни Бондар «Безеквівалентна лексика: труднощі ПЕРЕКЛАДУ». — Режим доступу:

<http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/10951/1/5.pdf>; і статті Ж. Д. Горіної «Проблема автентичності тексту в аспекті культурологічно зорієнтованої лінгводидактики». — Режим доступу: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_39/50.pdf

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі:

- 1) добирають за допомогою Інтернету приклади безеквівалентної та псевдоеквівалентної лексики;
- 2) здійснюють переклад англомовних матеріалів, дібраних за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 8 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 65-66 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.4 **«Особливості перекладу лексем на позначення національних реалій. Слова-інтернаціоналізми»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 2.4. Особливості перекладу лексем на позначення національних реалій. Слова-інтернаціоналізми

I. Мета

Практична: навчання перекладу лексем на позначення національних реалій.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 61–62 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Кожна країна, кожний народ, кожна місцевість мають свої особливі умови розвитку, які є її характерними рисами, які відрізняють різні культури, надаючи їм щось особисте, надзвичайне, неповторне. У кожній мові існують спеціальні слова, які належать до національної лексики, не маючи повних аналогів в інших мовах. Такі слова називають реаліями, і саме вони є об'єктом цього дослідження. Переклад реалій - це частина великої і важливої проблеми передачі національної і історичної своєрідності, яка сходиться до самого зародження теорії перекладу як самостійної дисципліни. Реалії входять до складу безеквівалентної лексики, але належать до найменш вивчених лінгвістичних одиниць.

У перекладознавчих працях слово “реалія” як термін з'явилося у 40-х роках. Уперше його вжив відомий фахівець А. Федоров у праці “О художественном переводе” (1941). Характеризуючи перекладацьку працю, автор зазначає: “це діяльність, що вимагає певних знань, не тільки практично мовних, а й літературознавчих і історико - лінгвістичних, не кажучи вже про необхідність широкого культурного світогляду, що дозволяє ... усвідомити всі особливості соціальних умов... історичні і географічні реалії і та ін.”. У подальших працях Федоров залишається вірний такому розумінню терміна реалія. Для нього реалії завжди лише предмет матеріального світу. Також, термін “реалія” зустрічається у кандидатській дисертації Г. Шаткова 1952 року, присвяченій проблемам, що виникають при перекладі безеквівалентної лексики, де дослідник пише: “Найтиповішою безеквівалентною лексикою слід вважати імена власні і слова, що позначають національно-специфічні реалії”.

У 1952 році Л. Соболев уперше дав визначення терміна “реалія” як лексичної одиниці: “Терміном “реалії” позначають побутові і специфічно національні слова й звороти, що не мають еквівалентів у побуті, а отже, і в мовах інших народів”. В українському перекладознавстві термін “реалія” вперше вживає О.Кундзіч в 1954 році у праці “Перекладацька мисль і перекладацький недомисел”, підкреслюючи при цьому неможливість перекладу реалій: “Я схильний вважати народні пісні аналогічними реаліям даного народу, що, як правило, не перекладаються”.

У 1968 році С. Ковганюк опублікував загалом дуже цікаву книжку “Практика переклада”, однак в ній цей досвідчений перекладач і перекладознавець досить поверхово, з точки зору Р.П. Зарівчака, розглядає проблему реалій, вважаючи ними “назви предметів і явищ матеріальної і духовної культури певного народу, які в перекладі залишаються незмінними”.

Лінгвістичну суть реалій найглибше, на наш погляд, вивчив іспаніст В. С. Виноградов у своїй докторській дисертації “Лексические вопросы художественной прозы” (1975). Серед дослідників реалій в аспекті лінгвокраєзнавства треба назвати Є. М. Верещагіна, В. Г. Костомарова, які є авторами лінгвокраєзнавчої теорії слова.

Багато авторів, які займалися дослідженням реалій, дають приблизні, неповні визначення, говорячи лише про ті чи інші ознаки, і використовуючи неоднакові терміни для їх визначення. Для одних до реалій слід відносити слова, що позначають “особливості державного уряду, побуту, нравів та ін.”. Для інших, як наприклад, у Л. Н. Соболева, реалія - це “побутові і специфічні національні слова й звороти, які не мають еквівалентів у побуті, а отже, і в мовах інших країн, і слова із національного побуту, яких нема в інших мовах, тому що нема цих предметів і явищ в інших країнах”. Вл. Россельс бачить в реаліях “іншомовні слова, які позначають поняття, предмети, явища, які не використовуються тим народом, на мову якого твір перекладається”. Він вважає, що “реалія - це предмет, поняття, явище, характерне для історії, культури, побуту, життя того чи іншого народу країни, яке не зустрічається в інших народах”.

Дуже стисло дефініцію реалій дає Л.С. Бархударов, який вважає реаліями “ слова, які позначають предмети, поняття і ситуації, які не існують в практичному досвіді людей, які говорять на іншій мові”. Далі він розвиває цю дефініцію шляхом переліку можливих “предметів матеріальної та духовної культури”... , наприклад, “ страви національної кухні”, різноманіття “народного одягу та взуття”, “ народні танці”, “політичні заклади і суспільні явища” та ін.

Але на наш погляд, найглибше цю перекладознавчу категорію, а саме реалії, опрацьовували болгарські перекладознавці - С.Влахов та С.Флорин. Вони є авторами книги “Непереводимое в переводе” (1980), і, як ми вважаємо дали найточніше визначення реалій: “Це слова і словосполучення, що називають об’єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального і історичного розвитку) одного народу і чужі для іншого”.

Окрім цих болгарських вчених проблемами перекладу реалій також займалися А.В. Федоров, Л.Н. Соболев, В.Н. Комісаров, Вл. Россельс, Я.І.Рецкер, А.Д. Швейцер, Р.П. Зарівчак, О.Ф. Бурбак, Л.С. Бархударов, А.А.Мороз та багато інших перекладознавців.

Таким чином, бачимо, що дослідженню реалій було присвячено багато праць і українських, і російських, і болгарських, і навіть іноземних фахівців і дослідників. Ця проблема вивчена досить глибоко і вміло, але на наш погляд, вона все одно залишається актуальною і, в якійсь мірі, новою для сучасних вчених, тому що життя людей не стоїть на одному місці, воно розвивається, а з цим з’являються нові реалії, поняття, які ще треба вивчити, яким не було приділено досить уваги. Також, ця проблема актуальна, тому що можна винайти ті сфери дослідження реалій, які не були ще дуже добре вивчені і спробувати дослідити реалію в цих невідомих областях.

Реалія в системі безеквівалентної лексики

Зіставлення словарного складу будь-якої іноземної та рідної мови з'ясовує, що в іноземній мові поряд з мовними одиницями, що мають одиничні, або численні відповідності в перекладацькій мові, є такі лексичні і граматичні одиниці, для яких в перекладацькій мові не існує прямих відповідностей. Одиниці іноземної мови, що не мають регулярних відповідностей в мові перекладу, мають назву безеквівалентних одиниць. Без еквівалентна лексика, як зазначає А.В. Суперанська, головним чином, виявляється серед “неологізмів, серед слів, які називають специфічні поняття і реалії, і серед маловідомих імен і назв, для яких треба створювати оказіональні відповідності в процесі перекладу”. А.В. Суперанська також відносить до безеквівалентної лексики “імена людей, прізвиська тварин, географічні назви, назви рослин, історичних подій, документів, організацій, партій, символів, транспортних засобів та ін.”. Влахов і Флорин вважають, що до складу безеквівалентної лексики входять, окрім реалій, терміни, вигуки, звукоімітації, екзотизми, аббревіатури, звернення, фразеологізми.

Безеквівалентними граматичними одиницями, з точки зору Т.Р.Левицької та А.М. Фітермана, “можуть бути як окремі морфологічні форми (наприклад, герундій) і частини мови (наприклад, артикль), так і синтаксичні структури (наприклад, абсолютні конструкції.)”. Як і відповідності, безеквівалентні одиниці виявляються лише у відношенні до однієї з двох мов, які аналізуються. Ми зазначаємо це, тому що одиниці іноземної мови, безеквівалентні у відношенні до даної перекладацької мови, можуть мати регулярні відповідності в інших мовах.

У межах безеквівалентної лексики реалії виділяються в окрему перекладознавчу категорію, і належать до найменш вивчених лінгвістичних одиниць. Аналіз існуючих визначень реалії дозволяє виділити дві основні точки зору на розуміння цього явища - екстралінгвістичну та лінгвістичну. Прихильники екстралінгвістичного підходу розглядають реалію як “суто позамовне явище, визначаючи її як факти, пов'язані з подіями суспільного та культурного життя країни, особливостями її державного ладу, історією її народу”. У працях представників лінгвістичної течії релевантним критерієм виділення реалії вважається її “яскраво виражений національно-культурний колорит, співвіднесеність з об'єктивною реальністю, відображеною в свідомості конкретної лінгвокультурної спільності і, як наслідок цього, відсутність відповідностей в інших мовах”.

Очевидно, всі реалії входять в обсяг безеквівалентної лексики певного бінарного зіставлення. Але ж до її складу входить також частина прислів'їв та приказок, окремі лексеми надзвичайно місткого семантичного наповнення, та інші випадки лексико-семантичної безеквівалентності.

Окремі автори зараховують до реалій географічні назви, власні імена та прізвища. Але ж річ у тім, що при трансляційному перейменуванні реалій застосовують різні способи: транскрипцію, транслітерацію, калькування, а географічні назви, власні імена та прізвища можна при перенесенні на ґрунт мови-споживача лише більш або менш вдало транскрибувати чи транслітерувати.

Влахов та Флорин вважають, що “реалії входять як самостійне коло слів до безеквівалентної лексики. Частково покривають коло реалій, але з цим частково виходять за

межі безеквівалентної лексики терміни, вигуки, екзотизми, абрєвіатури, звернення, відступлення від літературної норми; із реаліями стикаються власні імена і фразеологізми... В тих же межах безеквівалентної лексики значне місце займають слова, які б ми назвали власне безеквівалентною лексикою - це одиниці, які не мають лексичних відповідностей в перекладацькій мові”.

Болгарські вчені визначають ще один момент, який відрізняє реалію від безеквівалентного слова: “в загальних рисах слово може бути реалією у відношенні до всіх або більшості мов, а безеквівалентним - переважно в рамках даної пари мов, тобто, як правило, список реалій даної мови буде більш або менш постійний, який не залежить від перекладацької мови, в той же час, як словник безеквівалентної лексики, опиниться різним для різних пар мов”.

Таким чином, ми вже можемо скласти собі більш або менш чітку думку про своєрідну категорію слів і словосполучень, які називаються реаліями. Але перед тим, як аналізувати структуру, класифікацію і способи перекладу реалій, треба дати чітку характеристику поняття реалії.

Визначення реалії, її структура та класифікація

В першу чергу Влахов і Флорин вказують на “сходство реалії с термином”. На відміну від більшості слів, терміни позначають чітко визначені поняття, предмети та явища, звично, що це однозначні слова без синонімів, які часто входять до складу “міжнародної” лексики; серед них часто зустрічаються слова із значеннями, які обмежені даною історичною епохою. Все це можна сказати і про реалії. Більш того, на перетині цих двох категорій є ряд слів, які важко із упевненістю причислити до одної з цих категорій, а є ще й такі, які можна на законній основі віднести до обох груп.

Проте Є.К. Павлова бачить суттєву різницю між термінами та реаліями. Терміни - це основа наукової лексики, сфера їх вживання - спеціальна, наукова література. Реалії зустрічаються переважно в художній літературі, де вони складають елементи місцевого і історичного колориту. Термін поширюється із поширенням предмета, найменуванням якого він є. Але ми не можемо вимагати від терміна “національної належності”: незалежно від свого походження, він - набуток всього людства, яке користується ним, як своєю “законною” власністю. Реалія ж завжди належить народу, у мові якого вона народилася. Її лише приймають в інші мови, “як гостя, і вона гостює у них коли день, коли рік, а трапляється й так (але порівняно рідко), що обживається настільки, що залишається назавжди, збагачуючи або засмічуючи мову, яка її прийняла”.

Різниця між терміном та реалією вбачається і в їх походженні. В той час, коли багато термінів створюються штучно для найменування тих, чи інших предметів, понять і явищ (грецького або латинського походження), реалії завжди виникають шляхом природної словотворчості, і це цілком зрозуміло: “реалії - народні слова, тісно пов'язані, головним чином, із побутом народу”.

При зіставленні цих понять (термін - реалія), таких близьких і з цим таких несхожих, виявляються деякі характерні риси реалій як своєрідної лексичної категорії.

Після того, як ми розглянули схожість і різницю між реаліями і термінами, можна вивести дефініцію поняття “реалія”. Багато вчених і фахівців давали визначення реалії, але на нашу думку, найбільш повною і зрозумілою є дефініція Влахова та Флорина: “реалії - це слова і словосполучення народної мови, які відображають найменування предметів, понять, явищ, характерних для географічного середовища, культури, матеріального побуту або суспільно-історичних особливостей народу, нації, країни, племені, і які, таким чином, постають носіями національного, місцевого або історичного колориту; точних відповідностей на інших мовах такі слова не мають, а отже, не можуть бути перекладені “на загальних основах”, тому що вимагають особливого підходу”

Що стосується структури реалій, то на питання, до якої категорії мовних засобів слід віднести реалії, фахівці не дають однозначних відповідей. Вайсбурд, наприклад, вважає, що “поняття, віднесені до реалій, можуть бути виражені окремими словами, словосполученнями, реченнями і скороченнями”. Але більшість інших вчених говорять про “слова” - “лексичні одиниці”, і тільки інколи додають “словосполучення”. Так вважають Л.Н. Соболев, А.В. Федоров, Г.В. Чернов, а також С. Влахов і С.Флорин. В розумінні цих фахівців реалії - це тільки слова і словосполучення. Додавання в цьому випадку “і словосполучення” означає, що до реалій можна віднести “номінативні словосполучення, тобто такі сполучення слів, які семантично дорівнюють слову. Реалією може бути номінативне словосполучення ще тому, що до реалій прирівнюються кальки, які нерідко являють собою саме такі словосполучення. Іншою формою реалій є скорочення (абревіатури). Включення їх до реалій також логічне, оскільки вони являють собою стягнені в одне “слово” номінативні словосполучення. Дуже часто реалією можуть вважати фразеологічні звороти, тобто стійкі словосполучення всіх типів, в тому ж числі ідіоми, прислів'я та приказки, багато з яких мають характерне національне або історичне забарвлення.

Ми вже розглянули поняття реалії, її структуру, але для більш повної та яскравої характеристики доцільно розглянути типи реалій. На наш погляд найкращою класифікацією реалії є класифікація Влахова та Флорина, які розглянули реалії під різними кутами зору.

Засоби перекладу реалій

Ми вже визначили, що таке реалія, яка в неї може бути структура і типи реалій. Як же повинен поводитися з реаліями перекладач? Якщо даний предмет чи явище незнайомі народу, якщо в його мові немає найменування даного предмету, поняття, явища, означає тоді це, що слово не можна перекласти. А якщо воно перекладне, то як знайти найбільш вдалу відповідність? Л.Н.Соболев вважає так: “якщо говорити про неперекладність, то саме реалії, як правило, і неможливо перекласти”. Проте “немає такого слова, яке не могло би бути перекладеним на іншу мову, принаймні описово, тобто поширеним сполученням слів даної мови” - це у відношенні словникового перекладу, і “те, що неможливо у відношенні окремого елемента, можливо у відношенні складного цілого”, тобто у відношенні контекстуального перекладу. Таким чином вважаємо, що питання зводиться не до того, чи можливо, чи неможливо перекласти реалію, а до того, як її перекласти.

При перекладі реалій існує дві труднощі:

- Відсутність в перекладацькій мові відповідності (еквівалента, аналога) із-за відсутності у носіїв цієї мови об'єкта, який ця реалія позначає.
- Необхідність, передати не тільки предметне значення (семантику) реалії, а також і її колорит (конотацію) - її національне і історичне забарвлення.

Ця справа ускладнюється ще й необхідністю урахувувати цілий ряд обставин, які заважають дати одну на всі випадки життя відповідь. Безумовним є лише одне: “рецептів тут, як і в перекладі загалом, немає, і перекладач, ураховуючи загальні теоретичні положення і спираючись на володіння мовою, на свій досвід, чуття і картотеку, а, в першу чергу, на “контекстуальні обставини”, в кожному окремому випадку вибирає шлях, який підходить більш всього, а інколи є одним можливим.

За С. Флориним і С. Власовим у практиці перекладу зустрічаються такі засоби передачі реалій:

- Транскрипція (транслітерація).

- Переклад (заміни):

1. Неологізми:

А) калька;

Б) півкалька;

В) освоєння;

Г) семантичний неологізм.

2. Приблизний переклад:

А) відповідність за родом та видом

Б) функціональний аналог

В) опис, пояснення, тлумачення

- Контекстуальний переклад.

Розглянемо ці засоби перекладу більш докладно:

I. Транскрипція реалії передбачає механічне перенесення реалії із іноземної мови в перекладацьку графічними засобами останньої із максимальним наближенням до оригінальної форми:

Whig - Біз; Utah – Юта.

Бажання, а часто і необхідність застосування транскрипції при передачі реалій зумовлена тим, що, таким чином, перекладач може одержати можливість перебороти дві вказані вище труднощі, але, якщо вибір між транскрипцією зроблений невдало, це може дуже ускладнити розуміння перекладу читачем. Транслітерація реалії передбачає передачу літер, які складають англійське слово, літерами перекладацької мови (тобто українськими):

Waterloo - Ватерлоо, Murray – Муррей.

II. Переклад реалії (або заміна, субституція) як засіб передачі її на перекладацьку мову вживають у тих випадках, коли транскрипція (транслітерація) за тих чи інших умов неможлива або небажана: Запровадження неологізму - найбільш придатний після транскрипції шлях збереження змісту й колориту перекладаємої реалії: шляхом створення нового слова (або словосполучення) інколи вдається добитися такого ж ефекту. Такими новими словами, в першу чергу, можуть бути кальки та півкальки: А) Кальки - це запозичення шляхом буквального перекладу (дуже часто по частинам) слова або звороту з

наступним складанням перекладених частин без будь-яких змін. Класичний приклад - це слова:

Skyscraper - хмарочос; *misleader* - лжекерівник.

Дуже поширені кальки усталених словосполучень:

People of good will - люди доброї волі; *the United Nations Organization* - Організація об'єднаних націй.

Б) Півкальки - це свого роду часткові запозичення, також нові слова або усталені словосполучення, але “складені частково із свого власного матеріалу, а частково з матеріалу іншомовного слова”:

Carpet-bagger - саквояжник (сіверянин, який добився впливу та багатства на Півдні).

При калькуванні існує небезпека з'явлення в перекладі буквализму, який зовсім непотрібен. І перекладач повинен використовувати цей засіб перекладу лише тоді, коли в українській мові дійсно відсутнє відповідне слово або словосполучення.

В) Освоєння - це адаптація іншомовної реалії; тобто надання їй на основі іншомовного матеріалу вигляду рідного слова:

Фр. Concierge - консьєржка; *нім. Walküre* – валькірія.

Г) Семантичний неологізм - це нове слово або словосполучення, “вигадане” перекладачем і яке дозволяє передати смисловий зміст (склад) реалії. Від кальки його відрізняє відсутність етимологічного зв'язку з оригінальним словом: *Seven-league boots* - чоботи - швидкоходи.

Але Влахов і Флорин зазначають, що “спосіб перекладу реалій неологізмами найменш використовується: причина досить очевидна - творцем мови є народ і дуже рідко - окремий автор”.

2. Приблизний переклад реалій застосовується частіше ніж будь-який інший спосіб. Застосовуючи цей спосіб удається, хоча і не досить точно, передати предметний зміст реалії, але колорит дуже часто є утраченим, тому що відбувається заміна очікуваного конотативного еквіваленту на нейтральний за стилем, тобто на слово або словосполучення з нульовою конотацією. Можливі декілька випадків:

А) Принцип заміни одиницею відповідно роду та виду дозволяє передати зміст реалії одиницею з більш поширеним (дуже рідко - більш вузьким) значенням, підставляє родові поняття замість видового. По суті справи, замінюючи вид родом, більш часткове більш загальним, перекладач застосовує відомий у теорії перекладу прийом генералізації:

Cottage – будинок.

Але такий переклад можливий, якщо дозволяє контекст.

Б) Функціональний аналог - це “елемент остаточного вислову, який викликає східну реакцію у російського читача”. Цей шлях перекладу реалій дозволяє, наприклад, одну гру, незнайому читачу перекладу, “замінити іншою, знайомою”, або замінити один музичний інструмент іншим, “нейтральним”, не забарвленим у національні барви перекладацької мови, одну судину іншою, лише б аналог дійсно зображав функціональну заміну реалії, яка перекладається:

Baseball - ланта, *cricket* – ланта.

Часто функціональний аналог є зручним для передачі реалій-мір, зокрема, коли вони призначені для створення у читача якихось якісних уявлень:

Сто пудів - дуже важкий, пара фунтів – небагато.

В) Опис, пояснення, тлумачення, як спосіб приблизного перекладу застосовується у тих випадках, коли немає іншого шляху: поняття, яке не може бути передане транскрипцією, доводиться просто пояснювати [6, с. 454]:

The boys were playing fly up - хлопчики грали у м'яча; армяк - одяг із грубої тканини, piff - гра в кості .

3. Контекстуальний переклад звично протиставляють “словниковому перекладу”, зазначаючи, таким чином, відповідності, які слово може мати в контексті на відміну від наданих у словнику. Я. І. Рецкер говорить, що цей засіб перекладу “міститься в заміні словникової відповідності при перекладі контекстуальною, логічно зв'язаною з нею [відповідністю]”. При цьому характерна відсутність якихось-то відповідностей самого перекладаемого слова, і його зміст передається за допомогою трансформованого відповідним чином контексту:

Скільки коштує путівка на курорт? - How much are accommodations at health resorts?

Такими є основні засоби перекладу реалій. Вони кожен раз ставлять перекладача перед альтернативою: транскрибувати або перекладати? З точки зору С. Влахова і С. Флорина вибір залежить від передумов:

1. Від характеру тексту.

Наприклад, в науковому тексті реалії частіше є термінами, отже і перекладаються відповідно термінам; в науково-популярному творі можна надати коментарії відповідно пізнавальним напрямкам твору; у пригодницькому творі часто використовується транскрипція із-за елемента екзотики, який присутній для цього жанру.

2. Від важливості реалії у контексті.

Вирішальним при виборі між транскрипцією і перекладом реалії є та роль, яку вона грає в змісті, яскравість її колориту, тобто міра її висвітлювання в контексті. При транскрипції “звичайні і звичні в мові оригіналу слова і вислови в мові перекладу випадають із загального лексичного оточення, відрізняються своєю чужерідністю, внаслідок чого, привертають до себе посилену увагу”, а це порушує рівновагу між змістом і формою, чим відрізняється адекватний переклад. При передачі реалій ж реалій іншим шляхом утрачається характерне забарвлення мови, носіями якої вони є: зникає частина національного або історичного колориту.

3. Від характеру реалії.

Ураховується ряд її особливостей як одиниці в лексичних системах відповідних мов, в тому ж числі таких показників, як її знайомість і незнайомість, літературна й мовна традиція, її віднесення до того чи іншого класу за предметом, часом, місцем.

4. Від іноземної й перекладацької мови.

Рішення питання про вибір між транскрипцією і перекладом залежить від іноземної і перекладацької мови, від їх граматичних і словотвірних особливостей, від культури мови і традиційного для них прийняття або неприйняття реалій.

5. Від читача перекладу.

Всі засоби передачі реалій в перекладі необхідно ув'язувати з тим, в якій мірі запроваджені слова, знайомі читачу; якщо вони незнайомі, не підказане часом значення реалії контекстом? Необхідно, щоб враження від перекладеної реалії у читачів було б таким же, як у носіїв мови, з якої реалія перекладена.

За матеріалами сайту:

https://msn.khnu.km.ua/pluginfile.php/194467/mod_resource/content/1.pdf

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі:

- 1) добирають приклади різних реалій до кожного способу їх перекладу;
- 2) здійснюють переклад англomовних матеріалів, дібраних за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 8 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 67-68 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.5 **«Міжмовна омонімія й паронімія. Конверсія»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 2.5. Міжмовна омонімія й паронімія. Конверсія

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з явищами міжмовної омонімії, паронімії та конверсії.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 63–64 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Міжмовна омонімія та паронімія

Лексеми декількох (як мінімум двох) мов, які схожі графічно та фонетично з повністю або частково збіжною чи незбіжною семантикою, є *лексичними паралелями*. Через поняття лексичних паралелей виводимо поняття міжмовних омонімів та паронімів.

Міжмовні омоніми – зовнішньо схожі паралельні опозиції двох або більше мов, які порівнюються синхронічно, тобто мінімум чотиричленна структура, коли схожість омонімів спостерігаємо в різних мовах. Наприклад, чотиричленна структура міжмовних омонімів російської та англійської мов:

I лайка , -и, ж, суц.: общее название ездовых, охотничьих и сторожевых собак: <i>сибирская лайка</i> – husky, Eskimo dog.	I like [laik], n: нечто подобное, равное, одинаковое: <i>the like of us; compare like with like.</i>
II лайка , -и, ж, суц.: сорт мягкой кожи из шкур овец и коз: <i>лайковые перчатки</i> – kid(-skin).	II like [laik], n: мн. склонности, влечения: <i>likes and dislikes.</i>

До *міжмовних паронімів* зараховуємо тільки такі лексичні одиниці, які мінімум у двох зіставлених мовах викликають хибні асоціації, ототожнюються одна з одною за фактичного розходження їх значень. Цікаво, що порівнюватися можуть не лише пари паронімів, але й більш складні структури, що складаються з більш ніж двох слів, наприклад:

<p>I гуманитарн/ый, -ая, -ое; <i>прил.</i>: 1) обращённый к человеческой личности, к правам и интересам человека: <i>гуманитарные проблемы, гуманитарная помощь</i>; 2) (о науках) относящийся к изучению общества, культуры и истории народа в отличие от естественных и технических наук: <i>гуманитарные науки, гуманитарное образование</i>.</p>	<p>I humane [hju:'mein], <i>adj</i>: 1) = гуманный; 2) цивилизованный, относящийся к цивилизации (of a branch of learning) intended to have a civilizing effect on people): <i>the humane education of literary study</i>.</p>
<p>II гуманн/ый, -ая, -ое; <i>прил.</i>: направленный на благо других; человеколюбивый и отзывчивый: <i>гуманное поведение, гуманные цели</i>.</p>	<p>II humanist [,hju:mə'nistik], <i>adj</i>: = гуманитарный II.</p>
<p>III гуманистическ/ий, -ая, -ое, <i>прил.</i>: соотносящийся по значению с существительным <i>гуманизм</i> (системой воззрений, признающей ценность человека как личности): <i>гуманистические взгляды</i>.</p>	<p>III humanitarian [hju:,mæni'teəriən], <i>adj</i>: = гуманитарный I.</p>
	<p>IV humanistic [,hju:mə'nistik], <i>adj</i>: = гуманистический.</p>

Отже, міжмовні омонімія та паронімія є майже чистим полем для сучасних лінгвістичних досліджень. Ці явища слід розглядати через лінгвокультурне поняття лексичних паралелей.

Конверсія — безафіксальний засіб словотвору, при якому утворення нової частини мови на ґрунті одного кореня викликає внутрішні зміни мовної одиниці.

За конверсії утворюється омонім, семантично пов'язаний з початковим словом. Зрозуміти значення новоутворення можна, спираючись на значення початкового слова: *The actor was hissed off the stage.* — «Актора зігнали зі сцени шиканням».

Основні різновиди конверсії в англійській мові

- Вербалізація (утворення дієслів): *a bill: to bill* — «рахунок — виставляти рахунок», *a garage: to garage* — «гараж — ставити машину в гараж»).
- Субстантивація (утворення іменників): *newly marrieds, a beloved, a female* «наречені, коханий, жінка».
- Ад'єктивація (утворення прикметників): *a walking man, running water* «чоловік, який йде; вода, що тече».
- Адвербалізація (утворення прислівників): *weekly* «щотижня» — *This magazine comes out weekly.* — «Цей журнал виходить щотижня».

Найпродуктивнішим різновидом є субстантивація, найчастіше від дієслів, потім вже від прикметників. Далі йде вербалізація, в основному у зв'язці «іменник — дієслово». Найменш активними є процеси ад'єктивації і адвербалізації. Нікітін Михайло Васильович, доктор філологічних наук, вказує також на поділ конверсії на транспозитивну та словотворчу. Транспозитивна конверсія буває повною та неповною. Вона характеризується переходом слова в іншу частину мови зі збереженням основного початкового значення. У свою чергу словотворча конверсія характеризується появою у слова нового значення, яке може бути абсолютно непов'язаним з початковим.

Словотворча конверсія може становити труднощі при перекладі. Через те, що цей процес є дуже активним, важко вислідити усі неологізми. Тому не всі лексичні новоутворення можуть мати еквіваленти у мові перекладу. Зрозуміти значення таких слів можна переважно за контекстом і перекладати описово.

*За матеріалами статті С. Луди, Т. Булатнікової, режим доступу:
<http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Conferences/af.pdf>; а також Вікіпедії:
[https://uk.wikipedia.org/wiki/Конверсія_\(мовознавство\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Конверсія_(мовознавство))*

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі:

- 1) добирають приклади, які ілюструють викладений теоретичний матеріал;
- 2) здійснюють переклад англomовних матеріалів, дібраних за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 8 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 69-70 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.6 «Граматичні труднощі перекладу»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 2.6. Граматичні труднощі перекладу

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з граматичними труднощами, які можуть виникнути під час перекладу англомовних текстів українською мовою.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 65–66 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Дослідження лінгвістичних аспектів перекладу – мовленнєвої діяльності, яка забезпечує спілкування, а значить, і соціальну взаємодію носіїв різних мов, – є на сьогодні важливим завданням сучасного мовознавства. Переклад розглядається як націєтворчий чинник, як чинник утвердження українства. Затвердження державного статусу української мови на території України сприяло становленню її як мови науки й техніки, а це стимулювало дослідження в галузі перекладу термінів, відтворення звучання іншомовних власних назв українською мовою та українських – іноземними мовами, жанрових проблем перекладу. Незважаючи на велику кількість наукових розвідок, що стосуються як загальних проблем перекладознавства, так і окремих результатів перекладацької праці, ще й досі наявна різновекторність дослідницьких підходів до перекладацької діяльності, існує необхідність накопичення дослідницьких матеріалів щодо узагальнення безпосередньо перекладацької практики. Перекладознавці, не відмовляючись від пошуків ідеальної моделі перекладу, прагнуть визначити й описати особливості перекладу текстів різних жанрів і стилів, виходячи з того, що текст є метою, об'єктом і результатом перекладу (В. Комісаров).

Актуальність дослідження зумовлена недостатнім порівняльним вивченням граматичних особливостей перекладу українською мовою англійських інформаційних текстів, а також сучасними вимогами до перекладу, коли йдеться про необхідність досягнення комунікативної еквівалентності оригінального й перекладного текстів.

Відмінності між текстами в граматичному плані менш виразні, ніж відмінності лексичні, однак не менш важливі й різноманітні. Тексти різняться не інвентарем і складом граматичних форм і конструкцій, а їхньою частотністю. Водночас, поділ складних випадків перекладу на граматичні та лексичні явища досить умовний, адже в кожній мові лексика тісно пов'язана з граматикою і спосіб передачі в перекладі граматичних форм і конструкцій нерідко залежить від їхнього лексичного наповнення. Усе ж існують певні загальні закономірності співвідношення та відповідності граматичних форм і конструкцій мов оригіналу й перекладу.

Уміння правильно аналізувати граматичну будову іншомовних речень, правильно конструювати речення в перекладі відповідно до норм мови і жанру перекладу – обов'язкова умова адекватного перекладу. Природно, що найбільший комплекс граматичних проблем перекладу пов'язаний із розумінням синтаксичної структури та морфологічного складу

речень як мовних елементів, що є безпосередніми носіями предметної інформації. Найбільшої ваги набуває саме функціонально-стилістичний рівень речення, який певним чином включає в себе морфологічний рівень.

Усі граматичні труднощі перекладу В. Карабан поділяє на **такі групи**: 1) труднощі, зумовлені розбіжностями в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій; 2) труднощі, пов'язані з різним обсягом змісту подібних у двох мовах форм і конструкцій; 3) граматичні явища мови тексту оригіналу, що мають відмінні від відповідних граматичних явищ мови перекладу функціональні характеристики; 4) граматичні явища, що мають різні частотні характеристики в мовах оригіналу й перекладу, викликані розбіжностями в мовно-стилістичних нормах текстів мовами оригіналу й перекладу.

Тільки незначна частина англійських та українських висловлювань має ідентичну синтаксичну структуру та порядок компонентів. Більшість речень при перекладі вимагає застосування граматичних трансформацій, яке має спрямовуватися на адекватну передачу смислу оригіналу й урахувати норми мови перекладу. Під граматичною перекладацькою трансформацією розуміють зміну граматичних характеристик слова, словосполучення або речення в перекладі. Оскільки граматики тісно пов'язана з лексикою, значна кількість перекладацьких трансформацій має змішаний характер, тобто при перекладі відбуваються одночасно лексичні й граматичні зміни.

Звернемо увагу на найбільш частотні граматичні труднощі перекладу інформаційних текстів.

Переклад конструкцій пасивного стану

Категорія пасивного стану властива дієслівним формам і англійської, й української мов, але між англійськими та українськими пасивними конструкціями є низка відмінностей: «*A peculiar feature of passive constructions in English is their much more frequent use than in Ukrainian. This is accounted for a) the use of some English irregular verbs as regular; b) the use of any of the two direct objects as subjects of the sentence in the passive voice; c) the use of prepositional objects as subjects in the passive voice; d) the use of the past participle as a nominal part of the predicate*».

Залежно від лексичних та синтаксичних характеристик речення форми пасивного стану дієслова-присудка англійського речення перекладаються кількома способами:

– дієсловом пасивного стану (з постфіксом *-ся*) у відповідній часовій формі при підметі у двоскладному реченні: *Since the early 1980s, US personnel have served at the joint Soto Cano air base near the capital, which is now used principally for drug interdiction and humanitarian missions* (DT, 01.07.09) – «З початку 1980-х війська Сполучених Штатів служать біля об'єднаної повітряної бази в Сото Кано, яка зараз використовується тільки для запобігання ввезенню наркотиків і задля гуманітарних місій»; *Some 100 million sharks are caught in commercial and sports fishing every year...* (DT, 02.07.09) – «Близько ста мільйонів акул щороку виловлюється в комерційних і спортивних цілях»; *Permanent residency is only allowed after five years of marriage* (DT, 02.07.09) – «Постійне місцепроживання дозволяється після п'яти років шлюбу»;

– дієсловом у формі III ос. мн. тепер. і майб. часів або у формі мн. мин. часу, яке виступає головним членом односкладного неозначено-особового речення: *The shadow Chancellor bought the farmhouse in Tatton with his wife Frances shortly before he was elected to Parliament in 2001* (DT, 02.07.09) – «Тіньовий прем'єр-міністр» разом із своєю дружиною

Френсіс придбали дім на фермі в Таттоні недовго до того, як його обрали в Парламент у 2001 році»;

– безособовою дієслівною формою на *-но, -то*, яка є головним членом односкладного безособового речення (з допоміжними дієсловами, що передають граматичне значення минулого чи майбутнього часу): *So far more than 7,500 people have been diagnosed with swine flu in the UK.* (G, 07.07.09) – «**Більше ніж у 7 500 людей у Великобританії було діагностовано «свинячий грип»**»;

– пасивним дієприкметником, який разом із допоміжним дієсловом (де треба) утворює складений іменний присудок українського речення: *The poll of 997 voters was carried out between June 23 and 29* (DT, 01.07.09) – «**Опитування 997 виборців було проведене 23-29 липня**». При цьому може відбуватися синтаксична трансформація речення, за якої додаток англійського речення перетворюється на підмет в українському варіанті: *...in future small compasses will be issued to those detainees who request them* (DT, 01.07.09) – «**У майбутньому маленькими компасами будуть забезпечені ті ув'язнені, котрі цього потребують**»;

– інфінітивом (особливо в підрядних предикативних частинах умови): *Some experts have said the animals have the potential to wipe out parts of Australia's unique and fragile desert ecosystem if they are not stopped* (DT, 27.07.09) – «**Деякі експерти заявили, що тварини потенційно можуть знищити значну частину унікальної і крихкої австралійської пустельної екосистеми, якщо їх не зупинити**»;

– особовою формою дієслова активного стану (з синтаксичними трансформаціями речення, зокрема з перетворенням додатка англійського речення на підмет українського): *...this year's summit will be attended by representatives from China, Brazil, India, Mexico, South Africa, Australia, South Korea and Indonesia* (DT, 02.07.09) – «**Цьогорічний саміт відвідають представники Китаю, Бразилії, Індії, Мексики, Південної Африки, Австралії, Південної Кореї та Індонезії**».

Пасивний інфінітив у складі модального дієслівного присудка звичайно перекладається українським інфінітивом: *Engineers at Japanese firm Toyota have created a prototype wheelchair that can be controlled using brain waves* (DT, 01.07.09) – «**Інженери японської фірми «Тойота» розробили дослідний зразок інвалідного візка, яким можна керувати подумки**».

В українському реченні після модального компонента може йти іменна частина, котра складається з інфінітива допоміжного дієслова й іменної частини, вираженої, як правило, пасивним дієприкметником:

The South's spy agency has said the hacking may be linked to North Korea (DT, 09.07.09) – «**Розвідувальна служба Південної Кореї заявила, що хакерство може бути пов'язане з Північною Кореєю**»; *For many years, this was the only cemetery where African Americans could be buried* (DT, 09.07.09) – «**Протягом багатьох років це кладовище було єдиним, де могли бути поховані афро-американці**».

Як бачимо, переклад англійських пасивних конструкцій українською мовою супроводжується низкою граматичних трансформацій, що зачіпають як морфологічні характеристики слів, так і синтаксичну будову речення загалом. Англійське дієслово пасивного стану може при перекладі замінюватися на різні форми українського дієслова: пасивний стан, безособова форма на *-но, -то*, дієприкметник, активний стан, інфінітив.

Переклад інфінітивних конструкцій

Інфінітив і в англійській, і в українській мовах може виконувати різні синтаксичні функції: підмета, простого присудка, частини складеного присудка, додатка, означення, обставини. Англійський інфінітив у цих функціях, коли він не входить до складу

інфінітивних зворотів, як правило, не викликає труднощів при перекладі. Його українськими відповідниками можуть бути:

– інфінітив (у різних синтаксичних функціях): *Though I understand that he wants to show his love on the big day* (DT, 07.08.09) – «Тим не менше я розумію, що в такий день він хоче **показати** свою любов»; *You have to know how language works to know whether people will understand what you are texting...* (DT, 07.08.09) – «Ви маєте **знати**, як працює мова, щоб **знати**, чи зрозуміють люди те, що ви пишете»; *My parents always knew it was a dream of mine to do this* (DT, 24.08.09) – «Мої батьки завжди знали, що **зробити** це було моєю мрією»; *He took just over two hours to reach the top...* (DT, 01.09.09) – «Йому знадобилося всього дві години, щоб **досягти** вершини»; *...there are no plans to change that* (DT, 01.09.09) – «**Змінювати** це планів немає»;

– іменник (як правило, віддієслівний): *This means new bees are brought in every season to ensure the plants are pollinated, spreading disease. For example bees are being transported regularly from Australia to America to pollinate crops. Beekeepers also claim that pesticides that were judged to be safe are affecting bees over time and causing the insects to die* (DT, 24.08.09) – «Це значить, що нові бджоли, які щосезону доставляються для **опилення** рослин, поширюють хворобу. Наприклад, бджоли постійно транспортуються з Австралії до Америки для **опилення** зернових. Бджолярі заявляють, що пестициди, які вважаються безпечними, з часом шкодять бджолам і спричиняють **смерть** комах»; *The Committee on Bible Translation, an independent group of conservative scholars and translators formed in 1965 to create and revise the NIV, will oversee the new revision* (DT, 01.09.09) – «Комітет з перекладу Біблії, незалежна група консервативних філологів і перекладачів, заснована в 1965 році для **створення й виправлення** нової інтернаціональної версії Біблії, буде наглядати за новим виправленим виданням»;

– особова форма дієслова у предикативній функції в підрядній частині складнопідрядного речення (з'ясувального, означального, мети): *The two herbivores... are new types of titanosaurs, the largest animals to ever walk the earth* (G, 22.07.09) – «Два травоядних... – нові види тиранозаврів, найбільших тварин, які коли-небудь **жили** на Землі».

Англійський інфінітив, поєднуючись із залежними словами, може утворювати особливі звороти. Зворот Complex Object будується за моделлю S + P + Noun / Pronoun + Infinitive. Він являє собою синтаксичне спрощення складнопідрядного речення з підрядним з'ясувальним: підмет і присудок головної частини речення зберігаються, сполучник *that* опускається, підмет підрядної частини стає додатком у головній, після якого йде інфінітив, що виражає дію, яку виконує або якої зазнає особа чи предмет, позначений додаткоміменником чи займенником. Цей зворот вживається після дієслів, що означають: розумову діяльність, припущення, сподівання; прохання, вимогу, пораду, дозвіл; сприймання за допомогою органів чуттів; емоційне ставлення.

Вибір варіанта українського перекладу звороту Complex Object буде залежати від лексичного значення дієслова, після якого він вживається, від лексичного значення й граматичної форми самого інфінітива [4, с. 259]. Як правило, цей зворот перекладається складнопідрядним реченням із підрядним з'ясувальним, у якому англійському інфінітиву відповідає особова дієслівна форма, що виконує роль присудка (головного члена речення) в підрядній частині. Indefinite Infinitive перекладається дієсловом у формі теперішнього або минулого часу; Perfect Infinitive завжди перекладається минулим часом; після дієслова *expect* інфінітив перекладається дієсловом у формі майбутнього часу: *Wedding disaster: throwing of bride's bouquet causes plane to crash* (DT, 14.07.09) – «Нещастя на весіллі: кидання букета нареченої стало причиною того, **що розбився літак**» (можливий і варіант: «...кидання

букета нареченої спричинило падіння літака»); *...most astronomers believe them to be optical illusion* (G, 22.07.09) – «...більшість астрономів вважає, **що це оптична ілюзія**» (можливий і варіант: «більшість астрономів вважає їх оптичною ілюзією»); *The family asked for their privacy to be respected* (G, 07.07.09) – «Сім'я просила, **щоб була збережена конфіденційність**». Можливий і переклад українським інфінітивом або віддієслівним іменником: *...the flowers were sucked back into the engine, causing it to catch fire and explode* (DT, 14.07.09) – «Квіти засмоктало назад у двигун, що спричинило **його загоряння й вибух**»; *Michael Fitter... first asked Mary Oaten to marry him during the second world war...* (G, 05.07.09) – «Майкл Фіттер уперше **просив** Мері Оутен **вийти за нього заміж** під час другої світової війни»; *I finally forced them to do something...* (G, 13.07.09) – «Я врешті змусив їх щонебудь **зробити**».

Типовим для англійських інформаційних текстів виявився зворот Complex Subject. Він також уживається для спрощення складних речень: підмет підрядної частини стає підметом простого речення, присудок головної частини змінюється й узгоджується з новим підметом, а безпосередньо після нього виступає присудок підрядної частини у формі інфінітива, який продовжує означати дію підмета. З погляду перекладу розрізняють два види Complex Subject: з формою активного та формою пасивного стану дієслова-присудка. Речення з пасивною формою дієслів (що означають думку, припущення, сподівання; наказ, прохання, дозвіл; сприймання за допомогою органів чуттів) перекладається переважно складнопідрядним реченням із підрядним з'ясувальним, у якому головну частину складає неозначено-особова або безособова форма дієслова-відповідника особової форми англійського дієслова-присудка, а підрядну частину утворює підмет, який відповідає підмету англійського речення, та особова форма дієслова-присудка, яка відповідає інфінітиву англійського речення.

Неперфектний інфінітив звичайно перекладається формою теперішнього часу, а перфектний – формою минулого часу дієслова-присудка підрядної частини: *The professors are said to have renovated houses...* (DT, 24.08.09) – «Кажуть, що професори мають відновлені будинки...»; *The end product is expected to provide pilots and air traffic controllers with maps and graphic displays showing rapidly evolving likely areas of storms and turbulence* (G, 09.07.09) – «Очікується, що кінцевий продукт забезпечуватиме льотчиків і диспетчерів картами й графічними зображеннями, котрі показуватимуть території можливих штормів і турбулентності»; *Each region across the world is believed to have a unique isotopic profile, reflected in the food, water and air particles. Anyone who visits a specific region is thought to absorb elements from the immediate environment* (G, 12.07.09) – Вважається, що будь-який регіон світу має унікальний ізотопічний профіль, який відбивається в їжі, воді, повітрі. І кожен, хто відвідує певний регіон, на думку науковців, абсорбує елементи з навколишнього середовища»; *Once completed the lake is supposed to cover 770 square miles...* (G, 18.07.09) – «Припускають, що, завершене, озеро покриватиме близько 1 200 квадратних кілометрів».

Речення, у яких вжито Complex Subject з активною формою дієслова-присудка (дієслова *to seem, to happen, to appear, to prove, to turn out*, прикметники *sure, certain, likely, unlikely* тощо), можуть перекладатися з аналогічними трансформаціями або простим реченням, ускладненим вставною конструкцією, у яку трансформується особова форма англійського дієслова-присудка [4, с. 266]: *...sleeping seven or eight hours per night appears to be optimal for health* (DT, 02.07.09) – «Семи- або восьмигодинний сон, певно, є оптимальним для здоров'я»; *Production is now likely to rise...* (DT, 01.09.09) – «Видобуток зараз, цілком імовірно, зростає»; *The disease seems to be spreading faster in the UK than elsewhere.* (G, 07.07.09) – «Здається, хвороба поширюється у Великобританії швидше, ніж деінде».

Бачимо, що в англійських конструкціях із Complex Subject міститься інформація різного плану: особова форма дієслова-присудка передає модальне значення ймовірності / неймовірності, можливості / неможливості, вірогідності дії тощо, названої інфінітивом, а також указує на джерело повідомлення, як правило, неокреслене, неозначене. Подібні синтаксичні комплекси дають змогу авторам дотриматися вимоги об'єктивності викладу інформації, уникнути категоричності щодо певних подій. Це зумовлює й вибір українського відповідника при перекладі: дієслівної форми в неозначено-особовому значенні, у безособовому значенні або модального прислівника: *About 85,000 people are expected to attend each day of the three-day festival in Balado, Kinross-shire...* (G, 12.07.09) – «**Очікується**, що близько 85 000 людей щодня відвідають триденний фестиваль у Баладо, графство

Кінроссшир (Шотландія)», *He is expected to stick to his schedule despite the accident* (G, 17.07.09) – «**Очікують**, що він дотримається свого розкладу, незважаючи на пригоду»; *The bird, highly prized by Arab falconers, will be named by the prince, who is said to have a keen interest in falcons* (G, 13.07.09) – «Птаха, високо поціновуваного арабськими сокольничими, принц, котрий, **як говорять**, захоплюється соколами, назве сам»; *The tour is reported to be U2's most expensive to date.* (G, 01.07.09) – «Цей тур U2, **як повідомляють**, буде найдорожчим на сьогодні»; *...they seem to be holding up very well.* (DT, 01.07.09) – «Вони, **здається**, продовжують почуватися дуже добре».

Норми мови перекладу можуть вимагати глибшої синтаксичної трансформації речення: *Men living in Manchester are less likely to survive to their mid-70s than those anywhere else in England and Wales* (G, 09.07.09) – «Чоловіки, які проживають у Манчестері, мають менше шансів дожити до 70–75 років, ніж ті, хто проживає в Англії чи Уельсі».

Переклад англійського інфінітива залежить від його лексичного значення, граматичної форми, синтаксичної функції, від контекстуального оточення, зокрема від форми дієслова-присудка, якщо інфінітив входить до складу зворотів. Також важливим чинником є норми мови перекладу, що в ряді випадків дають можливість вибору варіантів перекладу.

Переклад дієприкметників і дієприкметникових конструкцій

Дієприкметник як особлива дієслівна форма наявний в обох мовах, але різниться набором граматичних форм і синтаксичними функціями.

Англійська мова має дві форми дієприкметника: дієприкметник теперішнього часу (Participle I) і дієприкметник минулого часу (Participle II). Participle I близький за значенням до прикметника і прислівника. Він називає ознаку предмета чи дії, яка виникає внаслідок дії, яка виконується чи вже виконана. Цей дієприкметник виконує функції означення й обставини. В останньому разі він відповідає українському дієприслівнику, позначаючи дію, котра відбувається одночасно з дією присудка або передує їй. Адвербіальний дієприкметник звичайно співвідноситься з семантичним суб'єктом, названим підметом, однак в англійській мові існує так звана абсолютна конструкція, у якій дієприкметник має свій власний семантичний суб'єкт, ці конструкції означають супутню дію чи мають причинне значення. Participle II має лише одну форму й переважно ад'єктивні риси, вживається атрибутивно, у складі складеного іменного присудка та відокремлених конструкцій. Як і Participle I, Participle II може утворювати абсолютні конструкції, маючи в такому разі свій семантичний суб'єкт і реалізуючи дієслівні риси.

Український дієприкметник являє собою неособову дієслівну форму, що позначає дію або стан як реалізовану в часі ознаку особи або предмета, тобто називає ознаку предмета за дією. Дієприкметник поєднує в собі ознаки дієслова і прикметника. За своїм значенням дієприкметники поділяються на дві групи: активні й пасивні. Активні дієприкметники

виражають ознаку предмета щодо виконуваної ним дії – носій ознаки і виконавець дії співпадають. Такі дієприкметники в сучасній українській літературній мові вживаються рідко. Пасивні дієприкметники виражають ознаку предмета, на який спрямована дія, тобто ознаку особи або предмета, зумовлену дією іншої особи або предмета (носіє ознаки – один предмет, а виконавець дії – інший). Український дієприкметник виконує синтаксичні функції означення й іменної частини складеного іменного присудка. Поєднуючись із залежними словами, український дієприкметник утворює дієприкметниковий зворот, котрий відокремлюється в позиції після означуваного слова або якщо має додаткове обставинне значення. Функція обставини українському дієприкметнику, на відміну від англійського, не властива. Натомість українська мова має іншу особливу дієслівну форму – дієприслівник, який являє собою незмінну дієслівну форму, що позначає додаткову дію, пояснюючи в реченні основне дієслово-присудок. Дієприслівник поєднує в собі ознаки дієслова й прислівника, завжди виконує функцію обставини і, як правило, відокремлюється в реченні [6, с. 396–400, 403]. Український дієприкметник, на відміну від дієприслівника, утворюється від обмеженої кількості дієслів.

Такі граматичні відмінності між дієприкметниками в обох мовах в основному й зумовлюють способи перекладу англійських дієприкметників. Англійський дієприкметник нечасто перекладається українським дієприкметником. Це переважно властиво пасивним дієприкметникам: *The ultimatum issued by the OAS to the new government prompted the ousted leader to delay plans to return home on*

Thursday (DT, 01.07.09) – «Ультиматум, висунутий ОАД (Організацією американських держав) новому уряду, спонукав колишнього главу держави відкласти плани повернення додому в четвер»; *Opponents of the treaty say it is a repackaged version of the EU Constitution, rejected by French and Dutch voters in 2005* (DT, 09.07.09) – «Противники договору стверджують, що він є зміненою версією Конституції ЄС, відхиленої виборцями Франції та Голландії в 2005 році»; *A Burger King Bacon Double Cheeseburger bought in Brazil contains 3.2g of salt, while one bought in the UK contains much less – 2.1g of salt in every burger* (G, 23.07.09) – «Бургер «Подвійний чізбургер із королівським беконом», куплений у Бразилії, містить 3,2 г солі, тоді як такий самий бургер, придбаний у Великобританії, містить набагато менше солі – 2,1 г у кожному».

Як правило, український переклад англійського речення являтиме собою складнопідрядне речення з підрядним означальним, у якому англійському дієприкметнику відповідатиме особова форма українського дієслова-присудка підрядної частини. Передусім це стосується перекладу

Participle I: *...he saw the lion staring at him from some bushes* (G, 18.07.09) – «він побачив лева, який пильно дивився на нього з-за кущів»; *They want to use the Aphalara itadori, which is a psyllid - a small jumping insect that eats a specific plant – to attack Japanese knotweed (Fallopia japonica)...* (Obs, 19.07.09) – «Вони хочуть використати листоблішку *Aphalara itadori* – маленьку комашку, яка може стрибати й харчується певним видом рослин, – у боротьбі проти японського горця птичого (*Fallopia japonica*)...»; *...he discovered a comet orbiting Jupiter* (G, 22.07.09) – «він відкрив комету, яка обертається по орбіті навколо Юпітера».

Можливий також переклад інфінітивом чи віддієслівним іменником: *Miss Brown spent the money in the United States and Italy trying to conceive* (DT, 14.07.09) – «Міс Браун витратила гроші у Сполучених Штатах та Італії у спробах завагітніти».

Англійський дієприкметник у функції обставини часто трансформується в український дієприслівник: *Specialising in classical music and cultural programming, Poland's Dwojka station is entirely financed by the public license fee* (DT, 09.07.09) – «Спеціалізуючись на класичній

музиці й культурних програмах, польська радіостанція «Двойка» повністю фінансується за рахунок ліцензійної плати»; ...*they spend too much of their time indoors, watching television or playing computer games* (G, 13.07.09) – «вони проводять надто багато часу вдома, дивлячись телевизор чи граючи в комп'ютерні ігри»; *When shown the unusually large-looking poppy seeds, General Khodaidad, Afghanistan's minister of counter-narcotics, said they were a strain of "super poppy"* (DT, 01.07.09) – «**Побачивши** незвичайно велике на вигляд макове зерня, генерал Ходейдед, міністр Афганістану з боротьби з наркотиками, заявив, що це штам «супер-маку»».

Англійське речення з дієприкметниковим зворотом, особливо з абсолютним зворотом, може трансформуватися на складне складносурядне чи безсполучникове речення: *Mecca, in Saudi Arabia, is a focal point for all Muslims and the centre of Islamic pilgrimage, the Hajj, visited by more than 2 million followers every year* (DT, 01.07.09) – «Мекка в Саудівській Аравії – святе місце для всіх мусульман і центр мусульманського паломництва, хаджу, її відвідують щороку більше ніж два мільйони паломників»; *Sought after for their meat, fins, cartilage and oil, a third of all open water sharks - including the great white and hammerhead - face extinction...* (DT, 02.07.09) – «Акул виловлюють заради їхнього м'яса, плавників, хрящів і жиру, через що третина усіх акул, що живуть у відкритому морі, зокрема велика біла акула і молот-риба, опинилася перед загрозою вимирання»; *Explosions rocked two private factories in central India on Sunday, killing at least eight people and injuring another 40* (G, 06.07.09) – «У неділю пролунали вибухи на двох приватних фабриках у центральній Індії, унаслідок чого загинули щонайменше 8 людей і травмовано ще 40».

Основними чинниками, які впливають на вибір українського варіанта перекладу англійського дієприкметника, є його лексичне й граматичне значення, синтаксична функція, входження до складу зворотів, граматичні особливості українського дієприкметника, норми мови перекладу.

Отже, найтипівішими граматичними труднощами перекладу англійських інформаційних текстів є переклад конструкцій пасивного стану, інфінітивних і дієприкметникових конструкцій. Лексичне й граматичне значення англійських дієслівних форм, їх синтаксична функція, входження до складу зворотів, контекстуальне оточення, граматичні особливості українського дієслова, норми мови перекладу визначають обсяг граматичних трансформацій, які зачіпають як морфологічні характеристики слів, так і синтаксичну будову речення загалом.

Перелік умовних позначень використаних джерел

DT – «Daily Telegraph»;

G – «Guardian»;

Obs – «Observer».

За матеріалами статті О. А. Остроушко «Деякі граматичні труднощі англо-українського перекладу (на матеріалі інформаційних текстів)». — Режим доступу: journal.kdpu.edu.ua/filstd/article/download/391/337

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі:

- 1) добирають із використуваних англомовних наукових текстів ілюстрації до різних типів граматичних труднощів;
- 2) здійснюють переклад англомовних матеріалів, дібраних за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 9 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 71-72 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.7 «Інфінітивні звороти та герундіальні конструкції»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 2.7. Інфінітивні звороти та герундіальні конструкції

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з особливостями та способами перекладу інфінітивних та герундіальних конструкцій англійської мови.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 67–68 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача та подальше обговорення

Синтаксичні структури вторинної предикації характеризуються регулярною реалізацією в англійській мові та не мають прямих відповідників в українській. До них належать структури, що відомі як складний додаток (Complex Object), складний підмет (Complex Subject), інфінітивна конструкція з прийменником for (For-to-Infinitive Construction), абсолютна дієприкметникова конструкція (Absolute Participial Construction) і герундіальна предикативна конструкція (Gerundial Predicative Construction).

Усі названі одиниці мають різне граматичне оформлення, проте характеризуються, як зазначає І.Д. Карамишева, спільною рисою, а саме неузгодженістю суб'єктнопредикатних відношень у їхній поверхневій структурі. За своєю природою кожне предикативне утворення має декілька центрів. Вони складаються з більш ніж одного граматичного елемента (морфем або слів), кожен з яких несе частину змісту, що співвідноситься з центром. Зазначимо, що будь-яка структура вторинної предикації функціонує лише в межах речення, тобто за наявності структури первинної предикації.

Аналіз наукових джерел доводить, що в лінгвістиці було проведено ряд досліджень, в яких комплексно розглядалися граматична сутність і функціонування СВП (Г.Т. Ісаєва, З.В. Сулимовська). Їх також вивчали у межах простого речення (І.І. Прибиток, Н.М. Сазонова), як предикативні словосполучення (Л.С. Бархударов, Е.Я. Мороховська), як предикативні комплекси (Н.О. Кобріна, О.О. Корнєєва) тощо. Однак питання інвентарю цих структур неузгоджене, а також відсутня їхня класифікація, яка базувалася б на єдиному критерії.

Необхідно зазначити, що речення з СВП містять два плани предикації: **первинна предикація** – у розгорнутому вигляді, **вторинна** – у згорнутому, підпорядкована первинній предикації у структурно-граматичному плані, тобто формально, але не завжди семантично. Аналіз структур вторинної предикації вимагає передусім їх співвідношення зі структурами первинної предикації. Останні характеризуються узгодженням підмета та присудка у поверхневій структурі. Наявність суб'єкта та предиката в глибинній структурі отримує інше поверхнєве вираження в структурах вторинної предикації.

Вторинну предикацію (термін вперше використано у 1928 р. у праці Г. Поутсма) в англістиці досліджували: у порівнянні з первинною предикацією (О.І. Бродович, Н.М. Сазонова); у складі вчення про предикативні конструкції (Е.Я. Мороховська); у теорії синтаксису простого речення (Н.М. Сазонова).

Речення зі структурами вторинної предикації є не простими, а ускладненими у структурному та семантичному планах, а також поліпредикативними (М.Я. Блох, О.М. Прохорова, А.Г. Швець).

Система безособових форм дієслова в англійській мові представлена трьома формами – інфінітивом (Infinitive), інговою формою, тобто герундієм (Gerund) і дієприкметником I (Participle I) та дієприкметником II (Participle II). З цього приводу у нашій роботі дотримуємося погляду таких вчених, як Л.С. Бархударов, М.Я. Блох, Г.Г. Почепцов, Н.М. Раєвська, Я.И. Рецкер, які пропонують критерій групування СВП за визначенням граматичного типу компонента, що виконує функцію вторинного присудка: СВП з інфінітивом, СВП з дієприкметником I та II, а також СВП з герундієм.

Нами було розглянуто особливості перекладу СВП з безособовими формами дієслова українською мовою на прикладі роману американського письменника С. Кінга «Острів Дума». Літературний переклад цього твору був здійснений О. Красюком. У результаті аналізу оригіналу було виявлено 293 випадки використання автором інфінітивних конструкцій. Серед них: об'єктні інфінітивні конструкції – 64,51% (189 випадків), суб'єктні інфінітивні конструкції – 27,30% (80 випадків), інфінітивні конструкції з прийменником *for* – 8,19% (24 випадки).

Дослідження даного твору показало, що у процесі перекладу українською мовою найбільш вживаним способом передачі об'єктних інфінітивних конструкцій є підрядне речення: зі 189 випадків вживання даних конструкцій, 122 було передано цим способом:

*I didn't care about home field advantage; I only wanted **him to watch** his driving.*

*Мене не обходила ніяка гра; мене турбувало, **щоб він** краще **назирає** за дорогою.*

Менш поширеними способами передачі даних конструкцій є просте речення, в якому інфінітив передається дієсловом в особовій формі (9 випадків) та іменником (5 випадків):

*The orange was too bright, it made the **boots look** new when they weren't, but the idea was right.*

*Мій оранжевий був надто яскравим, через це **черевики виглядали** новими, а вони такими не були, проте сама ідея була вірною.*

*Looking at them made **me want** to draw again ... Вид пальм викликав в **мені бажання** малювати.*

Також було виявлено 3 випадки, коли інфінітив, що входить до складу даних конструкцій, перекладали дієприкметником:

*I suppose I did know, but it was nice to hear **someone else say** it out loud.*

*Мені здавалося, я й сам це знав, проте було приємно чути це **промовленим** у голос **кимось** іншим.*

Необхідно зазначити, що поширеним способом передачі суб'єктних інфінітивних конструкцій з активним станом дієслова-присудка є прості речення зі вставними словами або частками (59 прикладів):

*All I can say is that at the time **I seemed to have** no choice.*

*Можу лише сказати, що тоді **я**, здавалося, не **мав** іншого вибору.*

При перекладі суб'єктних інфінітивних конструкцій з пасивним станом дієсловаприсудка використовуються підрядні (9 випадків) та прості речення (12 випадків):

***She is known to dance** best at her school, although she will never admit that.*

*Відомо, **що вона танцює** краще за всіх у своїй школи, хоча сама цього ніколи не визнає.*

***I was ordered to take** a leave of absence.*

***Мені** було наказано **питу** у відпустку.*

Інфінітивні конструкції із прийменником *for* українською мовою перекладалися:

- підрядними реченнями (18 випадків):

*All I want is **for you to confront** him when he comes back.*

*Я тільки хочу, **щоб ти зустрілася** з ним, коли він повернеться.*

- інфінітивом з іменником або займенником у давальному відмінку (бвипадків):

*It was time **for the American Primitive to ululate**.*

*Саме час Американському **примітивісту** заревіти.*

Під час аналізу оригіналі було виявлено 162 випадки використання автором дієприкметникових конструкцій. Серед них: абсолютні дієприкметникові конструкції – 51,85% (84 випадки); об'єктні дієприкметникові конструкції – 41,36% (67 випадків); суб'єктні дієприкметникові конструкції – 6,79% (11 випадків).

Отже, **засобами відтворення абсолютних дієприкметникових конструкцій українською мовою є:**

- просте речення у складі складного безсполучникового:

*Spitting and coughing I crawled out of the water, my **hair hanging** in my eyes.*

*Кахляючи й відпльовуючись, я виповз з води, **волосся звисало** мені на очі.*

- сурядне речення:

*I lay there a moment, confirming to myself that I was still alive, then got to my knees, my **hip aching** fiercely.*

*Я трохи полежав, упевнився, що ще живий, відтак піднявся навколішки, але **стегно** мені дико **боліло**.*

- підрядне речення:

*We passed one book-lined room, an actual **suit of armor brooding** in the corner.*

*Ми проминули одну – з заставленими книжками стінами – кімнату, де в кутку **стояв** справжній лицарський **обладунок**.*

- дієприслівниковий зворот:

*She stood on pilings, her **chin jutting** over the high-tide line.*

*Дім стояв на палях, **випхавши** свою **щелепу** над лінією високого припливу.*

- самостійне просте речення:

*These were not the Great Beach Walks I took later, and I even couldn't get though these short outings, my bad **hip crying** for mercy.*

*Ще не настав час Великих Пляжних Прогулянок, яким я присвятив себе пізніше, проте я не витримував навіть цих коротких вилазок. Моє знівечене **стегно** **благало** пощади.*

Способами передачі об'єктних дієприкметникових конструкцій в українському перекладі стали:

підрядне додаткове речення:

*I can see **you shying** away from the word with that patented sidelong frown of yours, but there is no other word.*

*Я так і бачу, як **ти** насуплено, чисто в своєму сором'язливому стилі, **дистанціюєшся** від цього слова, але іншого терміну просто нема.*

- іменникове сполучення:

*I limped across the living room toward the kitchen, meaning to put together a sandwich, when I saw the message **light** on the answering machine **blinking**.*

*Я пошуктильгав через вітальню до кухні, маючи намір зліпити собі сандвіч, але помітив **блимання вогника** на автовідповідачі.*

Також при відтворенні об'єктних дієприкметникових конструкцій українською мовою перекладач в 11 випадках використовував підрядне обставинне речення та 6 випадках речення, в якому іменник (або займенник) було трансформовано у додаток, а дієприкметник II – у присудок:

*I remembered **her looking** at me the same way when she was four, asking me if there was any magic like in fairy tales.*

*Я згадав, коли так само **вона дивилася** на мене, коли їй було чотири роки, питаючи, чи існує насправді така магія, як у казках.*

Результати аналізу перекладу й оригіналу засвідчили, що у 4 випадках об'єктну дієприкметникову конструкцію було перекладено словосполученням, яке в своєму складі має займенник, прийменник та іменник:

*It occurred to me that I'd never seen **him reading** as he sat in his striped chair, but I didn't mention it.*

*Мені спало на думку, що я жодного разу не бачив **його з книжкою** на цьому смугастому стільці, проте я промовчав.*

Під час дослідження перекладу твору «Острів Дума» було встановлено, що способом передачі суб'єктних дієприкметникових конструкцій українською мовою є підрядне додаткове речення.

***They had been seen standing** by my bed when I was faint.*

*Бачили, як **вони стояли** біля мого ліжка у момент мого непритомного стану.*

У процесі дослідження оригіналу також було виявлено випадки використання автором герундіальних конструкцій, які при перекладі українською мовою передавалися:

- підрядними реченнями:

*Do you think she's the one who left that message on my answering machine about this **island not being** a lucky place for daughters?*

*Як ти вважаєш, це вона залишила повідомлення на моєму автовідповідачі про те, що цей **острів** є нещасливим місцем для дочок?*

- іменниковими сполученнями:

*It was like the **Ghost of Christmas Yet-To-Come visiting** Uncle Scrooge.*

*Це як **візит Привиду** Наближення Різдва до дядька Скруджа.*

Отже, об'єктні інфінітивні конструкції перекладаються підрядними та простими реченнями. У простих реченнях інфінітив може перекладатися інфінітивом, особовим дієсловом, іменником, дієприкметником.

Суб'єктні інфінітивні конструкції з пасивним станом дієслова-присудка перекладаються як підрядним, так і простим реченням, а з активним станом дієслова-присудка – простим реченням зі вставними словами та частками.

Інфінітивні конструкції з прийменником *for* відтворюються за допомогою підрядних речень та інфінітива з іменником чи займенником у давальному відмінку. Способами передачі герундіальних конструкцій українською мовою є підрядні речення та іменникові словосполучення.

За матеріалами статті О. М. Волченко, І. Ф. Лощенової «Особливості перекладу англійських синтаксичних конструкцій вторинної предикації українською мовою». — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2013_16_1_68

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі

1) добирають у своїх англомовних наукових матеріалах приклади інфінітивних та герундіальних конструкцій і відстежують, які способи перекладу застосували до них (за потреби корегують свій переклад);

2) здійснюють переклад англomовних матеріалів, дібраних за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 9 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 73-74 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.8 **«Переклад ланцюжкових іменникових означень. Каузативні
конструкції»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 2.8. Переклад ланцюжкових іменникових означень. Каузативні конструкції

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з явищем ланцюжкових іменникових означень та каузативними конструкціями в англійській мові.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 69–70 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Бесіда викладача з групою

У поєднанні іменників без прикметників опорним словом є не перший (як в українській мові: *завідувач кафедри; швидкість вітру*), а останній іменник. Іменники ліворуч від нього виконують функцію визначення, тобто відповідають на питання *what / which / what kind / whose?* (*який / яка / чий?*) і передаються українською мовою або за допомогою прикметника, або іменника в непрямому відмінку:

ocean floor – дно океану

ocean current – океанічна течія

surface current velocity – швидкість поверхневої течії

air mass – повітряна маса

air mass density – щільність повітряної маси

temperature drop – падіння температури

water drop temperature – температура краплі води

Така модель може бути розширеною досить великою кількістю іменників і є надзвичайно активно вживаною в сучасній англійській мові, зокрема в науковому стилі.

Англійські каузативні конструкції становлять великий дослідницький інтерес, традиційно дане явище розглядають з точки зору причинно-наслідкових відносин.

Каузативними називаються конструкції, що мають спонукальне значення, тобто суб'єкт не виконує дію а сам, а спонукає когось до її виконання. Також такі конструкції можна визначити як словосполучення зі спонукальною семантикою, що мають кілька компонентів та утворюють складний додаток.

Типова каузативна конструкція має три компоненти: **дієслово-присудок, додаток (іменник чи займенник) та третій елемент**, який зазвичай називається **об'єктним предикативним членом**. Або ж можуть існувати каузативні конструкції з чотирма компонентами (**дієслово + додаток + прийменник + інфінітив або герундій**).

Каузативні конструкції можна класифікувати за двома принципами: 1) залежно від дієслова, що керує конструкцією бувають конструкції з каузативним та з не каузативним

дієсловом; 2) залежно від кількості компонентів конструкції поділяються на трьохчленні та чотирьохчленні.

В англійській та українській мовах існують каузативні дієслова, тому переклад їх не становить труднощів. Для прикладу, такими є наступні слова: *to make* - *змушувати*, *to force* - *примушувати*, *to cause* - *спричиняти*, *to order* - *наказувати*, *to let* - *дозволяти*, *to forbid* – *забороняти* і т.д. [Фирсов О.А., 2003: 33].

Проте слід пам'ятати, що українська мова не має аналогічних каузативних конструкцій, і внаслідок цього перекладач повинен вдаватися до інших способів перекладу.

Англомовні каузативні конструкції найчастіше перекладають українською мовою такими способами: 1) частиною складнопідрядного речення; 2) подібною каузативною конструкцією; 3) за допомогою граматичного прийому заміни частини мови; 4) за допомогою заміни типу речення; 5) за допомогою граматичної заміни стану дієслова.

За матеріалами сайту: <http://english-grammar.com.ua/2010/04/20/spoluchennya-imennukiv-bez-prujmennukiv-lantsyuzhky-imennukiv/>; а також статті О. Л. Яцук «Феномен каузативних конструкцій в англійській мові, їх переклад на українську мову». — Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/philosophy-and-philology-411/linguistics-and-foreign-languages-in-the-world-today-411/10713-411-0338>

V. Закріплення навчального матеріалу.

Виконання вправ

Вправа 1. Перекладіть словосполучення.

Spaceship design; air resistance; planet surface; space flight danger; the low temperature nitrogen adsorption measurement; control equipment; equipment control; thermoelectric generator development; fuel supply; household goods; steam engine invention; the car speed calculation problem; a proposed invention application; liquid fuel rocket reconstruction; high market price; improved test program; load condition.

Вправа 2. Перекладіть речення письмово, звертаючи увагу на іменники в функції означення.

1. All language teaching methods must be based on some knowledge of the language taught. 2. The low temperature nitrogen adsorption measurements present the problem. 3. There are two types of discharge electron beam devices. 4. The larger the cross-section area of the wire the greater the possibility for the electron movement. 5. A direct current system has a great disadvantage. 6. There are a lot of types of special service motor cars. 7. These fuel elements consist of a large number

of thin uranium dioxide rods. 8. A new hospital X-ray unit locates a bullet or shell fragment in one minute. 9. There are a lot of principal corrosion protection methods³.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 9 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 75-76 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

---

³ Вправи взято із сайта: <https://studfiles.net/preview/1583146/page:3/>.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.9 «Узгодження часових форм у складнопідрядному реченні»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 2.9. Узгодження часових форм у складнопідрядному реченні

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з правилами узгодження часових форм під час перекладу складнопідрядних речень з англійської мови українською.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 71–72 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Бесіда викладача з групою на підставі накопиченого перекладного матеріалу

Під час перекладу англійських форм минулого часу у підрядних додаткових реченнях слід мати на увазі дію відсутнього в українській граматиці правила узгодженості такої форми з формою минулого часу дієслова - присудка головного речення. Тому форма *Past Indefinite* або *Past Continuous* у таких підрядних реченнях перекладається формою теперішнього часу, форма *Past Perfect* — формою минулого часу, а форма *Future-in-the-Past* — формою майбутнього часу:

The experimenter first made sure that the subject knew all the rules of the experiment. — Експериментатор насамперед пересвідчився, що піддослідний знає всі правила експерименту.

Richards pointed out that similarity of attitude towards the two objects could account for some errors. — Річардс відзначав, що деякі помилки можна пояснити подібністю ставлення до цих двох об'єктів.

In one experiment teachers were asked to indicate students who were experiencing considerable difficulty in English. — В одному з експериментів учителям запропонували вказати тих студентів, які відчувають значні труднощі у вивченні англійської мови.

It was hypothesized that this contrast would have been one of the easiest for the younger pupils to identify. — Було висунуто гіпотезу, що учням молодших класів таке протиставлення визначити буде зовсім нескладно.

But soon I found out that this kind of work had already been done by Oates (1989). — Але незабаром я встановив, що таку роботу вже виконав Оутс (1989).

Правило узгодження форми дієслова-присудка у підрядному додатковому реченні з формою минулого часу дієслова-присудка в головному реченні може не виконуватися, і тоді форма дієслова-присудка в підрядному реченні перекладається відповідною формою українського дієслова-присудка:

Recently, Johnson and Madgedy (1994) found that undergraduates prefer metaphors that are easily described. — Нещодавно Джонсон і Маджеді (1994) встановили, що студенти віддають перевагу тим метафорам, які легко описати.

За матеріалами «Посібника-довідника з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову» В. І. Карабана. — Режим доступу: https://nmetau.edu.ua/file/karaban_posibnik_dovidnik_z_perekladu_nauk_teh_lit.pdf

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі:

- 1) знаходять у своїх перекладах приклади, які ілюструють обговорені на занятті правила або за потреби виправляють свої переклади відповідно до них;
- 2) здійснюють переклад англійськомовних матеріалів, дібраних за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 9 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 77-78 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.10 «Членування й об'єднання висловлювань під час перекладу»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 2.10. Членування й об'єднання висловлювань під час перекладу

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з такими граматичними трансформаціями тексту під час перекладу, як членування та об'єднання висловлювань.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 73–74 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Необхідність **членування** англomовних речень у перекладі виникає через неспівпадання структури речення в мовах. Розрізняють *зовнішнє й внутрішнє членування*. У зовнішньому членуванні одне речення оригіналу перетворюється на 2 чи декілька речень у перекладі. При *внутрішньому членуванні* просте речення оригіналу замінюється складним. Під час перекладу з англійської частіше звертаються до членування, ніж до об'єднання речень. Це пояснюється централізованістю структури англійських речень.

Внутрішнє членування речення буває необхідним у перекладі синтаксичних комплексів (інфінітивних, дієприкметникових, герундіальних), які зазвичай перекладають складними реченнями:

The danger of flooding is believed to be over. — *Є підстави вважати, що небезпека повені минула.*

They saw the whole town shattered to a heap of ruing. — *Вони бачили, як ціле місто перетворилось у купу руїн.*

Your having been ill makes no difference. — *Те, що ви хворіли, нічого не міняє.*

До прийому внутрішнього членування також можна віднести випадки, коли який-небудь член речення, підкреслений в оригіналі іншим чином, виділяється в перекладі відокремленням.

Зовнішнє членування відбувається тоді, коли смислові зв'язки між частинами англійського речення слабкі, що, у свою чергу, пояснюється тенденцією англійського синтаксису до об'єднання в одному реченні не зовсім однорідних думок.

Інколи збереження структури речення ускладнене різноплановістю виражених у ньому думок: особливо коли в одному реченні поєднується повідомлення, що відносяться до різних часових відрізків:

And here at times when his mother's and father and financial difficulties were greatest, they would be found thinking, or as Asa Griffith was wont helplessly to say at times, praying their way out a rather ineffectual way, as Clyde began to think later (Deicer, an American Tragedy). — *І тут вже у часи найбільших фінансових ускладнень батько й мати сиділи і розмірковували чи, як*

інколи втомлено казала Ейза Гріфіт, молили бога показати їм вихід із становища. Згодом Клайд зрозумів, що те погано допомагало їм знайти вихід.

Виділення частини речення в окреме речення сприяє посиленню ідейного звучання повідомлення:

The Chinese working people can live free of worry, with enough to eat and wear for the first time, their standards rising steadily and the war kers know they will go on rising. — Тепер робітники Китаю можуть жити не знаючи злиднів. Вперше в історії вони не знають нестачі в їжі і одязі. Їхній життєвий рівень неуклібно зростає, і вони знають, що він зростатиме й надалі.

Прийом об'єднання двої і більше речень оригіналу в одне ціле в перекладі застосовують для:

- а) Уточнення змісту.
- б) Із стилістичною метою:

Once again the choice opens before the people. But it is no longer 1918 nor is it 1938. The whole balance of forces is profoundly changed. — Народ знову стоїть перед вибором. Але тепер вже не 1918 рік і навіть не 1938-й. Розстановка сил корінним образом змінилась.

в) До цього прийому звертаються, коли зв'язок між сусідніми англомовними реченнями настільки тісний, що їх формальне об'єднання диктується традицією побудови української фрази.

г) Об'єднання може бути доцільним, коли жодне з речень оригіналу не являє собою закінчену думку.

За матеріалами сайта:

[https://msn.khnu.km.ua/pluginfile.php/182716/mod_resource/content/1/ Типи перекладацьких трансформацій.pdf](https://msn.khnu.km.ua/pluginfile.php/182716/mod_resource/content/1/Типи_перекладацьких_трансформацій.pdf)

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі здійснюють переклад англомовних матеріалів, дібраних за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття), відзначаючи в текстах використання прийомів членування та об'єднання.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 10 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 79-81 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.11 **«Особливості сприйняття в тексті й перекладу фразових
і модальних дієслів»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 2.11. Особливості сприйняття в тексті й перекладу фразових і модальних дієслів

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 75–76 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Лекція викладача з подальшим обговоренням

1. Труднощі перекладу модальних дієслів

Своєрідність семантики модальних дієслів, їх структурні особливості і їх функціональність викликають упродовж багатьох років великий інтерес лінгвістів. Останнім часом приділяється досить багато уваги засобам вираження модальності в англійській мові.

У лінгвістичній науці модальні слова і словосполучення вважаються одним з найсуперечливіших лексико-граматичних розрядів слів і привертають увагу учених з другої половини ХХ століття. Проте модальні слова досі не отримали повного пояснення у зв'язку з їх багатоплановістю, специфічністю мовного вираження і функціональними особливостями.

Англійські модальні дієслова вважають одним із найскладніших засобів вираження модальності з притаманною щодо них властивістю виражати два семантичних значення: об'єктивної (деонтичної) та суб'єктивної (епістемічної) модальності.

Цікавий погляд на проблематику комунікативного аспекту модальності та модальних дієслів англійської мови пропонує дослідник Е. Е. Світсер, яка запропонувала теорію “модальності мовленнєвого акту” (speech-act modality). Вчена розглядає модальність крізь призму мовної полісемії, відштовхуючись від твердження, що полісемія - це своєрідна мотивована накладка конкретного зовнішнього світу соціально-фізичного досвіду на абстрактний внутрішній світ процесів розумової діяльності людини. Стверджується, що модальні дієслова також відображають подібну накладку.

У будь-якій праці, що розглядає питання перекладу, проблема модальності в тій або іншій формі виникає, але термінологічно ця проблема може оформлятися як „конотативне навантаження“, „функціональна перспектива“, „прагматична орієнтація“, „точка зору“ і т. д. Між тим, усі ці терміни є лише спробою розвитку і конкретизації одного із старих термінів логіки і лінгвістики: модальності.

Таким чином, недостатня наукова систематизація категорії модальності і засобів її вираження в англійській мові, недостатня вивченість в області перекладу та виникнення проблем при перекладі модальних дієслів визначили вибір теми даної статті.

Найбільш ясну картину модальних значень в англійській мові виявляє розділ граматики, що представляє модальні дієслова, до яких належать: **can, could, may, might, shall, should will, would, must**. Разом з центральними дієсловами свій внесок в диференціацію модальних відтінків вносять напівмодальні дієслова **ought to, need (to), dare (to), used (to)**, а також деякі

ідіоматичні вирази з модальними функціями **(had) better, have to, (have) got to, be supposed to, be going to.**

Модальні дієслова, їх численні значення, способи вживання і перекладу - складають серйозний за об'ємом відділ англійської граматики. Найбільша трудність у вивченні модальних дієслів полягає в тому, що ці дієслова не означають дію, а відношення предмета або особи до дії. Вони не відповідають на запитання *Що робити? Що зробити?* і в реченні поводяться як допоміжні дієслова.

Отже, розглянемо деякі труднощі, які можуть виникати при перекладі модальних дієслів. Першим дієсловом на яке ми звернемо увагу буде модальне дієслово *should*. При перекладі речень з дієсловом *should* трудність виникає через різноманіття його значень в різних функціях.

У функції модального дієслова *should*:

1) виражає зобов'язання в плані поради або побажання. Зазвичай перекладається: слідувало б, треба, не завадило б, повинен і т. п.

He said that the status of the Greek minority should be viewed in the light of political balance - Він сказав, що статут меншості грецького населення слід розглядати у світлі рівноваги політичних сил.

2) виконує емоційно-підсилювальну функцію, тобто підкреслює емоцію того, хто говорить (здивування, жаль, підозра, несхвалення і т. п.). Вживається в цьому значенні головним чином в підрядних реченнях, після словосполучень типу *it is strange that .., it is natural ..* і т. п., що означають відношення людини, що говорить до висловлювання. Вживається також в питальні реченнях, що починаються з *why, how* та *in*. В цьому випадку українською мовою поєднання *should* з наступним інфінітивом перекладається особистою формою дієслова в дійсному способі теперішнього або минулого часу.

It is good that the Government should have recognized the opportunity and the obligations so clearly - Дуже добре, що уряд так ясно усвідомив (наявність) можливості і свої зобов'язання.

Дієслово *can*. Окрім свого основного значення, здатність або об'єктивну можливість зробити дію, дієслово *can* (у стверджувальній формі) виражає припущення і перекладається словами *може бути, можливо, міг* і т. п. або сумнів (у питальній і негативній формі) і перекладається словами *невже, не може бути, щоб* і т. п. Форма *could* передає меншу упевненість припущення або сумніву. Перфектна форма інфінітива після *can* і *could* відносить дію до минулого часу.

It could be true but it is advisable to find out first what has really happened there - Можливо, це і правда (що сумнівно), але рекомендується спочатку з'ясувати, що ж насправді там сталося.

Дієслово **may**. У мові газетних статей дієслово *may* найчастіше виступає в значенні цілком вірогідного припущення і перекладається словами *може бути, можливо*. Форма *might* вказує на меншу упевненість припущення, на сумнів. Перфектна форма інфінітива після *may* відносить дію до минулого часу.

The Chancellor's measures might help towards an agreement on an incomes policy. But this still has to be proved - Заходи, запропоновані міністром фінансів, можливо, і допоможуть досягти угоди з політики прибутків. Але це ще треба довести.

Дієслово **must**. Основне значення дієслова *must* - зобов'язання. Крім того, дієслово *must* (у стверджувальній формі) часто вживається в значенні припущення зі значною долею упевненості і перекладається словами *повинно бути, ймовірно* і т. п. Перфектна форма інфінітива після *must* означає, що припущення відноситься до минулого часу.

They must have known about it for a certain time - Вони, мабуть, вже впродовж деякого часу знали про це.

To be

Дієслово *to be* у поєднанні з інфінітивом має модальне значення і може виражати:

1) зобов'язання, обумовлене домовленістю або планом; перекладається зазвичай за допомогою слова *повинен* або дієсловом в майбутньому часі.

The Prime Minister is to go to Paris next week – Наступного тижня прем'єр – міністр повинен поїхати (поїде) в Париж.

2) можливість (в цьому випадку за дієсловом *to be* зазвичай йде пасивна форма інфінітива).

Responsibilities and obligations possessed by the Soviet trade unions are to be envied – Можна позаздрити тій відповідальності і тим обов'язкам, котрими володіють профспілки в Радянському Союзі.

3) намір, бажання - в умовних реченнях; при перекладі українською мовою доводиться іноді вводити займенник *ми* в невизначено-особистому значенні [1, с. 86].

Mass struggle is vital if the elimination of the evils of racial hatred is to be guaranteed – Абсолютно потрібні масові виступи, якщо ми хочемо, щоб було знищено те зло, яке викликається расовою дискримінацією (якщо ми хочемо добитися знищення.., для знищення (ліквідації) того зла .. потрібні..).

Дієслово **to have** з наступним інфінітивом означає зобов'язання, викликане силою обставин, необхідністю. Українською мовою, як правило, перекладається, як *довелося*, *доведеться*.

The negotiations might fail. In that event the Government would have to decide what to do – Переговори можуть закінчитися і невдачею. У такому разі уряду довелося б вирішувати, що робити (зробити).

Дієслово **to have** з наступним складним доповненням (ім'я неособиста форма дієслова або прислівник) передає:

1) каузативність (спонукання або сприяння здійсненню дієства). Українською мовою передається за допомогою таких слів, як *змусити*, *влаштувати*, *зробити так*, щоб і іншими лексичними засобами.

We had them beaten this time – Цього разу ми їх здолали. (сприяли їх поразці, влаштували так, щоб вони програли і т. п., залежно від контексту).

2) дію, здійснену за ініціативою, спонуканням особи, вираженого підметом.

The town council has had three houses built – Міський муніципалітет побудував три будинки.

3) дію, здійснену окрім (незалежно від) волі або бажання особи, вираженої підметом, і спрямоване на нього [6, с. 247].

We had a note handed to us – Нам вручили записку.

Переклад дієслова *to have* представляє значну трудність, оскільки в українській мові немає аналогічних граматичних засобів для передачі цих значень. Крім того, точне значення витікає іноді з ширшого контексту. При перекладі доводиться користуватися різними лексичними засобами, які найточніше передають значення англійського речення.

Треба зазначити, що модальні дієслова англійської мови у своїх початкових значеннях не викликають утруднень при перекладі. Труднощі виникають тоді, коли ці дієслова використовуються для вираження «не своїх» модальних значень речення, і, передусім, — значення припущення про міру вірогідності здійснення події, позначеної інфінітивом знаменного дієслова.

Отже, необхідно зробити висновки, щодо модальних дієслів та їх перекладі. Я ми бачимо даний аспект граматики не є легким і постають проблеми як при використанні модальних дієслів в мові, так і при їх перекладі. Потрібно бути дуже уважним, так як одне й теж значення української мови може передаватися різними модальними дієсловами в англійській мові. Наприклад англійською мовою зобов'язання передається не тільки таким

модальним дієсловом, як *must*, але й такими модальними дієсловами, як *should* та *to be* в модальному значенні. Тому потрібно звертати увагу не тільки на правила вживання тих чи інших модальних дієслів, а і на попередній контекст.

Як ми бачимо з вищесказаного, модальні дієслова потребують подальшого вивчення. В теперішній час цьому питанню вченими приділяється все більше і більше уваги, адже дана область є воістину важливою, як у вивченні, так і у вживанні англійської мови.

2. Особливості перекладу фразових дієслів

Термін «фразове дієслово» є похідним від слова «фраза», тобто, найменша одиниця синтаксису. Такі дієслова відрізняються від простих дієслів, оскільки містять у своєму складі двоє і більше елементів. Завдяки фразовим дієсловам мова набуває експресивності. До них належать дієслова *give in*, *turn off*, *cut down on* та інші. Разом із вживанням фразових дієслів мовлення стає більш природним, тому для вивчаючих англійську мову вони є важливими.

Дж. Поуві надає таке визначення фразового дієслова: це комбінація простого дієслова та адвербіального постпозитива, що представляє собою єдину семантичну і синтаксичну одиницю. Його можна замінити «простим» дієсловом, що і підтверджує, що фразове дієслово є семантичною єдністю. Проте деякі фразові дієслова неможливо замінити дієсловом, а лише словосполученням. Наприклад, фразове дієслово «*to take over something*» можна перекласти лише словосполученням «*брати на себе керування чимось*», а фразове дієслово *to take off* – одним словом «*злітати*».

Такий вчений як Л. П. Сміт вважає фразові дієслова найяскравішою характерною особливістю англійської мови. Фразові дієслова часто використовуються в розмовній мові, крім того, додають ідіоматичності мові, а також висловлюють думки і значення чіткіше [6, с. 23]. Здатність фразових дієслів емоційно і образно висловлювати найтонші відтінки думок і почуттів можна проілюструвати на прикладі двох речень з однаковим смислом. На нашу думку, перше речення є більш експресивним, а друге – нейтральним:

This weather gets me down. This weather depresses me. – *Ця погода мене засмучує.*

На думку Т. Р. Левицької та А. М. Фітерман, для іншомовних студентів фразові дієслова представляють неабияку складність. Оскільки студенти повинні виробляти навички, що сприятимуть розумінню фразових дієслів не лише при читанні чи прослуховуванні текстів, а також вони мають використовувати їх самостійно, долаючи труднощі їх сприйняття. До основних труднощів вони відносять такі:

1. Велика кількість і розмаїття англійських фразових дієслів.
2. Значення фразових дієслів є переносним.
3. Постпозитив може розриватися іншим словом [4].

Дуже важливо розрізняти фразове дієслово від простого. Тому варто розглянути класифікацію Р. Кортні, згідно з якою фразові дієслова мають певні ознаки і поділяються на такі типи:

1. Дієслова з прийменником чи прислівником, що є ідіоматичними висловами.
2. Дієслова, що вживаються лише з певним прийменником чи прислівником.
3. Поєднання дієслова з прислівником, що відповідають простому дієслову. Роль прислівника в таких реченнях – увиразнювати значення дієслова, а також додати відтінок завершеності чи тривалості до дії, що виражена дієсловом.
4. Дієслова з додатком “*it*”.
5. Зворотні дієслова з додатками “*myself*”, “*yourself*”, “*himself*”.

Отже, для того щоб відрізнити фразове дієслово від звичайного, необхідно враховувати те, що:

1. Частка у фразовому дієслові наголошена.
2. Частку фразового дієслова можна перемістити в кінець речення.
3. Просте дієслово у складі фразового дієслова не може бути відокремлене від частки прислівником.

Стилістичний аспект є також дуже важливим в перекладі і його необхідно враховувати. О. В. Кунін виділяє дві групи фразеологічних одиниць, до яких він відносить і фразові дієслова:

1. Поєднання, які позбавлені особливих експресивних якостей (з нульовим стилістичним забарвленням), які використовуються в усіх функціональних стилях.
2. Поєднання, для яких характерні експресивні якості [3].

Згідно з вищесказаним, при перекладі потрібно враховувати, чи ми перекладаємо діалог розмовної мови, повний емоцій та почуттів, чи уривок з договору, позбавлений будь-якої експресивності.

Для того, щоб передати мовою перекладу значення фразового дієслова, сказаного в оригіналі, врахування лише стилістичних особливостей не достатньо. Також прагматика допомагає наблизити переклад до адекватного. Треба мати на увазі те, що реципієнт тексту оригіналу та тексту перекладу володіють різним мовним досвідом, етнічною ментальністю та фоновими знаннями. Для того, щоб досягнути комунікативної мети в перекладі, необхідна прагматична адаптація, ураховуючи всі вищезгадані особливості.

Правильний переклад англійських фразових дієслів також залежить від контексту, в якому вони використовуються. А щоб влучно і ясно перекласти, коли дослівний переклад не коректний, перекладач використовує трансформаційну модель перекладу.

Аналіз прийомів перекладу фразових дієслів. На матеріалі тексту «Пігмаліон» Б. Шоу та його українського перекладу, виконаного О. М. Мокровольським, можна проілюструвати прийоми перекладу для передачі фразових дієслів українською мовою. Відповідно до проведеного дослідження фразових дієслів, встановлено, що найчастіше для перекладу поєднань цього типу перекладач віднаходив відповідники в мові перекладу, а саме: одне слово, яке вдало відбиває значення фразового дієслова в оригіналі. Можна провести паралель між перекладом фразовими дієслів англійської мови та дієслів з різними префіксами української мови. В українській мові не існує такого поняття, як «фразові дієслова», і тому для передачі значень ми вживаємо такі дієслова української мови, які найбільше відповідають значенню фразового дієслова. Наприклад:

□ *rush in* – *вбігати*; □ *go back* – *вертатися*; □ *go away* – *іти геть*.

У багатьох випадках при перекладі був застосований прийом конкретизації значення слова. Цей прийом полягає в заміні слова в оригіналі словом в мові перекладу з більш конкретним значенням. Слова, що мають загальне значення в оригіналі, можуть відповідати кільком словам з більш конкретними значеннями в тексті перекладу, тому використання в перекладі таких же загальних слів може бути неприйнятним для описуваної ситуації. Це зумовлено тим, що для передачі значення фразового дієслова перекладачеві треба конкретизувати фразове дієслово, щоб точніше передати те, що було втрачено або не зовсім зрозумілим при перекладі без використання засобу конкретизації. Наприклад:

□ *come forward* – *виступати наперед*; □ *look up* – *виприщитися*.

Перекладаючи фразові дієслова, можна застосовувати генералізацію, що є протилежною конкретизації. Даний прийом полягає в заміні одиниці мови оригіналу з вузьким значенням

одиницею мови перекладу, що має більш широке значення. В. І. Карабан стверджує, що застосування прийому генералізації може призводити до певної втрати інформації, і використовувати її слід обачно. Серед опрацьованих фразових одиниць, велика кількість фразових дієслів була перекладена прийомом генералізації, оскільки значення фразового дієслова при перекладі стає ширшим та набуває іншої забарвленості.

Наприклад:

- *hurry in* – *спішити*;
- *buy off* – *купити*;
- *walk off forward* – *прямувати*.

Висновки. Оскільки в нашій мові фразові дієслова відсутні, для тих, хто вивчає англійську мову, вони представляють певну складність. Правильне розуміння фразових дієслів та відтворення їх мовою перекладу є необхідним також і для діяльності перекладача. Разом із вживанням фразових дієслів мовлення стає більш природним, тому для вивчаючих англійську мову вони також є важливими. Оскільки фразові дієслова привертають увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, у роботі було розглянуто різні погляди щодо визначення фразових дієслів та його ознак. Ми опиралися на визначення, згідно з яким фразове дієслово є комбінацією простого дієслова з адвербіальним постпозитивом, що є семантичним цілим.

Ми з'ясували, що для їх перекладу необхідно враховувати особливості менталітету, фонові знання, щоб адаптувати текст для реципієнта і досягти комунікативної мети. Так як абсолютна еквівалентність є практично недосяжною, перекладач вдається до трансформацій при перекладі.

В роботі розглянуто види трансформацій. Виявлено, що для перекладу фразових дієслів застосовуються лексико-семантичні трансформації, а саме: конкретизація та генералізація. Але найчастіше перекладач знаходить у мові перекладу лексичний відповідник – дієслово, що найповніше передає значення фразового дієслова.

На матеріалі художнього твору «Пігмаліон» Бернарда Шоу та його перекладу українською мовою ми розглянули специфіку застосування трансформацій. У результаті проведеного дослідження ми дійшли наступних висновків: фразові дієслова відрізняються від звичайних дієслів, вони допомагають виразити думки чіткіше та влучніше; вони необхідні для вільного спілкування та правильного розуміння англійських текстів; перекладати їх треба з обережністю, використовуючи різноманітні трансформації та враховуючи прагматично-стилістичні аспекти.

Оскільки багато вчених запропонували свої визначення і ознаки, за якими вони розрізняють фразове дієслово, рекомендується прийти до єдиного визначення, згідно з яким можна було б легко виокремити фразове дієслово серед інших.

За матеріалами статей «Труднощі при перекладі модальних дієслів» К. С. Борзілової (режим доступу: <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=9925&chapter=1>) і «Особливості перекладу фразових дієслів українською мовою» І. В. Дворецької (режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CN R=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=novocv_2014_2_7)

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі:

1) шукають у своїх перекладах приклади передавання українською мовою англійських модальних і фразових дієслів;

2) здійснюють переклад англійських матеріалів, дібраних за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 10 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.*

Уроки 82-83 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.12 **«Методика редагування перекладних наукових текстів»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 2.12. Методика редагування перекладних наукових текстів

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 77–78 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Загальні норми редагування перекладу

- З метою мінімізації виправлення помилок на самому початку процесу перекладу редакторів доцільно разом із перекладачем здійснити передредагування оригіналу.

Тут до передредагування ми відносимо визначення жанру повідомлення, його стилю, відбору типових методів перекладу лінгвістичних одиниць, визначення тих фрагментів оригіналу (розділів, підрозділів), які підлягатимуть перекладу (решта — залишаться за межами перекладу), особливостей видавничого оформлення та поліграфічного виконання майбутнього перекладу тощо. Передредагування перекладу дає редакторові змогу разом з перекладачем сформулювати принципи перекладання, які варто фіксувати письмово.

Типовий перелік того, що має попередньо узгодити на етапі передредагування перекладач з редактором, подано в працях.

- Якщо принципи перекладу складні та їх багато, тоді їх слід викласти окремо й подати разом з перекладом у передмові чи в післямові. Якщо таких принципів мало, їх можна не давати взагалі чи дати в посторінковій примітці на початку перекладу.

- Для усіх видів повідомлень переклад має бути вико-наний максимально точно, а при неможливості дотримання точності через відсутність потрібних лінгвістичних засобів у мові перекладу — максимально адекватно.

Адекватність перекладу є похідним поняттям від його точності. Наприклад, не точним, але максимально адекватним має бути переклад поезії (такий переклад називають вільним), а іноді й реклами; точні переклади поезії («підрядковики») використовують, як правило, лише як основу для здійснення адекватного перекладу, який часто збігається з інтерпретуванням.

Щоправда, вимоги відносно максимальної точності та адекватності можуть призводити до перевитрат фінансових ресурсів на переклад, що, звісно, вкрай небажано. Тому редактору потрібно визначити, з одного боку, що більше потрібно для конкретної реципієнтської аудиторії (точність чи адекватність), а з іншого — чи зможе його засіб масової інформації (книжкове видавництво, редакція газети, радіо чи телебачення, інформаційне агентство)

забезпечити ці вимоги потрібними фінансовими ресурсами. Галузеві норми редагування перекладу

Інформаційні норми

- У перекладі кількість нової інформації може перевищувати її кількість в оригіналі, але не набагато.

Причиною збільшення кількості нової інформації в перекладі стосовно оригіналу є, наприклад, те, що перекладачеві іноді доводиться використовувати такі реалії, яких у мові перекладу немає. А це вимагає додаткових пояснень.

Соціальні норми

- З метою дотримання етичних норм у перекладі допустимим є видалення деяких його фрагментів, але щодо цього має бути укладена окрема угода між автором і ЗМІ.

Приклад: наявність в оригіналі елементів еротики, що може бути суворо заборонено в країні перекладу (наприклад, публікування роману Д. Лоуренса «Коханець леді Чаттерлей» або демонстрація голлівудського телефільму з відвертими еротичними сценами в мусульманській країні).

- З метою дотримання естетичних норм допустимою є трансформація в перекладі деяких фрагментів оригіналу згідно з нормами країни, де виконують переклад.

Приміром, деякі образні порівняння у різних народів можуть мати діаметрально протилежне естетичне значення за принципом: те, що в одного вважають позитивним, у другого є негативним. Так, слониха в одних народів (слов'ян) асоціюється з неповороткою товстою жінкою, а в інших (індусів) — з дівчиною, яка граціозно біжить; чорний та білий кольори мають в Європі та Африці різне емоційне значення (в Європі чорний колір символізує смерть, а в Африці — ні, там смерть частіше символізує білий колір).

- З метою усунення будь-яких видів політичної або релігійної дискримінації чи розпалювання міжрасової, міжнаціональної, міжетнічної ворожнечі в перекладі порівняно з оригіналом допустимою є трансформація деяких його фрагментів у бік пом'якшення. Будь-яке інше редагування перекладу на основі політичних або релігійних норм є забороненим.

Прикладом, який порушує цю норму, є оприлюднення в мусульманських країнах у перекладі публікації, що розповсюджувала інформацію про християнського священика, який привселюдно спалював Коран (оригінали публікації були створені в США).

Композиційні норми

- За потреби деякі розділи оригіналу можуть бути зняті при перекладі, а деякі — перероблені з метою їхньої адаптації до умов країни перекладу.

Таке явище є можливим, але тільки за наявності згоди на це автора, зафіксованої в угоді. Прикладом можуть служити хрестоматії, де подають переклади не цілого оригіналу, а лише певної, як правило, основної його частини. Ще одним прикладом може бути підручник для університетів з юриспруденції. У таких підручниках є зайвим перекладати ті розділи, що стосуються конкретних юридичних норм країни, де був написаний підручник. У такій ситуації доречно запропонувати авторові оригіналу переписати цей розділ, виходячи з юридичних норм країни перекладу.

- У перекладі мають бути максимально дотримані жанрові особливості оригіналу.

У разі відсутності в мові перекладу аналогічного жанру редакторові треба подати реципієнтам потрібний літературознавчий коментар щодо його особливостей. Прикладом можуть служити деякі жанри східної поезії (наприклад, танка), відсутні в європейських літературах; українські думи, які публікують за кордоном.

Логічні норми

- За наявності в оригіналі логічних помилок, виявлених у процесі перекладу, їх потрібно зберегти в перекладі, але в примітці перекладач або редактор мають вказати про наявність помилки.

При виявленні помилки доречно використовувати примітки на зразок: «Тут в авторському оригіналі допущена помилка ([далі — пояснення суті помилки])

Подано приклад. В оригіналі було сказано, що в країнах Європи в середні віки всюди існували монархічні держави, в яких влада передавалася від батьків — дітям. У перекладі редактор має дати примітку, вказавши, що таке твердження автора оригіналу є хибним, оскільки не враховує наявності, наприклад, Польщі, де короля обирали.

Лінгвістичні норми

Для ефективного редагування редактору необхідно досконало володіти методами лінгвістичного аналізу.

- За наявності в тексті оригіналу лінгвістичних помилок (звичайних спотворень, не виявлених під час коректури оригіналу), редактор має усувати їх з тексту перекладу, якщо перекладач їх там залишив.

У цій ситуації коментарі щодо виправлення таких помилок можна вважати зайвими. Прикладом може бути помилка в назві населеного пункту (в оригіналі Londn замість London); перекладач не повинен перекладати на зразок Лондн (правильно Лондон). Давати коментарі до таких помилок є зайвим. Основою для таких виправлень мають слугувати сучасні орфографічні словники .

- Текст перекладу потрібно оформити згідно з лінгвістичними нормами мови перекладу.

Часто типовою помилкою є збереження у перекладі в реченнях порядку слів із тексту оригіналу, хоча він у цих двох мовах може суттєво відрізнятись. Причина полягає в тому, що малодосвідчені перекладачі, звертаючи основну увагу на аналіз семантики оригіналу, іноді забувають про цю відмінність і залишають порядок слів таким, як у мові оригіналу.

Звичайно, за потреби може бути врахований і детальніший поділ на стилі мовлення, які описано в літературі. Основні методи реалізації стилю мовлення для англо-українського перекладу подано в працях.

Що стосується збереження авторського стилю, то в перекладі потрібно використовувати типові для конкретного автора компоненти тексту, що властиві саме цьому авторові в підготованому ним оригіналі. Виявлення таких особливостей іноді може становити особливі труднощі.

- При підготовці перекладу одного твору кількома мовами потрібно врахувати, що кожна пара мов має власні особливості перекладу.

Кажучи іншими словами, те, що можна реалізувати в перекладі в одній парі мов, не завжди можна реалізувати в іншій парі мов. Наприклад, деякі мови мають артиклі та, відповідно, труднощі, пов'язані з їх перекладом, а інші мови таких труднощів позбавлені.

На жаль, для цілої низки пар мов в Україні поки що відсутні відповідні наукові дослідження (наприклад, це стосується східних мов, мов африканського континенту тощо).

За матеріалами статті Зіновія Партико «Норми редагування перекладів». — Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...

V. Закріплення навчального матеріалу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі здійснюють редагування перекладеного англomовного матеріалу, дібраного за темою дисертації (не менш ніж 2000 знаків протягом заняття).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 10 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 84-87 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.13 «Усний переклад наукової інформації іноземною мовою»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 2.13. Усний переклад наукової інформації іноземною мовою

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

V. Закріплення навчального матеріалу.

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.

2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.

3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.

4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.

5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.

6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 79–80 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Ознайомлення з теоретичними відомостями з теми.

Міні-лекція викладача з подальшим обговоренням

Усний переклад

Незважаючи на істотні відмінності між окремими видами усного перекладу, є щось загальне для всіх них. Тому ми спочатку розглянемо ті якості, якими повинен володіти усний перекладач незалежно від того, який вид усного перекладу він виконує. Сюди перш за все слід віднести знання найбільш частих, споживаних перекладацьких відповідностей і автоматизовану навичку їх вживання.

Знання перекладацьких відповідностей без автоматизму їх вживання не є достатнім для усного перекладача, оскільки у нього немає часу на «*пригадування*» еквівалентів. Коливання і тривалі паузи при перекладі заважають адекватному сприйняттю тексту, що перекладається, порушують комунікацію між партнерами. Природно, що зрідка при перекладі особливо складних місць перекладач може дозволити собі невелику паузу для обдумування. Але для того, щоб така пауза не з'являлася на кожному кроці, усний перекладач повинен з високим ступенем автоматизму використовувати найуживаніші перекладацькі відповідності, тоді і невелика пауза при обдумуванні «*важкого ходу*» буде сприйнята такими, що слухають так само, як і невелика пауза у людини, що говорить на рідній мові і підшукує найвідповідніші слова для виразу своїй думці.

Нерідко перекладацькі відповідності вводяться списком за принципом «*початкове слово — перекладене слово*». Цей спосіб у ряді випадків можна використовувати, проте його не можна визнати достатньо ефективним, оскільки такому способу властиві всі недоліки двомовних словників. Мовні еквіваленти абсолютизуються, вони сприймаються навчаючими як універсальні міжмовні відповідності, а не як відповідності лише для даного контексту і ряду інших аналогічних контекстів. Наслідком цього є некоректне перенесення відповідностей з одного контексту в інший. Крім того, цей спосіб не дає студентам відомостей про вживання мовної одиниці, а як відомо, незнання правил слововживання значно знецінює знання слова, особливо при перекладі з рідної мови на іноземну. Значно ефективніше «*заучування*» перекладацьких еквівалентів в контексті. Окрім всього іншого такий спосіб введення перекладацьких відповідностей забезпечує міцніше їх запам'ятовування.

Одним із найвідоміших положень методики викладання іноземних мов є положення про те, що достатньо міцне запам'ятовування мовних одиниць і моделей забезпечується шляхом неодноразового їх повторення. Природно, що на заняттях по перекладу найвигіднішим є багатократне вживання мовних одиниць, що підлягають засвоєнню, і конструкцій в

перекладацьких вправах, що дозволяли одночасно тренувати весь комплекс перекладацьких умінь і навичок. Проте при цьому в міру можливості слід уникати монотонності.

Суть системи перекладацьких вправ, в ході яких вводяться і закріплюються перекладацькі відповідності, зводиться до того, що на матеріалі одних і тих же текстів, що містять найбільш споживану лексику, здійснюються різні види перекладу стільки разів, скільки необхідно для достатньо твердого засвоєння міжмовних відповідностей. Монотонність долається шляхом постановки щоразу іншого завдання. Як приклад можна запропонувати таку схему.

Даються два паралельні тексти: початковий текст і його переклад, з якими проводиться наступна робота:

- студентам пропонується вписати з них перекладацькі відповідності, або невідомі їм, або відомі, але такі, що не вживаються активно;
- пропонується перекласти іноземний текст на українську мову (на слух абзацно-фразовим способом або ж послідовно з скороченим записом);
- пропонується виконати переказ іноземного тексту на іноземній мові за допомогою системи скороченого перекладацького запису (можна з використанням списку відповідностей, складеного на першому етапі);
- пропонується перекласти іноземною мовою український текст послідовно з скороченим записом (при цьому також може бути дозволено використовувати список відповідностей);
- переклад тексту на іноземну мову виконується абзацно-фразовим способом;
- переклад тексту з української мови на іноземну виконується синхронно або напівсинхронно. Темп невисокий, варіюється викладачем (так званий навчально-синхронний переклад, мета якого — відпрацювання «автоматизованої» навички вживання перекладацьких відповідностей)

Перераховані тут види перекладацьких вправ виконуються одночасно всією групою з використанням устаткування магнітофонного класу (викладач здійснює вибірковий контроль) або ж у звичайних класах в парах (один студент перекладає, інший контролює його, потім ролі міняються: викладач здійснює вибірковий контроль роботи пар). Природньо, що подібному відпрацюванню повинні піддаватися лише тексти, що у великій кількості містять споживану лексику, кліше у вигляді словосполук і фраз.

Описана система вправ приводиться лише як зразок. Вона може бути змінена і доповнена шляхом включення в неї інших видів робіт, і зокрема таких, як письмовий переклад з української мови на іноземну, письмовий переклад на слух (перекладацький диктант) з української на іноземну тощо.

Ще краще, якщо робота проводиться над різними текстами, але які містять одну і ту ж лексику (що підлягає засвоєнню). Проте це вимагає дуже трудомісткої попередньої роботи, що часто є неекономічною, оскільки багато які (суспільно-політичні) тексти дуже швидко втрачають актуальність і життя вимагає використання на заняттях нових, свіжих матеріалів. Як інша перекладацька вправа на введення і закріплення перекладацьких відповідностей можна рекомендувати перекладі повтореннями.

Суть цієї вправи полягає в наступному. Береться невеликий текст українською мовою, один із студентів, прочитавши вголос перше речення, перекладає його усно. Інші мають право вносити виправлення і пропонувати свої варіанти. Викладач визначає оптимальний варіант. Студент, якого викликали першим, повторює відібраний викладачем варіант. Наступний студент, перш ніж читати друге речення, повторює переклад першого речення. Третій студент повторює найкращі варіанти перекладу перших двох фраз і так далі. Відповідно, студент, якого викликали для перекладу останнього речення, починає повторення з самого початку вправи. На закінчення один зі студентів знов робить переклад всієї вправи.

В аудиторії ніяких записів не ведеться, а додому задається письмовий переклад вправи, який на наступному занятті перевіряється групою. Переклад з повтореннями використовується тільки на ранньому етапі навчання, оскільки для нього характерна відсутність самостійності у студентів.

Велику роль в навчанні усному перекладу грають стандартні речення, що використовуються як звернення, вітання, вираз побажань, вираз радості, співчуття, подяка, пошана, підтримка, визнання заслуг і тому подібне. Ці стандартні речення доцільно заучувати. Їх список складається за принципом гнізд, наприклад, гнізда: *«побажання»*, *«звернення»*. *«ораторські речення»* і так далі.

В цілях введення і закріплення перекладацьких відповідностей використовуються також так звані двотактні і чотиритактні вправи.

Іншою вимогою до усного перекладача є уміння без напруги сприймати на слух іншомовну мову. Для розвитку цієї навички може бути рекомендований письмовий переклад звукозапису.

Перевага цієї вправи в тому, що вона проводиться у позааудиторний час у вигляді самостійної роботи відповідно до індивідуального темпу засвоєння студента, крім того, студенти мають можливість поступово навчитися слухати людей з різною манерою говору, різною вимовою.

Ще одна якість, необхідне у всіх видах усного перекладу, — володіння технікою усної мови. Перекладач повинен володіти правильною дикцією, уміти інтонаційно правильно оформляти вислів і говорити досить голосно. Мають рацію ті, хто стверджує, що усний перекладач має бути професійним оратором.

З цього виходить, що викладач повинен постійно звертати увагу на оформлення усної мови студентів. За недбалу дикцію, тиху невиразну мову, неправильну інтонацію викладач повинен знижувати оцінку.

Усний перекладач організовує свою мову у досить складних, часом екстремальних, умовах. Структура його мови не може володіти такою ж точністю, як текст письмового перекладу. Проте мова перекладача повинна справляти на слухачів враження досить добре оформленої мови.

Відомо, що в порівнянні з письмовою мовою усний переклад взагалі є менш *«розрахованим»*, впорядкованим і більш *«аморфним»*. Що ж дозволяє заповнювати ці *«недоліки»* усної мови? Це перш за все широка лексико-синтаксична варіабельність усної мови (інверсії, конверсиви і інші перифрази) у поєднанні з багатими ритмо-інтонаційними можливостями та іншими засобами.

Уміння використовувати всі ці можливості дозволяє перекладачеві виходити зі скрутних становищ, в які він нерідко потрапляє. Так, іноді вже в процесі перекладу перекладач помічає, що він вибрав невдалу синтаксичну схему, проте змінити прийнятий план реалізації вислову вже неможливо. У цих випадках він повинен заповнити допущені синтаксичні *«вільності»* за допомогою інтонаційних засобів.

Нерідко синтаксично правильну мовну схему можна *«врятувати»* за рахунок швидкої зміни планованого лексичного наповнення. З цією метою, зокрема, широко використовуються лексико-синтаксичні конверсиви (наприклад *«У експедиції кінчився провіант»* — *«Експедиція витратила провіант»*). Аналогічним чином застосовуються синтаксичні інверсії, трансформації типу *«актив-пасив»* і *«пасив-актив»*, антонімічні перетворення (за рахунок введення заперечень): *«Тільки той, хто стоїть на позиції історичного матеріалізму, здатний зрозуміти суть історичних процесів»* — *«Той, хто не стоїть на позиціях історичного матеріалізму не здатний зрозуміти суті історичних процесів»* — *«Не ставши на позиції історичного матеріалізму, не можна зрозуміти суті історичних процесів»*).

Для вдосконалення техніки усної мови рекомендується використовувати вправи на перефразування (що виконуються, як правило, усно із зоровою опорою): студентам пропонуються українські, а пізніше іншомовні пропозиції, які вони повинні переформулювати. При цьому може бути вказано, з якого слова починається перефразування (у початковій пропозиції це слово підкреслюється). При перефразовуванні допускаються лексичні заміни, додавання, розбиття однієї фрази на декілька. При цьому сенс початкової пропозиції має бути збережений.

Якістю, необхідною усному перекладачеві, є також хороша оперативна пам'ять — уміння утримувати в пам'яті початковий текст (або його сенс) доти, доки він не буде перекладений.

Проте вимоги до оперативної (короткочасної) пам'яті перекладача дещо змінюються залежно від виду усного перекладу.

За матеріалами сайта: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Переклад>

V. Закріплення навчального матеріалу.

Слухачі здійснюють усний послідовний переклад англійською мовою фрагмента однієї зі своїх україномовних статей за темою дисертації (не менш ніж 1000 знаків).

VI. Підбиття підсумків.

VII. Домашнє завдання.

Урок 10 (із самоперевіркою) за посібником: *Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.*

Уроки 88-91 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.14 **«Практикум із перекладу наукових текстів за темами досліджень»**

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Харків – 2017

Тема 2.14. Практикум із перекладу наукових текстів за темами досліджень

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

- I. Організаційний момент.
- II. Мотивація навчальної діяльності.
- III. Завдання на повторення граматики.
- IV. Практикум із перекладу.
- V. Підбиття підсумків.
- VII. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.
2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.
3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.
4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.
5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.
6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

- I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Завдання на повторення граматики.

Уроки 81–83 за посібником: *Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.*

IV. Практикум із перекладу.

Працюючи за комп'ютерами, слухачі здійснюють на оцінку переклад із редагуванням фрагментів англomовних матеріалів (їх визначає викладач), дібраних за темою дисертації. Обсяг кожного фрагмента — 3000 знаків.

Викладач збирає створені файли перекладів на перевірку й виставляє оцінки.

V. Підбиття підсумків.

VI. Домашнє завдання.

Уроки 91-95 (із самоперевіркою) за посібником: *Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.*

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ І. Є. Богданова
_____ 201__ року

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА
для проведення занять із навчальної дисципліни
«АКАДЕМІЧНА ІНОЗЕМНА МОВА»
за спеціальністю 053 «Психологія»
спеціалізацією «Психологія діяльності в особливих умовах»

із теми 2.15 «Модульна контрольна робота № 2»

Вид заняття: практичне заняття

Обговорено на засіданні
кафедри мовної підготовки
_____ 201__ року
Протокол № _____
Викладач: доцент Старова О. О.

Тема 2.15. Модульна контрольна робота № 2

I. Мета

Практична: ознайомлення групи з оригінальними зразками завдань іспитів TOEFL та IELTS.

Розвивальна: розвивати логічне мислення, концентрацію та стабільність уваги, механічну пам'ять.

Виховна: виховувати патріотичне та інтернаціональне ставлення до суспільно-політичної та професійної діяльності, розширювати світогляд.

II. Зміст

- I. Організаційний момент.
- II. Мотивація навчальної діяльності.
- III. Виконання контрольної роботи.
- IV. Підбиття підсумків.
- V. Домашнє завдання.

III. Література

1. George Yule. Oxford Practice Grammar with Answers : Advanced. Oxford University Press, 2002. — 280 p.
2. Martin Hewings. Advanced Grammar in Use with Answers. Second Edition. Cambridge University Press, 2005. 295 p.
3. Michael McCarthy, Felicity O'Dell. English Vocabulary in Use. Advanced. Cambridge University Press, 2008. 316 p.
4. Паршин А. Теория и практика перевода / Андрей Паршин. — СПб. : СГУ, 1999. — 202 с.
5. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Student's book. Express Publishing, 2006. 264 p.
6. Virginia Evans, Lynda Edwards. Upstream. Advanced. Workbook. Express Publishing, 2006. 136 p.

IV. ТЗН: комп'ютери з доступом до Інтернету.

Хід заняття

- I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності.

III. Виконання контрольної роботи.

Після відповідного інструктажу учасники виконують завдання контрольної роботи (див. *Додаток*), а викладач стежить за дотриманням порядку.

IV. Підбиття підсумків.

V. Домашнє завдання.

Модульна контрольна робота № 2

1. Тест із граматики (один на всіх)

Кожне завдання містить чотири варіанти відповіді, з яких потрібно обрати лише один правильний. Виберіть слово або фразу, яка правильно доповнюватиме кожен фрагмент. Кожна правильна відповідь — 2 бали.

1. What year did you _____ university?

- A. graduate
- B. graduate from
- C. graduating
- D. graduating from

2. It seems to be getting worse. You had better _____ a specialist.

- A. consult
- B. consult to
- C. consult for
- D. consult by

3. Chicago is a large city, _____?

- A. aren't it
- B. doesn't it
- C. won't it
- D. isn't it

4. Don't leave your books near the open fire. They might easily _____.

- A. catch to fire
- B. catch the fire
- C. catch on fire
- D. catch with fire

5. Do you enjoy _____?

- A. to swim
- B. swimming
- C. swim
- D. to swimming

6. I have trouble _____.

- A. to remember my password
- B. to remembering my password
- C. remember my password
- D. remembering my password

7. Do you have _____ to do today? We could have a long lunch if not.

- A. many work
- B. much work
- C. many works
- D. much works

8. My brother will _____ for a few nights.

- A. provide us up
- B. provide us in
- C. put us up
- D. put us in

9. When will the meeting _____?

- A. hold on
- B. hold place
- C. take on
- D. take place

10. The board meeting was held _____.

- A. at Tuesday
- B. on Tuesday
- C. with Tuesday
- D. in Tuesday

11. Why don't you _____ us?

- A. go to the house party with
- B. go together the house party with
- C. go the house party with
- D. together the house party with

12. That awful accident occurred _____.

- A. before three weeks
- B. three weeks before
- C. three weeks ago
- D. three weeks past

13. They didn't _____ John when he explained his decision.

- A. agree to
- B. agree with
- C. agree
- D. agree about

14. The social worker _____ the two old sisters who were ill.

- A. called to the house of
- B. called on the house of
- C. called to
- D. called on

15. Tomorrow is Paul's birthday. Let's _____ it.

- A. celebrate
- B. praise
- C. honor
- D. congratulate

16. If you don't understand the text, don't hesitate _____.

- A. ask a question
- B. asking a question
- C. to ask a question
- D. to asking a question

17. It's snowing. Would you like to _____ on Saturday or Sunday?

- A. skiing
- B. go to ski
- C. go skiing
- D. go ski

18. Our company didn't pay _____ for that banner advertisement.

- A. much funds
- B. many funds
- C. many money
- D. much money

19. Do you feel like _____ now?

- A. swimming
- B. to swim
- C. swim
- D. to go swimming

20. Tom was thrilled to be _____ such a beautiful and interesting lady.

- A. introduced
- B. introduced at
- C. introduced with
- D. introduced to

2. Завдання на переклад (за варіантами)⁴

Необхідно перекласти подані фрагменти тексту з англійської мови українською, дотримуючись усіх норм державної мови.

За правильне й грамотно оформлене виконання завдання можна отримати 60 балів (за кожен лексичну, граматичну, стилістичну помилку знімається 3 бали, за кожен орфографічну або пунктуаційну — 2 бали).

Варіант 1

Combustion of an organic fuel in air is always exothermic because the double bond in O₂ is much weaker than other double bonds or pairs of single bonds, and therefore the formation of the stronger bonds in the combustion products CO₂ and H₂O results in the release of energy. The bond energies in the fuel play only a minor role, since they are similar to those in the combustion products; e.g., the sum of the bond energies of CH₄ is nearly the same as that of CO₂. The heat of combustion is approximately -418 kJ per mole of O₂ used up in the combustion reaction, and can be estimated from the elemental composition of the fuel.

Uncatalyzed combustion in air requires fairly high temperatures. Complete combustion is stoichiometric with respect to the fuel, where there is no remaining fuel, and ideally, no remaining oxidant. Thermodynamically, the chemical equilibrium of combustion in air is overwhelmingly on the side of the products. However, complete combustion is almost impossible to achieve, since the chemical equilibrium is not necessarily reached, or may contain unburnt products such as carbon monoxide, hydrogen and even carbon (soot or ash). Thus, the produced smoke is usually toxic and contains unburned or partially oxidized products. Any combustion at high temperatures in atmospheric air, which is 78 percent nitrogen, will also create small amounts of several nitrogen oxides, commonly referred to as NO_x, since the combustion of nitrogen is thermodynamically favored at high, but not low temperatures. Since combustion is rarely clean, flue gas cleaning or catalytic converters may be required by law.

Fires occur naturally, ignited by lightning strikes or by volcanic products. Combustion (fire) was the first controlled chemical reaction discovered by humans, in the form of campfires and bonfires, and continues to be the main method to produce energy for humanity. Usually, the fuel is carbon, hydrocarbons or more complicated mixtures such as wood that contains partially oxidized hydrocarbons. The thermal energy produced from combustion of either fossil fuels such as coal or oil, or from renewable fuels such as firewood, is harvested for diverse uses such as cooking, production of electricity or industrial or domestic heating. Combustion is also currently the only reaction used to power rockets. Combustion is also used to destroy (incinerate) waste, both nonhazardous and hazardous.

⁴ Під час підготовки завдань використані матеріали сайту <https://en.wikipedia.org>.

Вариант 2

A chemical weapon (CW) is a specialized munition that uses chemicals formulated to inflict death or harm on humans. According to the Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW), "the term chemical weapon may also be applied to any toxic chemical or its precursor that can cause death, injury, temporary incapacitation or sensory irritation through its chemical action. Munitions or other delivery devices designed to deliver chemical weapons, whether filled or unfilled, are also considered weapons themselves."

Chemical weapons are classified as weapons of mass destruction (WMDs), though they are distinct from nuclear weapons, biological weapons, and radiological weapons. All may be used in warfare and are known by the military acronym NBC (for nuclear, biological, and chemical warfare). Weapons of mass destruction are distinct from conventional weapons, which are primarily effective due to their explosive, kinetic, or incendiary potential. Chemical weapons can be widely dispersed in gas, liquid and solid forms, and may easily afflict others than the intended targets. Nerve gas, tear gas and pepper spray are three modern examples of chemical weapons.

Lethal unitary chemical agents and munitions are extremely volatile and they constitute a class of hazardous chemical weapons that have been stockpiled by many nations. Unitary agents are effective on their own and do not require mixing with other agents. The most dangerous of these are nerve agents (GA, GB, GD, and VX) and vesicant (blister) agents, which include formulations of sulfur mustard such as H, HT, and HD. They all are liquids at normal room temperature, but become gaseous when released. Widely used during the First World War, the effects of so-called mustard gas, phosgene gas and others caused lung searing, blindness, death and maiming.

As of 2016, CS gas and pepper spray remain in common use for policing and riot control; while CS is considered a non-lethal weapon, pepper spray is known for its lethal potential. Under the Chemical Weapons Convention (1993), there is a legally binding, worldwide ban on the production, stockpiling, and use of chemical weapons and their precursors. Notwithstanding, large stockpiles of chemical weapons continue to exist, usually justified as a precaution against putative use by an aggressor.

Вариант 3

An emergency is a situation that poses an immediate risk to health, life, property, or environment. Most emergencies require urgent intervention to prevent a worsening of the situation, although in some situations, mitigation may not be possible and agencies may only be able to offer palliative care for the aftermath.

While some emergencies are self-evident (such as a natural disaster that threatens many lives), many smaller incidents require that an observer (or affected party) decide whether it qualifies as an emergency. The precise definition of an emergency, the agencies involved and the procedures used, vary by jurisdiction, and this is usually set by the government, whose agencies (emergency services) are responsible for emergency planning and management.

An incident, to be an emergency, conforms to one or more of the following: if it:

- Poses an immediate threat to life, health, property, or environment.
- Has already caused loss of life, health detriments, property damage, or environmental damage.
- Has a high probability of escalating to cause immediate danger to life, health, property, or

environment.

In the United States, most states mandate that a notice be printed in each telephone book that requires that someone must relinquish use of a phone line, if a person requests the use of a telephone line (such as a party line) to report an emergency. State statutes typically define an emergency as, "...a condition where life, health, or property is in jeopardy, and the prompt summoning of aid is essential."

Whilst most emergency services agree on protecting human health, life and property, the environmental impacts are not considered sufficiently important by some agencies[citation needed]. This also extends to areas such as animal welfare, where some emergency organisations cover this element through the "property" definition, where animals owned by a person are threatened (although this does not cover wild animals). This means that some agencies do not mount an "emergency" response where it endangers wild animals or environment[citation needed], though others respond to such incidents (such as oil spills at sea that threaten marine life). The attitude of the agencies involved is likely to reflect the predominant opinion of the government of the area.

Биpиaнт 4

The biophysical environment is the biotic and abiotic surrounding of an organism or population, and consequently includes the factors that have an influence in their survival, development, and evolution. The biophysical environment can vary in scale from microscopic to global in extent. It can also be subdivided according to its attributes. Examples include the marine environment, the atmospheric environment and the terrestrial environment. The number of biophysical environments is countless, given that each living organism has its own environment.

The term environment is often used as a short form for the biophysical environment, e.g. the UK's Environment Agency. The expression "the environment" often refers to a singular global environment in relation to humanity.

All life that has survived must have adapted to conditions of its environment. Temperature, light, humidity, soil nutrients, etc., all influence any species, within any environment. However life in turn modifies, in various forms, its conditions. Some long term modifications along the history of our planet have been significant, such as the incorporation of oxygen to the atmosphere. This process consisted in the breakdown of carbon dioxide by anaerobic microorganisms that used the carbon in their metabolism and released the oxygen to the atmosphere. This led to the existence of oxygen-based plant and animal life, the great oxygenation event. Other interactions are more immediate and simple, such as the smoothing effect that forests have on the temperature cycle, compared to neighboring unforested areas.

Environmental science is the study of the interactions within the biophysical environment. Part of this scientific discipline is the investigation of the effect of human activity on the environment. Ecology, a sub-discipline of biology and a part of environmental sciences, is often mistaken as a study of human induced effects on the environment. Environmental studies is a broader academic discipline that is the systematic study of interaction of humans with their environment. It is a broad field of study that includes the natural environment, built environments and social environments.

Environmentalism is a broad social and philosophical movement that, in a large part, seeks to minimise and compensate the negative effect of human activity on the biophysical environment.